

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

ox. A

S. O. U.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1940:17
KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

MED FÖRSLAG TILL

ÄNDRAD LAGSTIFTNING ANGÅENDE
S. K. RATTFYLLERI

AVGIVET AV

*INOM KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET
TILLKALLAD UTREDNINGSMAN*

S T O C K H O L M

1 9 4 0

Statens offentliga utredningar 1940

Kronologisk förteckning

1. Betänkande och förslag angående reglering av församlingsindelningen i Stockholm och revision av den för huvudstaden gällande lagen om församlingsstyrelse. Av T. Wohlin. Hæggström. iv, 167 s. E.
2. Betänkande angående omorganisation av arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse m. m. Beckman. 77 s. Fö.
3. Betänkande med förslag till åtgärder för befordrande av produktionen å enskilda skogar i vissa delar av Norrland. Marcus. 260 s. Jo.
4. Betänkande med förslag till lag om krigsskadeersättning. Norstedt. 84 s. H.
5. Promemoria med förslag till vissa åtgärder mot missbruk av tryckfriheten. Norstedt. 32 s. Ju.
6. Betänkande angående uppgörelse mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholms stad rörande vissa markfrågor m. m. i Stockholm. Beckman. 154 s. 8 pl. K.
7. Betänkande med förslag till lag med vissa bestämmelser om livförsäkring vid krig m. m. Norstedt. 83 s. H.
8. Betänkande med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 kap. strafflagen m. m. jämte därmed sammanhängande författningar. Norstedt. 130 s. Ju.
9. Betänkande med förslag till kungörelse angående kontroll å handeln med ost samt viss lagstiftning angående korvvaror. Hæggström. 72 s. S.
10. Svensk namnbok 1940. V. Petterson. 166 s. Ju.
11. Betänkande med förslag rörande offentliga rätts-hjälpsanstalter. Hæggström. 125 s. Ju.
12. Betänkande med utredning och förslag angående inrättande av fritidsreservat för städernas och de tätbebyggda samhällenas befolkning. Beckman. 289 s. S.
13. Statistisk utredning angående förvaltningskostnader m. m. i konkurser. Norstedt. 26 s. Ju.
14. Betänkande och förslag angående förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning vid statens järnvägar. Del 1. Beckman. 247 s. K.
15. Betänkande med förslag rörande skärgårdarnas behov av förbättrade kommunikationer. Del 2. Beckman. 134 s. K.
16. Efterfrågan på jordbruksprodukter och dess känslighet för pris- och inkomstförändringar. Av H. Wold. Marcus. 144 s. Jo.
17. Betänkande med förslag till ändrad lagstiftning angående s. k. rattfylleri. Norstedt. 93 s. K.

Ann. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1940:17
KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

MED FÖRSLAG TILL

ÄNDRAD LAGSTIFTNING ANGÅENDE
S. K. RATTFYLLERI

AVGIVET AV

INOM KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET
TILLKALLAD UTREDNINGSMAN

STOCKHOLM 1940

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
401919

STREET OFFICE BUILDING - NEW YORK
4 - 1000 - 1000 - 1000

RETA KAY D.M.

REDA KAY D.M.

ANDRAD LAGSTYRINGING ANGLAND

S. K. RAYFIELD

AGENT

FROM KENTON ROAD, BATH, AVON

TELEGRAMS TO BATH, AVON

STORING

RENTAL OFFICE BUILDING - NEW YORK

1000

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Kommunikationsdepartementet.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 november 1939 tillkallade chefen för kommunikationsdepartementet samma dag undertecknad Bergquist att i egenskap av utredningsman inom departementet verkställa en allsidig och förutsättningslös utredning rörande lämpligheten av ny brottsbestämning vid stadgandet om straff till skydd mot att förare av motorfordon och traktortåg befinner sig i alkoholpåverkat tillstånd, som kan menligt påverka trafiksäkerheten, samt avgiva de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Till sekreterare åt utredningsmannen förordnades samma dag fiskalen i Svea hovrätt Bengt Petri.

Sedan arbetet numera slutförts får utredningsmannen härmed överlämna betänkande i ämnet, innefattande bland annat förslag till ändrad lydelse i vissa delar av lagen den 7 juni 1934 (nr 247) om straff för vissa brott vid förande av motorfordon.

Stockholm den 28 juni 1940.

THORWALD BERGQUIST.

Bengt Petri.

The first...

January...

Stockholm...

1811...

FÖRFATTNINGSFÖRSLAG.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 1, 2 och 5 §§ lagen den 7 juni 1934 (nr 247) om straff för vissa brott vid förande av motorfordon.¹

Härigenom förordnas, att 1, 2 och 5 §§ lagen den 7 juni 1934 om straff för vissa brott vid förande av motorfordon skola erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Den som vid förande av automobil, motorcykel eller traktortåg varit så påverkad av starka drycker att han icke kunnat på betryggande sätt föra fordonet, straffes med fängelse i högst ett år eller, där omständigheterna äro mildrande, med dagsböter, dock ej under tio.

Hade föraren en alkoholkoncentration i blodet av 1.5 promille eller däröver, skall han alltid anses hava varit så påverkad av starka drycker som i första stycket avses.

Är det ej styrkt, att föraren varit så påverkad som i första stycket sägs, men uppgick alkoholkoncentrationen i hans blod till 1.0 men ej till 1.5 promille, skall han straffas med fängelse i högst sex månader eller dagsböter, dock ej under tio.

2 §.

Har någon vid förande av automobil, motorcykel eller traktortåg gjort sig skyldig till brott mot 1 § eller överskridit medgiven hastighet, och har han därvid ådagalagt grov vårdslöshet eller visat uppenbar likgiltighet för andra människors liv eller egendom, dömes till fängelse eller straffarbete i högst ett år.

5 §.

Böter som — — — tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft den

¹ Senaste lydelse av 1 §, se SFS 1937: 110 och 1939: 357.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 1 § lagen den 31 maj 1934 (nr 194) om blodundersökning i brottmål.

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 31 maj 1934 om blodundersökning i brottmål skall erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Är någon — — — om brottet.

Samma lag vare, om någon med skäl misstänkes för brott mot 1 § lagen den 7 juni 1934 om straff för vissa brott vid förande av motorfordon.

Denna lag träder i kraft den

F ö r s l a g

till

F ö r o r d n i n g

om ändrad lydelse av 21 § 1 mom. motorfordonsförordningen
den 23 oktober 1936 (nr 561).

Härigenom förordnas, att 21 § 1 mom. motorfordonsförordningen den 23 oktober 1936 skall erhålla följande ändrade lydelse:

21 §.

1 mom. Har förare vid färd med motorfordon eller traktortåg gjort sig skyldig till brott mot 1 eller 2 § lagen den 7 juni 1934 om straff för vissa brott vid förande av motorfordon eller eljest i något för trafiksäkerheten väsentligt hänseende allvarligen åsidosatt honom såsom förare åliggande förpliktelser eller har förare på annat sätt ådagalagt sådana egenskaper, att han icke vidare bör betros med att innehava körkort, skall länsstyrelse, som utfärdat körkortet, efter nöjaktig utredning återkalla detsamma. Vid sådan utredning må avseende icke fästas vid förseelse, vilken antecknats i det i 20 § 3 mom. omnämnda körkortsregistret mer än två år före begäendet av den förseelse, som giver anledning till att frågan om körkortets återkallelse upptages till prövning. Är fråga om straffbelagd förseelse, må återkallelse av körkort på grund av denna förseelse icke äga rum, förrän frågan om straff för förseelsen blivit genom domstols laga kraft ägande utslag avgjord, där länsstyrelsen ej finner uppenbart, att föraren är olämplig att föra motorfordon. Äro omständigheterna av den beskaffenhet, att anledning är att antaga, att föraren skall, utan att återkallelse av körkortet sker, låta sig rättas, och är ej fråga om förare, som gjort sig skyldig till brott mot 1 eller 2 § nyssnämnda lag, må varning i stället meddelas. Återkallas körkort, skall därvid förklaras, att föraren, sedan viss tid, minst två månader och högst två år, gått till ända, på ansökan hos länsstyrelsen i det län, som i 20 § 1 mom. sägs, äger få, om tiden angivits till ett år eller därunder, frågan om körkortets återbekommande och, om tiden angivits till över ett år, frågan om utfärdande av nytt körkort upptagen till prövning; dock skall beträffande förare, som gjort sig skyldig till brott mot 1 eller 2 § nämnda lag, tiden, efter vilken dylik prövning först må ske, bestämmas till minst sex månader.

Om förares — — — eljest återkallas.

Uppstår fråga — — — varit återkallat.

Har förare — — — föra motorfordon.
Där återkallelse — — — till länsstyrelsen.
Varder, efter — — — till föraren.
Varning må ej överklagas.

Denna förordning träder i kraft den

Förslag
till
Förordning
om ändrad lydelse av 21 § vägtrafikstadgan den 23 oktober 1936
(nr 562).

Härigenom förordnas, att 21 § vägtrafikstadgan den 23 oktober 1936 skall erhålla följande ändrade lydelse:

21 §.

Finner polisman skäl antaga, att förare av automobil är så påverkad av starka drycker, att han icke kan på betryggande sätt föra sitt fordon, äger polismannen förbjuda honom att föra automobilen, så ock, där förbudet icke efterkommes, hindra honom därifrån. Det åligger polismannen att så snart ske kan om åtgärden underrätta sin närmaste överordnade.

Denna förordning träder i kraft den

MOTIV.

KAP. I.

Historik.

1. Tiden före ikraftträdandet av lagen den 7 juni 1934.

I svensk rätt gavs den första bestämmelsen i fråga om motorförarens förhållande till alkoholhaltiga drycker genom *förordningen den 25 september 1920* (nr 624) om ändrad lydelse i vissa delar av 1916 års automobiltrafikförordning. I § 12 mom. 1 av automobiltrafikförordningen infördes då ett stadgande av innebörd att endast person, som gjort sig känd för nykterhet, skulle kunna erhålla körkort. Vidare stadgades i § 12 mom. 3 samma förordning att körkort för förare, som under färd med automobil varit berusad, kunde indragas antingen för viss tid, minst två månader och högst två år, eller för alltid. Denna sistnämnda bestämmelse tillkom på riksdagens hemställan. Såsom skäl för bestämmelsens upptagande i författningen åberopades från riksdagens sida den stora fara för trafiksäkerheten, som onykterhet hos automobilförare otvivelaktigt innebure. I *motorfordonsförordningen den 15 juni 1923* (nr 281) föreskrevs i § 15 mom. 1, att för erhållande av körkort skulle krävas intyg, som kunde av länsstyrelse godtagas, att sökanden gjort sig känd för nykterhet. Vidare skärptes bestämmelsen rörande indragning av körkort (§ 15 mom. 3) i så måtto, att körkort skulle indragas, då förare under färd varit berusad. Länsstyrelse, som verkställde indragningen, skulle därvid förklara att länsstyrelsen ville, sedan viss tid, minst två månader och högst två år, gått till ända, på ansökan upptaga till prövning frågan om utfärdande av nytt körkort. Indragning av körkort för alltid kunde icke längre ske.

Enligt § 41 första stycket av 1923 års författning i dess ursprungliga lydelse straffades den, som vid framförande av motorfordon överskred gällande hastighetsbestämmelser, med böter från och med tio till och med ettusen kronor. Hade förare vid sådan förseelse ådagalagt grov vårdslöshet eller varit berusad eller visat uppenbar likgiltighet för andras liv eller egendom, kunde enligt andra stycket i samma paragraf till fängelse i högst tre månader dömas. Sistnämnda bestämmelse, i vad densamma innefattade straffskärpning för berusad förare, upptogs på riksdagens hemställan. Bestämmelsen är det första svenska straffbudet mot s. k. rattfylleri.

Redan vid 1924 års riksdag blev denna bestämmelse föremål för yrkande om revision. I motion till denna riksdag av herr Andersson i Rasjön m. fl. (nr 21 i andra kammaren¹) hemställdes att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl.

¹ Jfr motionen nr 9 i andra kammaren.

Maj:t anhålla om sådant tillägg till motorfordonsförordningen, att förare av motorfordon, som i denna sin egenskap ställdes under åtal för förseelse mot förordningen, vägtrafikstadgan eller andra författningar, måtte straffas med böter eller fängelse, om det under sakens behandling framkomme, att han förtärt rusdrycker under sådana omständigheter, att han därav vid förseelsens begående kunnat vara påverkad. I anledning av denna motion samt av likalydande *motioner* i första kammaren av herr *Bergman m. fl.* (nr 135) och i andra kammaren av herr *Nilsson i Vibberbo m. fl.* (nr 305), vari föreslagits skärpta bestämmelser om trafikpersonals förhållande till starka drycker, beslöt riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes efter verkställd utredning antingen själv meddela eller, därest så ansåges erforderligt, för riksdagen framlägga förslag till skärpta bestämmelser i syfte att förebygga trafikolyckor till följd av trafikpersonalens förtäring av alkoholhaltiga drycker.

Vid 1925 års riksdag framlade Kungl. Maj:t i *proposition* nr 114 förslag till ändrad lydelse av § 41 i motorfordonsförordningen. I förslaget upptogs såsom mom. 1 förutvarande första stycket med oförändrad lydelse. I mom. 2 stadgades, att den, som vid förande av motorfordon vore *synbarligen berörd av starka drycker*, skulle straffas med böter från och med tjugufem till och med ettusen kronor. Förutvarande andra stycket ingick som mom. 3 i paragrafen, dock med den jämkningen att dels orden »eller varit berusad» utgått och dels i stadgandet angivna omständigheter föreskrivits skola verka straffskärpande även vid förseelse jämlikt mom. 2. Enligt det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet yttrade vederbörande departementschef vid föredragning i statsrådet bland annat, att det visserligen kunde synas som om den i motorfordonsförordningen stadgade stränga påföljden för den, som framför automobil i berusat tillstånd, nämligen ovillkorlig indragning av körkortet, borde i sig innefatta ett tillräckligt återhållande moment i fråga om förarens bruk av alkoholhaltiga drycker. Erfarenheten syntes emellertid giva vid handen, att så icke vore förhållandet. Särskilt kunde framhållas, att ifrågavarande påföljd ej obligatoriskt inträdde, om föraren varit i endast mindre grad påverkad av starka drycker, varjämte vore att märka, att för en stor grupp av motorfordonsförare, nämligen för dem, som bedreve automobilkörningen huvudsakligen såsom nöje eller sport, en indragning av körkort icke hade samma betydelse som för yrkesmännen på området, för vilka denna påföljd oftast medförde ett avskärande av förvärvsmöjligheterna. Det syntes därför motiverat att tillgripa ett generellt straffhot mot den, som vid framförande av motorfordon vore påverkad av alkoholhaltiga drycker. Stadgandena borde därvid så avfattas, att straff komme att drabba även i de lindrigare fall av påverkan, som visserligen innebure fara för trafiksäkerheten, men där ett obligatoriskt återkallande av körkortet icke lämpligen borde föreskrivas. Beträffande ordvalet vid karakterisering av den grad av påverkan av alkohol, som borde fordras för straffbarhet, ansåge sig departementschefen böra förorda det redan i förordningen angående försäljning av rusdryc-

ker (59 § under 3) använda uttrycket »synbarligen berörd av starka drycker», vilket, på samma gång det markerade en skillnad från strafflagens ordval i fråga om ansvar för fylleri, torde vara av den art, att det icke kunde föranleda till godtycke vid tillämpningen.

I likalydande *motioner*, i första kammaren av herr *Bergman m. fl.* (nr 251) och i andra kammaren av herr *Johanson* i Huskvarna *m. fl.* (nr 377), yrkades, att riksdagen måtte för sin del antaga Kungl. Maj:ts förslag med den ändring, att 2 mom. erhöles följande eller däremot i sak svarande lydelse: »Befinnes förare av motorfordon — — — hava förtärt alkoholhaltiga drycker på sådan tid, att hans förmåga av uppmärksamhet och sinneshälsa vid fordonets förande därav kan hava påverkats, straffes etc.» Motionärerna påpekade, hurusom framställda anmärkningar mot dittills gällande ordning i förevarande avseende framför allt gällde det förhållandet, att endast uppenbar berusning hos motorföraren föranledde ansvarspåföljd. Från sakkunnigt håll, framför allt från läkarna, hade med synnerlig energi påpekats, att det ingalunda vore endast det påtagliga ruset, som medförde fara för trafiksäkerhet och människoliv, utan även den minskning i förmågan av snabb iakttagelse och självkontroll, som bleve en följd av förtäring av rusgivande drycker, även när den icke ginge därhän, att den föranledde i det yttre synbar överlastning. Detta förhållande vore så mycket farligare, som det i regel icke observerades och icke heller med gällande bestämmelser kunde föranleda ansvar. Den föreslagna förändrade termen »synbarligen berörd av starka drycker» skulle knappast väsentligen förbättra detta förhållande. Det torde i de flesta fall bli föga lättare att få bevis för »synbar berördhet» än för berusning, och framför allt drabbade den nya bestämmelsen, lika litet som den gamla, den vanligaste och därigenom farligaste orsaken till av alkoholdryckers förtäring vållade trafikolyckor, nämligen den ovannämnda minskning av iakttagelseförmåga och självkontroll, som icke gäve sig uttryck i synbara, i motorförarens åthävor framträdande symptom. Någon verklig lösning av denna fråga vore enligt motionärernas mening icke möjlig utan att en bestämmelse infördes, som åtminstone stadgade ansvar för den motorförare, som under det arbetsdygn, varunder motortjänstgöringen fullgjordes, befunnos överhuvud ha förtärt sådana drycker, som i förevarande avseende kunde påverka hans normala förmåga av snabb iakttagelse och självkontroll.

Vid frågans behandling i riksdagen framställde *första lagutskottet* i sitt utlåtande nr 34 vissa anmärkningar mot den av Kungl. Maj:ts föreslagna avfattningen av 2 mom. Utskottet yttrade, att den i propositionen föreslagna formuleringen nära anslöte sig till den i 18 kap. 15 § strafflagen meddelade bestämmelsen. Dennas ändamål vore dock ett helt annat än det, som borde vara avgörande vid utformningen av stadgandet i motorfordonsförordningen. Med den senare bestämmelsen borde åsyftas den fara för annans liv eller hälsa, som en motorfordonsförarens alkoholförtäring kunde medföra. Men en fara i sådant hänseende kunde obestriddligen föreligga, även om förarens påverkan av alkohol icke vore synbar. Utskottet ville ock er-

inra om de allmänt kända svårigheter, vilka mötte, när det gällde att bevisa, att en person varit berusad, och vilka väsentligen sammanhängde därmed, att vittnenas subjektiva uppfattning bleve av dominerande betydelse. Skulle bevissvårigheterna på ett tillfredsställande sätt undanröjas, syntes man böra avstå från att inrikta beviskyldigheten på att den tilltalade varit berörd av starka drycker och i stället låta bevisningen närmast avse det lättare kontrollerbara sakförhållandet, huruvida han förtärt sådana drycker. Domstolens uppgift bleve det därefter att efter förekommande omständigheter bilda sig en uppfattning därom, huruvida detta förtärande skäligen kunde antagas påverkat honom vid körningen. Utskottet hemställde därför om en sådan lydelse, att straffbudet skulle avse den, som förtärt starka drycker å sådan tid och till sådan myckenhet, att det skäligen kunde antagas, att han vid körningen varit därav påverkad.

Riksdagen godkände Kungl. Maj:ts förslag. Författningsändring vidtogs genom en *förordning den 6 juni 1925* (nr 151).

I förslag till lag angående fylleri m. m. till *1928 års riksdag* (*proposition nr 32*) upptogs i 2 § straffbestämmelse för den, som vid utövning av verksamhet, så beskaffad att i händelse av bristande omsorg eller besinning fara lätteligen uppstode för människors liv eller hälsa, vore av starka drycker så påverkad, att han kunde antagas ej äga nödigt herravälde över sina handlingar. I fråga om detta stadgande yttrade vederbörande departementschef enligt det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet bland annat, att vid införande av ett stadgande med samma syfte som straffbudet i § 41 motorfordonsförordningen men av mera generell innebörd uttrycket »synbarligen berörd av starka drycker» knappast torde kunna oförändrat upptagas. Uttrycket »synbarligen» kunde till utmärkande av berusningsgraden väl användas, då fråga vore om det fall av fylleri, som bedömdes främst ur synpunkten av allmän ordnings iakttagande. Men då grunden för straffbestämmelsen vore den i det särskilda fallet förekommande faran av en av alkohol påverkad persons uppträdande, syntes samma uttryck knappast träffa det rätta. Även om nämnda uttryck, som ursprungligen — i förordningen om rusdrycksförsäljning — använts för att utmärka en straffbarhet av helt annan karaktär, möjligen icke vid tillämpningen av motorfordonsförordningen medfört några mera väsentliga tolkningssvårigheter, syntes det dock i ett stadgande av allmänare räckvidd icke medgiva den anpassning efter olikartade fall, vilken därvid vore oeftergivlig. Då exempelvis ensamt inom maskinindustrien arbetsformerna företedde betydande växling, och man vidare hade att taga hänsyn till en gradvis stigande skala från sådan påverkan av alkohol, som blott orsakade en jämförelsevis ringa nedsättning av själsförmögenheterna, till den grad av berusning, som helt upphävde självkontrollen, insåges lätt, att från stadgandets tillämplighetsområde icke kunde avskäras alla de fall, där sagda påverkan icke toge sig sådana uttryck, att den kunde sägas vara »synbar». Välbekant vore, att även en jämförelsevis obetydlig mängd alkohol kunde åstadkomma en sådan nedsättning av självkontrollen, som med avseende å vissa slag av verk-

samhet utan tvekan måste betecknas som riskabel. Det hade ock anmärkts, att med det sätt, varpå straffbarhetsgraden i § 41 motorfordonsförordningen blivit angiven, stadgandet visat sig icke vara tillräckligt effektivt. Med hänsyn härtill funne sig departementschefen böra tillstyrka, att åt det nya stadgandet gäves sådan innebörd, att straff inträdde, där någon vore av starka drycker så påverkad, att han ej kunde antagas äga nödigt herravälde över sina handlingar. Vad anginge bevistemåten torde, om en sådan formulering valdes, i huvudsak äga tillämpning vad vederbörande utskott år 1925 i det då föreliggande speciella spörsmålet yttrat i detta avseende. Att ej heller med ett på sådant sätt avfattat stadgande svårigheten att förelbringa erforderlig bevisning vore för alla fall utesluten, låge i öppen dag. För att ernå full effektivitet vore uppställandet av fordran på absolut avhållsamhet från rusdrycker i här avsedda fall otvivelaktigt väl grundat, men en så vittgående bestämmelse torde näppeligen kunna ifrågasättas till införande i detta sammanhang. Med det föreslagna stadgandet vunnes likväl, att i fråga om alla de olika slag av verksamhet, som här avsåges, utövaren hade att iakttaga en högre grad av måttlighet än som utmärktes genom bestämningen, att han icke finge vara »synbarligen berörd» av starka drycker.

Då under det föreslagna stadgandet skulle komma att inbegripas jämväl förseelse, som vore straffbar enligt § 41 mom. 2 i motorfordonsförordningen, föreslogs i *proposition* nr 33, att straffbudet i detta moment skulle utgå.

Första lagutskottet yttrade i sitt över propositionen nr 32 avgivna utlåtande (nr 24) bland annat, att tillräckliga skäl torde saknas för införande av ett generellt straffbud mot spritmissbruk under sådana omständigheter, att därmed vore förenad fara för människors liv eller hälsa. De sakkunniga, vilkas betänkande låge till grund för lagförslaget, hade icke heller upptagit något generellt lagbud i sitt förslag utan hade framhållit, bland annat, att liknande bestämmelser som den i § 41 mom. 2 motorfordonsförordningen förekommande kunde införas i andra specialförfattningar, så snart behov därav yppades. Slutligen hade lagrådets flesta ledamöter vid granskningen av förslaget yttrat, att av dem anförda betänkligheter väl finge vika, såframt det för stadgandet kunde åberopas ett påtagligt praktiskt behov, vars förefintlighet även efter kritisk prövning måste vitsordas, men att ett dylikt behov icke blivit påvisat. Till bemötande av sistnämnda yttrande hade departementschefen anfört bland annat, att »tillräcklig erfarenhet torde bestyrka, att spritmissbruk ej sällan förekommer under de omständigheter, som avses i förslaget». Utskottet kände sig emellertid icke övertygad därom, att dylik erfarenhet förelåge i fråga om andra personer än motorfordonsförare. Och även vad anginge motorfordonsförare gäve utredningen icke vid handen, att den sedan år 1925 gällande bestämmelsen om straff för den som »synbarligen berörd» av starka drycker förer motorfordon i tillämpningen visat sig icke träffa även den lindrigare grad av alkoholmissbruk, som med bestämmelsen avsåges. Departementschefen hade här-

utinnan allenast framhållit, att i ett par yttranden anmärkts, att med det sätt, varpå straffbarhetsgraden i § 41 motorfordonsförordningen blivit angiven, stadgandet visat sig icke vara tillräckligt effektivt. För övrigt syntes det kunna sättas i fråga, huruvida icke ytterligare erfarenhet av bestämmelsens tillämpning borde avvaktas, innan densamma bleve föremål för ändring.

Enligt bestämmelsen inträdde straff, fortsatte utskottet, om någon vid utövning av angiven verksamhet vore »av starka drycker så påverkad att han kan antagas ej äga nödigt herravälde över sina handlingar». Stadgandet riktade sig således mot ett själstillstånd, som icke behövde hava tagit sig något som helst uttryck i den yttre sinnevärlden. Beträffande det citerade uttrycket hade en ledamot av lagrådet anfört, att det syntes honom som om uttrycket icke droge gränsen mellan det straffbara och det straffria tillräckligt skarpt för att avklippa möjligheterna för obehöriga trakasserier. Denne ledamot hade vidare anfört bland annat: »Det får ej förbises, att man här är inne på ett synnerligen vanskligt område. Redan förtärandet av en ganska ringa mängd alkohol kan under i övrigt ogynnsamma förhållanden verka en farlig nedsättning i förmågan av självbehärskning. Samma kvantum har vidare icke samma inverkan på olika individer eller ens på samma individ vid olika tillfällen. För att avgöra om av en viss individ vid ett visst tillfälle gränsen mellan det tillåtliga och det otillåtna överskridits, erfordras strängt taget, att man har kännedom om graden såväl av den självbehärskning, av vilken han i allmänhet är mäktig i ett av alkoholförtäring alldeles oberört tillstånd, som av hans känslighet i allmänhet och särskilt vid det tillfälle, varom fråga är, för påverkan av sådana drycker. Att härvid bygga endast på allmänna antaganden räcker naturligtvis icke.» Detta yttrande ville utskottet åberopa. — Beträffande skillnaden mellan alkoholverkan under olika förhållanden åberopades ytterligare vad två sakkunniga (professorn i farmakodynamik och farmakognosi vid Karolinska institutet *G. Liljestränd* och f. d. förste provinsiälläkaren *G. Stéenhoff*), vilka utarbetat riktlinjer för en handledning i alkoholfrågan för motorfordonsförare m. fl., därom anfört. De olika förhållanden, som borde beaktas, angåves så: vid fasta, vid eller efter måltid, vid uttröttning, i utvilat tillstånd, ute i kyla, i värme, betydelsen av dryckens koncentration etc. Beträffande olikheten av alkoholverkan hos olika personer framhölles skillnaden hos barn och ungdom, vuxna, vid alkohol vana och ovana, svaga och känsliga, robusta och kraftiga o. s. v.

En bestämmelse, som för sin tillämpning förutsatte en ingående utredning i så många ömtåliga hänseenden, vore enligt utskottets mening ägnad att i ganska hög grad försvåra en rättvis och likformig lagskipning. Redan den nuvarande bestämmelsen i motorfordonsförordningen om ansvar för spritmissbruk, vilken doek för straff krävde, att föraren vore »synbarligen» berörd av starka drycker, hade som känt vore lett till mindre önskvärda företeelser vid domstolarna, då det gällt att utreda förarnas nykterhetstillstånd. Dessa företeelser syntes utgöra en maning för lagstiftaren att icke meddela bestämmelser, som gjorde det vanskligare än nu att fastställa, huruvida straffbart spritmissbruk föreläge eller icke.

I det anförda uttrycket »så påverkad att han kan antagas ej äga nödigt herravälde över sina handlingar» ville utskottet jämväl fästa uppmärksamheten å ordet »antagas». Ansvar kunde alltså ådömas blott på ett antagande, att den ifrågavarande sinnesförfattningen varit för handen. Med en dylik avfattning av stadgandet syntes alltför stort utrymme vara lämnat åt den enskilde domarens uppfattning, och fara för rättsosäkerhet och godtycke torde icke vara helt utesluten. Den nyss omförmälde ledamoten av lagrådet hade ock för sin del föreslagit en lydelse av stadgandet, enligt vilken det skulle heta »så påverkad, att det kan tagas för visst, att han saknar nödigt herravälde över sina handlingar». Med en dylik lydelse — hade denne ledamot vidare yttrat — »vore också satt en gräns för straffbarheten, som kunde garantera en från mer eller mindre subjektiva antaganden och uppfattningar frigjord och något så när likformig lagtillämpning». Anmärkas kunde ock, att den danska lagstiftningen, vilken syntes hava tjänat till förebild för det nu framlagda förslagets beskrivning å berusningsgraden, för straffbarhet krävde, att den tilltalade »är berusad eller så påverkad av spritdrycker, att han saknar nödigt herravälde över sina handlingar».

Utskottet avstyrkte propositionen såväl i denna del som i övrigt.

I en reservation till utskottets utlåtande hemställde emellertid flera reserver om bifall till propositionen, varvid dock 2 § skulle erhålla ändrad lydelse. 2 § i reservanternas förslag lydde sålunda:

Är vid utövning av verksamhet, så beskaffad att i händelse av bristande omsorg eller besinning fara lätteligen uppstår för människors liv eller hälsa, någon av starka drycker så påverkad att han *måste* antagas ej äga nödigt herravälde över sina handlingar, straffes med böter från och med tjugufem till och med ettusen kronor. Äro omständigheterna försvårande, må böterna sättas till högst tvåtusen kronor eller ock till fängelse i högst tre månader dömas.

Propositionen bifölls av andra kammaren med den ändring, att uttrycket »*kan* antagas ej äga nödigt herravälde över sina handlingar» ändrades till »*måste* antagas etc.», men avslogs av första kammaren. Propositionen hade sålunda ej vunnit riksdagens bifall och även propositionen nr 33 blev av riksdagen avslagen.

Vid 1929 års riksdag yrkades i likalydande motioner, i första kammaren av herr *Bergman m. fl.* (nr 176) och i andra kammaren av herr *Bengtsson* i Norup *m. fl.* (nr 303), att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, att Kungl. Maj:t ville vid pågående utredning angående motortrafikfrågor låta vissa synpunkter, motionärerna i motionerna gjort gällande beträffande alkoholfri regim för motorförare, upptagas till allvarligt övervägande. Motionärerna framhöll, att enligt deras övertygelse intet annat verkligt effektivt sätt funnes för att undvika de risker för människors liv och lemmar, som bilförares alkoholförtäring medförde, än att strängt upprätthålla kravet på förarnas fullständiga avhållsamhet från alkohol. Motionerna vunno emellertid icke riksdagens bifall närmast med hänsyn därtill, att den i motionerna behandlade frågan redan var föremål för de s. k. 1927 års motorfordonssakkunnigas uppmärksamhet och att de synpunkter, som

motionärerna framdragit och vilka de önskade upptagna till allvarligt övervägande, således redan voro lagda under granskning.

1927 års motorfordonssakkunniga ägnade i sitt den 31 juli 1929 avlämnade betänkande (St. off. utr. 1929: 16) frågan om motorförarens förhållande till alkoholhaltiga drycker särskild uppmärksamhet. De sakkunniga anförde, att det vore klart att någon verklig trafiksäkerhet näppeligen stode att vinna med mindre detta spörsmål erhöle en tillfredsställande lösning. Att med då gällande bestämmelser, som endast stadgade straff för den, som vid förande av motorfordon vore *synbarligen* berörd av starka drycker, uppnå en sådan lösning syntes, enligt vad erfarenheten tydligt gäve vid handen, icke vara möjligt. Gällde det blott att förhindra av starka drycker »synbart berörda» personer att tjänstgöra som förare skulle väl då gällande lagstiftning efter företagande av vissa skärpningar kunna anses tillfyllest. Så vore emellertid tyvärr icke fallet. En rik erfarenhet hade ådagalagt, att redan en avsevärt mindre alkoholkonsumtion än den, varom § 41 mom. 2 talade, kunde medföra allvarlig fara för trafiken. Det vore ingalunda endast den »synbara berördheten» av starka drycker, som vållade minskat herravälde över uppmärksamheten, minskad sinnesnärvaro, nedsatt iakttagelseförmåga m. m. vid framförandet av motorfordon. En sådan nedsatt förmåga bleve ej sällan följden av en högst ringa och å andra områden såsom ofarlig betraktad alkoholförtäring. Det gällde alltså att förhindra ett alkoholbruk, som endast med svårighet syntes kunna konstateras och vilket åtminstone å vissa håll i det dagliga livet vore det normala.

Under dylika förhållanden kunde det vid ett första betraktande synas, som om ett strängt upprätthållande av kravet på förarens fullständiga avhållsamhet från alkoholhaltiga drycker vore det enda effektiva medlet för borteliminering av de risker, som förarnas alkoholförtäring kunde medföra för trafiken. En lagstiftning av dylik innebörd syntes dock helt visst icke komma att i praktiken medföra de resultat, som med densamma åsyftades, i allt fall icke så länge kravet på absolut avhållsamhet uteslutande riktade sig mot en viss grupp av medborgare och icke mot samhället i dess helhet. Att enbart för bilförare meddela bestämmelser, som givetvis å många håll komme att uppfattas som en klasslagstiftning, kunde icke vara lämpligt. Ett överskridande av lagen i ej ringa utsträckning syntes ock vara att emotse och detta utan att det allmänna rättsmedvetandet komme att med större skärpa reagera häremot. En dylik lag skulle medföra minskad respekt för lagarna samt antagligen även giva upphov till spioneri och andra trakasserier.

Vad sålunda yttrats gent emot kravet på total avhållsamhet från alkoholhaltiga drycker för alla bilförare torde, fortsatte de sakkunniga, med lika fog kunna göras gällande mot ett dylikt krav avseende enbart förare i yrkesmässig trafik. Om ock beträffande dessa förare kunde åberopas, att allmänheten, som saknade möjlighet att bedöma yrkeschaufförens kompetens ur nykterhetssynpunkt, borde ha rätt att utgå från att därutinnan intet vore att anmärka mot denne, kunde å andra sidan hänvisas till att, enligt vad erfa-

renheten syntes giva vid handen, antalet olyckor i den yrkesmässiga motorfordonstrafiken, vilka kunde härledas av förarens alkoholbruk, vore jämförelsevis ringa.

Med hänsyn till vad sålunda anförts hade de sakkunniga icke ansett sig kunna förorda införandet av föreskrift om absolut avhållsamhet för förare av motorfordon utan hade de i stället funnit sig böra — i anslutning till ovanberörda stadgande i det vid 1928 års riksdag framlagda förslaget till lag angående fylleri m. m. — föreslå bestämmelser åsyftande att förhindra, att den, som vore så påverkad av starka drycker, att han kunde antagas icke äga nödigt herravälde över sina handlingar, tjänstgjorde som förare av motorfordon.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle 41 § 1 och 2 mom. i motorfordonsförordningen erhålla denna lydelse:

1 mom. Framföres automobil eller motorcykel, varom i 34 § sägs, eller traktortåg med större hastighet än som i varje fall är medgiven, straffes den felande med böter från och med tio till och med ettusen kronor.

2 mom. Förer den, som är så påverkad av starka drycker, att han kan antagas icke äga nödigt herravälde över sina handlingar, motorfordon eller traktortåg, varom i 1 mom. förmåles, straffes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor eller fängelse i högst tre månader.

Dessutom skulle enligt de sakkunnigas förslag i 15 § 3 mom. stadgas bland annat, att körkortet för den motorförare, som varit så påverkad av starka drycker att han kunde antagas icke ha ägt nödigt herravälde över sina handlingar, skulle indragas. Föraren skulle dock äga att efter viss tid få frågan om körkortets återbekommande upptagen till prövning.

Beträffande den sålunda föreslagna brottsbestämningen anförde de sakkunniga, att det vore förenat med svårighet att kunna fastslå, dels var gränsen mellan straffri och straffbar alkoholförtäring lämpligen borde dragas, dels när denna gräns i det konkreta fallet överskridits. I Danmark, där i lag fastslagits, att motorfordon ej finge föras av den, som vore berusad eller så påverkad av alkohol att han saknade nödigt herravälde över sina handlingar, hade man praktiserat en personlig undersökning för att få utrönt om alkoholpåverkan förelegat. I syfte att förebringa utredning i frågan om undersökningar av motsvarande art kunde komma i fråga i vårt land hänvisade de sakkunniga till vissa av professorn i medicinsk och fysiologisk kemi vid universitetet i Lund *E. M. P. Widmark* utförda undersökningar. Dessa undersökningar refereras i ett i de sakkunnigas betänkande återgivet föredrag, hållet av Widmark vid det trettonde nordiska nykterhetsmötet i Stockholm sommaren 1928.¹ I detta föredrag, som var betitlat »Symtomen vid lindrigare alkoholpåverkan och möjligheterna att diagnosticera densamma», berör Widmark svagheterna i den undersökningsmetod, som avser att på endast yttre tecken fastställa om alkoholpåverkan föreligger eller ej. Widmark redogör därjämte för den av honom utarbetade s. k. mikrometoden för

¹ St. off. utr. 1929: 16, sid. 130 ff.

bestämning av blodets alkoholhalt. Enligt Widmarks uppfattning skulle denna metod kunna vara av betydelse för det rättsliga bestämmandet av frågor om alkoholpåverkan förelegat och om graden av sådan påverkan.

De sakkunniga, som i det av Widmark framlagda förslaget trott sig finna ett medel att övervinna de svårigheter, som, enligt vad ovan nämnts, mötte, då det gällde att fastslå var gränsen mellan straffri och straffbar alkoholförtäring borde dragas ävensom när denna gräns i det konkreta fallet överskridits, hänvände sig i anledning därav till medicinalstyrelsen med anhållan, att styrelsen ville avgiva yttrande över det framlagda förslagets praktiska användbarhet i vårt land. De sakkunniga ifrågasatte därvid i anslutning till vad Widmark framhållit, att i författningen till äventyrs skulle kunna upptagas en presumptionsregel av innehåll, att förare av motorfordon, hos vilken blodets alkoholhalt fastslagits till viss minimikvantitet — förslagsvis 1.50 till 1.75 promille allteftersom en ytterligare undersökning kunde giva vid handen — skulle, där ej särskilda omständigheter föranledde till annat, anses vara i straffbar grad påverkad av alkoholhaltiga drycker.

På anmodan av medicinalstyrelsen avgav *Karolinska institutets lärarkollegium* yttrande över de sakkunnigas framställning. Yttrandet var av följande innehåll:

I motorfordonssakkunnigas skrivelse hänvisas till ett föredrag av professor Widmark, i vilket denne dels betonat betydelsen av kemisk undersökning av kroppsvätskorna för diagnosen alkoholpåverkan, dels också uttalat sig på följande sätt rörande frågan från rättslig synpunkt: 'Jag anser, att alkoholbestämningen bör på följande sätt användas vid fallets rättsliga bedömning. Först och främst skall det tjäna till bevis för att alkoholkonsumtion verkligen förelegat. För det andra bör alkoholprovet vara fällande, i sådana tillfällen, då symtombilden i övrigt är tveksam. Härvid kan såsom praxis brukas en viss utslagsgivande gränskoncentration. Provet skulle på detta sätt tekniskt kunna avsevärt förenklas, i det man skulle kunna anordna detsamma så, att det över denna gräns visade ett positivt utslag, under densamma ett negativt utslag. I den form jag tänker mig skulle sålunda det friande provet visa en starkt blå vätska, det fällande en färglös vätska.'

Lärarkollegiet är för sin del av den övertygelsen, att fastställandet av kroppsvätskornas, särskilt blodets, alkoholhalt är av stor betydelse för ställandet av diagnosen alkoholpåverkan. Det är visserligen i hög grad sannolikt, att betydande variationer förefinnas beträffande sambandet mellan alkoholhalten i kroppen och de yttre symtomen av alkoholpåverkan, såväl med hänsyn till olika individer som ock under växlande yttre betingelser, men icke dess mindre skulle en sådan undersökning tvivelsutan lämna värdefulla upplysningar. I åtskilliga fall skulle den kunna bli utslagsgivande, i andra skulle den väsentligt komplettera den kliniska bilden i övrigt. Tilläggas bör, att om dylika undersökningar regelbundet komme till utförande vid trafikolyckor, där alkohol kan tänkas spela en roll, skulle vår kunskap om alkoholens faktiska betydelse i detta hänseende ställas på en vida säkrare bas än nu är fallet. En förutsättning härför är emellertid, att noggranna kvantitativa bestämningar utföras, och att man alltså icke nöjer sig med en metod, som blott ger kvalitativt utslag över en viss gränskoncentration. Även ur en annan synpunkt är en dylik metod olämplig. De individuella variationerna och andra omständigheter göra det omöjligt att ur överskridandet av ett gränsvärde sluta till alkoholpåverkan av viss bestämd grad eller utesluta sådan inverkan under denna alkoholgräns. Det av motorfordonssakkunniga anförda undre gränsvärdet 1.5 pro-

mille har exempelvis i flera fall varit åtföljt av påtagliga berusningssymtom. Det torde dessutom vara ganska antagligt, att införandet av den föreslagna gränskoncentrationen skulle medföra, att den uppfattningen vunno allmän utbredning, att värden under det nämnda under alla förhållanden äro utan betydelse ur här förevarande synpunkt.

I överensstämmelse med nu angivna uppfattning finner kollegiet det icke för närvarande vara motiverat att införa den föreslagna lagbestämmelsen.

Ehuru kollegiet anser det önskvärt, att fastställandet av kroppsvätskornas halt av alkohol kommer att ingå som ett led i undersökningen av personer, som prövas å symtom av alkoholpåverkan, finner kollegiet det icke klart, att den av professor Widmark införda modifikation av Nicloux' metod för blodprov bör komma till användning. De nyare undersökningar, som meddelats beträffande utandningsluften som analysobjekt, tala för möjligheten av en för praktiska syften bekvämare metod. Det torde först genom särskilda försök böra utrönas, huruvida nämnda metod, eller kanske snarare prov å alveolarluften, är att föredraga framför blodbestämningar.

På anförda grunder kan lärarkollegiet icke tillstyrka det föreliggande förslaget i oförändrat skick.

På anmodan av medicinalstyrelsen utförde därefter Widmark och professor *G. Liljestränd* undersökningar rörande det praktiska värdet av dels den av Widmark använda metoden att bestämma blodets alkoholhalt och dels metoder att bestämma alkoholhalten i urinen samt utandnings- och alveolarluften. Dessa undersökningar visade, att blodundersökningsmetoden vore att föredraga. Undersökningarna gjordes till föremål för överläggningar mellan representanter för medicinalstyrelsen och särskilt tillkallade sakkunniga. Om de uttalanden, som gjordes vid dessa överläggningar, anförde medicinalstyrelsen:

Närmaste anledning till att urinprov ansågs mindre lämpligt än blodprov vore att söka i det förhållandet, att felkällor kunde uppstå därigenom, att proven härledde sig ur urin, som under längre tid varit samlad i urinblåsan. Emot analysförfarandet och de resultat, vartill de utförda analyserna samt beräkningarna lett, gjordes icke någon erinran. Så icke heller mot det sätt, på vilket provtagning av blod enligt Widmarks anvisning borde ske.

Även det av Widmark föreslagna förfarandet innebure visserligen ett ingrepp, men dock så obetydligt, att detsamma icke på denna grund borde väcka några som helst betänkligheter. Alldenstund undersökningarna i fråga borde centraliseras och sålunda även preparationen av de små kapillärerna, vilka äro avsedda att användas vid provtagningen, borde äga rum på det laboratorium, på vilket analyserna komme att utföras, kunde det förväntas, att förfaringsättet i fråga skulle befinnas ändamålsenligt. Emellertid torde först en vidgad praktisk erfarenhet kunna lämna besked härom.

Beträffande undersökningsmaterialet uttalades ett beklagande av att förhållandena icke medgivit mera än analys av tre rättsfall. De vid dessa vunna resultaten be styrkte visserligen metodens praktiska användbarhet. Men med hänsyn till den avgörande betydelse proven kunde komma att få vore en ökad erfarenhet erforderlig, innan förfarandet borde anbefallas att läggas till grund för ett rättsligt bedömande av föreliggande fall. Även ett annat synnerligen viktigt skäl talade för en vidgad prövning.

Beträffande det kardinala spørsmålet om vår nuvarande erfarenhet och våra kunskaper i förevarande fråga kan göra det berättigat, att av den i kroppsvätskorna, här i blodet befintliga alkoholhalten draga några slutsatser beträffande undersöknings-

objektets alkoholpåverkan, har Widmark i sin redogörelse framhållit att förhållandet mellan berusningssymtomens styrka och *blodets alkoholhalt* anses allmänt vara underkastat stora individuella växlingar. I betraktande härav har Widmark vidare uttalat, att det åtminstone tillsvidare vore olämpligt att låta den kemiska bestämningen ensam avgöra, om alkoholpåverkan skall anses vara för handen eller ej. I överensstämmelse härmed har Widmark ansett, att den kliniska diagnosen ej kan undvaras, utan att densamma alltjämt bör ligga till grund för bedömningen av det förevarande fallet. Härom voro samtliga de i överläggningen deltagande fullt ense med Widmark. Däremot biträdades icke vissa regler, som Widmark för det praktiska tillämpandet vid undersökningsresultatens bedömande uppställt. Härvid har det synts Widmark som om den fällande gränsen borde under angivna förutsättningar sättas vid en promille alkoholkoncentration i blodet, en gräns som för de flesta individer torde tillåta konsumtionen av den så kallade restaurangkvantiteten d. v. s. 15 centiliter sprit, cirka 55 gram alkohol. Härmed hade emellertid de sakkunniga, som styrelsen tillkallat för överläggning, ingalunda uttalat ett underkännande av blodanalysen, tvärtom vore den att anse såsom ett viktigt led i undersökningen av ifrågavarande fall. Sålunda vore ett negativt utfall av provet ett avgörande bevis liksom ock höga alkoholvärden av stor betydelse, då ovisshet kunde råda om alkoholpåverkan föreläge eller icke. Det vore endast mot angivande av bestämda värden såsom i tvivelaktiga gränsfall absolut avgörande som betänkligheter med skärpa anfördes. Ett ställningstagande härtill förutsatte nämligen en vidgad erfarenhet jämväl vunnen under förhållanden, som fullt motsvarade dem, under vilka undersökningarna voro avsedda att i forensiskt syfte tillämpas.

Styrelsen uttalade såsom egen mening i ärendet, att en undersökning av alkoholhalten i kroppsvätskorna i blodet otvivelaktigt vore ett betydelsefullt led i en undersökning, om en person varit påverkad av rusdrycker eller icke, men att erfarenheten för det dåvarande icke gäve tillräckligt stöd för uppställande av regler med angivande av vissa värden, som skulle vara avgörande om en motorförare varit påverkad av rusdrycker eller icke.

I *proposition* nr 121 till 1930 års riksdag följdes icke 1927 års motorfordonssakkunnigas förslag. Departementschefen yttrade:

Kravet på att förare skulle åläggas fullständig avhållsamhet från alkoholhaltiga drycker viss tid före och under körning kan jag icke tillmötesgå.

Utgående från att erfarenheten ådagalagt, att även en mindre alkoholförtäring än den, vilken medför berusning eller tager sig uttryck i synbara, i förarens åthävor m. m. framträdande symtom, kan medföra fara för trafiken, hava de sakkunniga föreslagit, att varje alkoholförtäring, som kan innebära sådan fara, skall åtföljas av straffpåföljd och återkallelse av körkort. För att karakterisera den grad av påverkan av alkohol, som bör fordras för straffbarhet etc., hava de sakkunniga använt sig av det i 1928 års förslag till lag angående fylleri m. m. använda uttrycket » varit så påverkad av starka drycker, att han kan antagas ej hava ägt nödigt herravälde över sina handlingar ».

Mot de sakkunnigas förslag är väl rent teoretiskt sett intet att erinra. Förslaget praktiska tillämpning mötes dock av stora svårigheter, främst svårigheten att kunna konstatera en alkoholpåverkan, som icke behöver hava tagit sig något som helst yttre uttryck. De sakkunniga, som icke varit blinda för dessa svårigheter, hava uti från medicinskt-vetenskapligt håll framkomna förslag, att genom kemiska undersökningar av kroppsvätskorna eller utandningsluften bestämma förekomsten av alkohol i den mänskliga organismen ävensom kvantiteten därav, trots sig finna ett medel för svårigheternas övervinnande. De företagna medicinska

undersökningarna ha emellertid ännu ej ådagalagt möjligheten att åstadkomma en för sådant syfte användbar metod.

De sakkunniga hava ansett, att för övertvinnande av de svårigheter, som vid tillämpningen av de sakkunnigas förslag komma att möta ur bevisningssynpunkt, ett förfarande i överensstämmelse med det i Danmark anlitade s. k. 'Spiritusprøve'¹ eventuellt skulle kunna anlitas. Denna de sakkunnigas uppfattning kan jag icke dela. Den danska metoden är enligt vad från medicinskt håll uppgives icke tillförlitlig och lämnar, då lindrigare alkoholpåverkan föreligger, alltför stort spelrum åt det subjektiva omdömet.

Vad angår det av de sakkunniga använda uttryckssättet för karakteriserande av den grad av påverkan av alkohol, som bör fordras för straffbarhet, synes mot det samma kunna göras befogade erinringar. Härutinnan inskränker jag mig till att hänvisa till första lagutskottets utlåtande (nr 24, år 1928) i anledning av förslag till lag om fylleri m. m.

Vid nu angivna förhållanden kan jag icke tillstyrka de sakkunnigas förslag. För min del anser jag mig icke böra gå längre än att för tillämplighet av lagrummen uppställa den fordran, att föraren varit antingen synbarligen berörd av starka drycker eller ock eljest så påverkad därav, att han icke kunnat på tillfredsställande sätt föra bilen.

Enligt propositionen skulle 41 § 1 och 2 mom. motorfordonsförordningen erhålla denna lydelse:

1 mom. Framföres automobil eller motorcykel, varom i 34 § sägs, eller traktortåg med större hastighet än som i varje fall är medgiven, straffes den felande med böter från och med tio till och med ettusen kronor.

2 mom. Är den, som förer motorfordon eller traktortåg, varom i 1 mom. förmäles, *synbarligen berörd av starka drycker eller eljest så påverkad därav, att han icke kunnat på tillfredsställande sätt föra fordonet*, straffes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor eller fängelse i högst tre månader.

Vidare skulle enligt förslaget i 15 § 3 mom. motorfordonsförordningen stadgas, att körkortet skulle återkallas bland annat från sådan förare, som vid färd med automobil varit synbarligen berörd av starka drycker eller eljest så påverkad därav, att han icke kunnat på tillfredsställande sätt föra bilen.

I åtskilliga *motioner* till 1930 års riksdag blev frågan om motorförarens förhållande till alkoholhaltiga drycker föremål för uppmärksamhet. I likalydande motioner i första kammaren av herr *Bergman m. fl.* (nr 257) och i andra kammaren av herr *Sandberg m. fl.* (nr 429) föreslogs sålunda att brottsbestämningen i 41 § 2 mom. motorfordonsförordningen skulle erhålla följande lydelse:

Har förare — — — under färden eller de senast före färdens anträdande förflutna sex timmarna förtärt starka drycker eller annan stimulans, som kan försvaga hans normala förmåga av iakttagelse, uppfattning eller handling — — —.

I likalydande motioner i första kammaren av herr *Bärg m. fl.* (nr 262) och i andra kammaren av herr *Bengtsson* i Norup *m. fl.* (nr 430) föreslogs denna lydelse:

¹ Detta prov är en form av klinisk undersökning, ungefär motsvarande den som nu användes i Sverige (jfr nedan sid. 65).

Har förare — — — varit av starka drycker så påverkad att han kan antagas ej äga nödigt herravälde över sina handlingar — — —.

Vidare yrkades i likalydande motioner i första kammaren av herr *Schlyter m. fl.* (nr 255) samt i andra kammaren av herr *Lindqvist* i Halmstad (nr 425) att brottsbestämningen måtte erhålla denna lydelse:

Har förare — — — varit så påverkad av starka drycker, att han måste antagas ej hava ägt nödigt herravälde över sina handlingar — — —.

I de sistnämnda motionerna föreslogs dessutom, att straffminimum för spritmissbruk i samband med förande av motorfordon skulle sättas till ett-hundra kronors böter. I motionerna anfördes vidare bland annat, att en märklig skillnad i den lagtekniska behandlingen av fylleri vid ratten i 1928 och 1930 års propositioner låge däri, att medan ifrågavarande bestämmelser år 1928 voro intagna i ett av lagrådet granskat lagförslag, som riksdagen hade att antaga, ändra eller förkasta, så vore nu dessa utomordentligt viktiga bestämmelser intagna i ett förslag till motorfordonsförordning, varöver lagrådet ej hörts och varöver allenast riksdagens yttrande inforrats, varefter Kungl. Maj:t ämnade i administrativ väg utfärda förordningen.

Motionärerna ansåge för sin del lämpligare att ur såväl motorfordonsförordningen som vägtrafikstadgan utbrötes straffbestämmelserna för sådana förseelser vid framförande av motorfordon, för vilka enligt propositionen med skärpning av nu gällande bestämmelser fängelsestraff föresloges, att dessa straffbestämmelser sammanfördes till ett särskilt lagförslag samt att utskottet hos Kungl. Maj:t begärde lagrådets hörande över ett dylikt förslag, varefter utskottet hos riksdagen gjorde den hemställan, vartill utredningen föranledde.

Andra lagutskottet anförde i sitt utlåtande nr 34 bland annat följande:

Numera torde allmänt råda enighet därom, att kraftiga åtgärder måste vidtagas för att i görligaste mån borteliminera de risker ur trafiksäkerhetssynpunkt, som orsakas av motorförarens användande av starka drycker. Det är endast i fråga om det sätt, på vilket de erforderliga bestämmelserna böra avfattas, som olika meningar yppat sig.

Huru önskvärdt det i och för sig än vore, att bestämmelser infördes i lagstiftningen om skyldighet för motorförare att fullständigt avhålla sig från bruk av alkoholhaltiga drycker under körning och viss tid dessförinnan, kan utskottet emellertid icke biträda det motionsvis härom framställda förslaget, då utskottet icke anser, att en så utformad lagregel skulle erbjuda bästa medlet att ernå det avsedda syftet.

Vid överbäggande av de övriga förslag till frågans lösning, som innehållas i propositionen och motionerna, anser utskottet det förslag, som framlagts i motionerna nr 262 i första kammaren och nr 430 i andra kammaren, vara det som kan antagas bli va mest verkningsfullt. Detta förslag överensstämmer i huvudsak med det av de sakkunniga framförda och ansluter sig nära till det vid 1928 års riksdag framlagda förslaget till lag angående fylleri m. m. De föreslagna bestämmelserna avse att drabba ej blott den förare, som under en färd med motorfordon befinnes vara av starka drycker synbart berörd, utan jämväl den förare, som — ehuru detta ej förmärkes genom det sätt, på vilket motorfordonet framföres — genom alkoholförtäring förlorat nödigt herravälde över sina handlingar.

Utskottet ansåg därför, att första punkten i 15 § 3 mom. i förslaget, vilket lagrum innehöll bestämmelser om återkallande av körkort, borde erhålla ändrad avfattning på följande sätt:

Har förare vid färd med automobil i något för trafiksäkerheten väsentligt hänsende allvarligen åsidosatt honom såsom förare åliggande förpliktelser eller varit så påverkad av starka drycker, att han kan antagas ej hava ägt nödigt herravälde över sina handlingar, eller har förare eljest ådagalagt sådana egenskaper, att han icke bör betros att föra automobil, skall — — — detsamma.

I anslutning härtill föreslog utskottet motsvarande ändring i 41 § 2 mom. i förslaget.

Mot dessa delar av utskottets utlåtande reserverade sig åtta av utskottets ledamöter. Under hänvisning till vad första lagutskottet anfört i fråga om det till 1928 års riksdag framlagda förslaget till lag om fylleri m. m. ansågo dessa ledamöter, att brottsbestämningen borde erhålla denna lydelse:

Har förare — — — varit synbarligen berörd av starka drycker eller eljest så påverkad därav, att han icke ägt det herravälde över sina handlingar, att han kunnat på ett tillfredsställande sätt föra bilen — — —.

Utskottet tillstyrkte vidare det i motionerna nr 255 i första kammaren och nr 425 i andra kammaren framförda förslaget att straffminimum för spritmissbruk i samband med förande av motorfordon skulle höjas till etthundra kronors böter.

I fråga om förslaget att straffbestämmelserna angående spritmissbruk av motorförare ävensom angående de övriga förseelser, vilka i den föreslagna motorfordonsförordningen eller vägtrafikstadgan med skärpning av nu gällande bestämmelser blivit belagda med fängelsestraff, måtte utbrytas ur dessa administrativa författningar och sammanföras till en särskild lag, anförde utskottet, att utskottet icke vore berett förorda den ändring av bestämmelserna i det föreliggande förslaget, varom motionärerna hemställde, men att utskottet ansågo det önskvärt, att frågan i vilka fall straffbestämmelser, vari urbota straff stadgas, borde meddelas av Kungl. Maj:t i administrativ väg eller i lagstiftningsväg av Kungl. Maj:t och riksdagen gjordes till föremål för utredning.

Riksdagen beslöt i överensstämmelse med vad utskottet sålunda föreslagit.

I *motorfordonsförordningen den 20 juni 1930* (nr 284) hade 41 § 1 och 2 mom. denna lydelse:

1 mom. Framföres automobil eller motorcykel, varom i 34 § sägs, eller traktortåg med större hastighet än som i varje fall är medgiven, straffes den felande med böter från och med tio till och med ettusen kronor.

2 mom. Förer den, som är så påverkad av starka drycker, att han kan antagas icke äga nödigt herravälde över sina handlingar, motorfordon eller traktortåg, varom i 1 mom. förmåles, straffes med böter från och med ett hundra till och med ettusen kronor eller fängelse i högst tre månader.

I fråga om erhållande av körkort stadgades i 14 § 1 mom. motorfordonsförordningen, att härför skulle krävas bland annat intyg av *polismyndighet* att sökanden gjort sig känd för ett nyktert levnadssätt.

Beträffande återkallande av körkort stadgades i 15 § 3 mom. motorfordonsförordningen följande:

Har förare vid färd med automobil i något för trafiksäkerheten väsentligt hänsende allvarligen åsidosatt honom såsom förare åliggande förpliktelser eller varit så påverkad av starka drycker, att han kan antagas ej hava ägt nödigt herravälde över sina handlingar, eller har förare eljest ådagalagt sådana egenskaper, att han icke bör betros att föra automobil, skall länsstyrelse, som utfärdat körkortet, efter nöjaktig utredning, återkalla detsamma. Äro omständigheterna av den beskaffenhet, att anledning är att antaga, att förare skall, utan att återkallelse av körkortet sker, låta sig rättas och är ej fråga om förare, som vid färd med automobil varit så påverkad av starka drycker, som ovan angives, må varning i stället meddelas. Återkallas körkort, skall därvid förklaras, att föraren, sedan viss tid, minst två månader och högst två år, gått till ända, äger på ansökan hos länsstyrelsen i det län, som i 1 mom. angives, få frågan om utfärdande av nytt körkort upptagen till prövning, dock skall beträffande förare, som vid färd med automobil varit så påverkad av starka drycker, som nyss sagts, tiden efter vilken dylik prövning först må ske, bestämmas till minst sex månader.

Har förares förmåga att föra automobil blivit så väsentligt nedsatt genom sjukdom, skada eller dylikt, att trafiksäkerheten därav måste anses bliva lidande, skall körkortet återkallas.

Har fråga uppstått om återkallelse av körkort och föreligga därvid sådana omständigheter, att föraren uppenbarligen måste anses olämplig att föra automobil, må länsstyrelsen, redan innan slutligt beslut om återkallelse fattas, förordna, att körkortet skall tills vidare återkallas. Vid frågans slutliga prövning skall hänsyn tagas till den tid, körkortet på grund av sådant förordnande varit återkallat.

Har återkallelse skett, åligger det föraren att efter anmaning överlämna körkortet till länsstyrelsen.

Varder, efter anförda besvär, beslutet om återkallelsen upphävt, skall körkortet återställas till föraren.

Varning må ej överklagas.

Ansökan om utfärdande av nytt körkort skall, därest tiden för återkallelsen uppgår till sex månader eller länsstyrelsen eljest så prövar nödigt, vara åtföljd av handlingar, fränsett åldersbevis, av beskaffenhet, varom i 1 mom. sägs, utfärdade efter det den för återkallelsen bestämda tid gått till ända.

Därest prövning av fråga om utfärdande av nytt körkort ankommer på annan länsstyrelse än den, som återkallat körkortet, skall yttrande i ärendet jämte utdrag rörande sökanden ur den liggare eller det kortregister, varom i 2 mom. förmäles, införas från sistnämnda länsstyrelse.

Beslut, varigenom länsstyrelse meddelat varning eller återkallat körkort, skall antecknas i den liggare eller det kortregister som nyss sagts.

Genom länsstyrelsens försorg skall på sätt Konungen förordnar för rikets polismyndigheter kungöras beslut om återkallelse av körkort. Om dylika beslut skall meddelande även intagas i tidning i orten. Beslut, varigenom återkallelse av körkort, efter anförda besvär, upphävs eller ändrats eller varigenom, efter återkallelse, nytt körkort utfärdats, skall likaledes kungöras och meddelas på sätt ovan är stadgat.

Under de närmast följande åren väcktes inom riksdagen motioner med yrkande om ytterligare skärpt lagstiftning till förhindrande av olycksfall vid motorfordonstrafik, föranledda genom förtäring av starka drycker (1932/I: 101 och II: 312 samt 1933/I: 121 och II: 304). Riksdagen beslöt emellertid, under hänvisning till att bestämmelserna i 41 § i 1930 års motorfordonsförordning varit gällande alltför kort tid för att det skulle vara möj-

ligt att bilda sig ett bestämt omdöme om behovet av den påyrkade skärpningen, att motionerna icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd.

Till 1934 års riksdag framlade emellertid Kungl. Maj:t två förslag av stor betydelse för frågan om motorförarens förhållande till alkoholhaltiga drycker. Sålunda framlades i *proposition* nr 10 förslag till lag om blodundersökning i brottmål och i *proposition* nr 208 förslag till lag om straff för vissa brott vid förande av motorfordon.

Vid remissen till lagrådet av förslaget till lag om blodundersökning i brottmål anförde föredragande departementschefen enligt statsrådsprotokollet bland annat, att det genom bestämning av alkoholhalten i prov av en persons blod kunde med tillförlitlighet fastställas, huruvida och i vilken omfattning ifrågavarande person under viss tid före blodprovets tagande förtärt spritdrycker. Förfaringssättet hade vunnit stor användning, särskilt då det gällt att vinna utredning angående förhandenvaron av sådan alkoholpåverkan, som avsågs i 41 § 2 mom. motorfordonsförordningen. Mot införande av blodprovstvång i dessa mål hade anförts, att blodprovet i och för sig knappast kunde vara utslagsgivande då det gällde att avgöra, huruvida en person vid visst tillfälle ägt nödigt herravälde över sina handlingar eller ej, samt att ett antagande härutinnan finge grundas på andra iakttagelser än blodprovets alkoholhalt. Även om detta uttalande måste tillerkännas visst fog — olika individer kunde naturligen i någon mån röna olika påverkan av samma alkoholmängd — syntes dock otvivelaktigt, att blodets alkoholhalt i de flesta fall utgjorde ett bevisdatum av stort värde, då det gällde att avgöra, huruvida straff enligt berörda lagrum borde inträda. Vid ett stort antal individuella undersökningar hade nämligen befunnits, att då blodets alkoholhalt uppgått till ett visst mått de undersökande läkarna i övervägande flertalet fall — på grund av andra symtom än blodundersökningens resultat — ansett alkoholpåverkan föreligga. Blodundersökningarnas stora betydelse för utredning rörande förhandenvaron av alkoholpåverkan i motorfordonsförordningens mening vore sålunda uppenbar. I så gott som varje fall vore blodanalysen ägnad att lämna tillförlitlig upplysning ej blott om den minimimängd alkohol som förtärts utan även om den för individens påverkan viktiga alkoholhalten i blodet. Det syntes därför angeläget att åtgärder vidtoges till motverkande av att detta bevismedels användning utan giltiga skäl förhindrades genom vederbörandes vägran att låta sig undersökas.

Riksdagen godkände Kungl. Maj:ts förslag och den 31 maj 1934 utfärdades den ännu gällande lagen om blodundersökning i brottmål. I denna lag stadgas i 1 § andra stycket, att blodprov må tagas å den, som med skäl misstänkes hava fört motorfordon så påverkad av starka drycker, att han kan antagas icke hava ägt nödigt herravälde över sina handlingar. Beträffande andra brott är förutsättningen för lagens tillämpning, att å brottet efter lag kan följa straffarbete. Provtagningen må utföras endast av läkare, som därvid har att iakttaga de föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t därtill förordnar.

I propositionen nr 208 föreslogs att straffbestämmelserna för vissa brott vid förande av motorfordon skulle sammanföras i en särskild lag. Enligt 1 § av det genom propositionen framlagda lagförslaget skulle den som är så påverkad av starka drycker, att han kan antagas icke äga nödigt herravälde över sina handlingar, och i detta tillstånd för automobil, motorcykel, varom i 34 § motorfordonsförordningen sägs, eller traktortåg, straffas med fängelse, i högst ett år eller, där omständigheterna vore mildrande, med dagsböter, dock ej under tio. Om någon vid förande av fordon, som i 1 § avses, varit så påverkad av starka drycker, som där sägs, eller överskridit medgiven hastighet, och därvid ådagalagt grov vårdslöshet eller visat uppenbar ligkiltighet för andra människors liv eller egendom, skulle han enligt 2 § straffas med fängelse eller med straffarbete i högst ett år.

Enligt statsrådsprotokollet anförde föredragande departementschefen om detta lagförslag bland annat följande:

Under senare år hava inträffat åtskilliga fall, då mer eller mindre berusade förare ådagalagt en hänsynslöshet mot andra trafikanter, som medfört vådliga följder och i hög grad upprört allmänheten. I samband därmed hava krav rests på väsentligt strängare straff för sådana förare, som i onyktert tillstånd eller eljest visade ligkiltighet för andra människors liv eller egendom. Kraven på straffskärpning äro emellertid icke att betrakta såsom uttryck för en tillfällig stämning utan torde uppbäras av en bestämd mening om nödvändigheten av att vidtaga allvarliga åtgärder mot dem som på detta sätt äventyra trafiksäkerheten. Att här behandlade förseelser för närvarande i det övervägande antalet fall sonas med böter framgår av en av statistiska centralbyrån verkställd utredning avseende åren 1931 och 1932. Av 854 förstnämnda år jämlikt 41 § 2 mom. motorfordonsförordningen eller samma moment, jämfört med 3 mom., sakfällda personer blevo endast 29 ådömda frihetsstraff. Motsvarande siffror för år 1932 voro 924 och 37. Anledningen till domstolarnas synbarligen mycket milda bedömande av nu ifrågakarande förseelser torde vara att söka i gällande låga strafflatituder. Strängare straffbestämmelser böra enligt min mening ifrågakomma först och främst för de förseelser, som avses i 41 § 2 och 3 mom. motorfordonsförordningen, d. v. s. då en förare är onykter och då han antingen under alkoholpåverkan eller vid körning med otillåten hastighet ådagalägger grov vårdslöshet eller visar uppenbar ligkiltighet för andra människors liv eller egendom. Förekomsten av spritpåverkade motorfordonsförare innebär en så allvarlig fara för trafiken på vägar och gator, att inga medel få lämnas oförsökta då det gäller att avlägsna denna fara.

Jag finner väl, att vissa praktiska skäl tala för att bestämmelserna rörande motorfordonstrafiken äro samlade i så få författningar som möjligt. Emellertid kunna invändningar givetvis göras mot att Kungl. Maj:t i administrativ väg, om än efter riksdagens hörande, utfärdar så stränga straffbestämmelser som de vilka här ifrågasatts, varjämte må erinras om att i sammanhang med behandlingen vid 1930 års riksdag av förslagen till motorfordonsförordning och vägtrafikstadga i särskilda motioner (I: 255 och II: 425) yrkades, att straffbestämmelserna angående spritmissbruk av motorfordonsförare ävensom angående de övriga förseelser, vilka i förenämnda författningsförslag blivit — med skärpning av dittills gällande bestämmelser — belagda med fängelsestraff, måtte utbrytas ur ifrågakarande administrativa författningar och sammanföras i en särskild lag. I utlåtande i ämnet anförde andra lagutskottet, att utskottet icke vore berett att förorda den ändring av bestämmelserna i de riksdagen förelagda förslagen, varom motionärerna hemställt, men att utskottet ansåge det önskvärt att frågan i vilka fall straffbestämmelser, vari utbota straff stadgades, borde meddelas av Kungl. Maj:t i administrativ väg

eller av Kungl. Maj:t och riksdagen i lagstiftningsväg gjordes till föremål för utredning. Men hänsyn till att straffarbete synes böra upptagas i straffsatsen för vissa av de brott varom här är fråga, anser jag det riktigast att de ifrågasatta skärpta straffbestämmelserna antagas enligt den ordning som är stadgad i § 87 regeringsformen.

I fråga om brottsbestämningen i 1 § anförde departementschefen, att det i några av de över lagförslaget efter remiss avgivna yttrandena anmärkts, att brottsbestämningen icke skulle giva erforderliga hållpunkter för en tydlig gränsdragning mellan straffbar och straffri alkoholpåverkan vid förande av motorfordon. Departementschefen fortsatte:

Tillika har anförts att den anmärkta otydligheten skulle bli mera betänkelig i mån som straffet höjdes. Det torde visserligen icke kunna bestridas att den ifrågasatta brottsbestämningen är i någon mån svävande. Emellertid ligger det i sakens natur att en fullt klar brottsbeskrivning icke står att erhålla. De farhågor, som vid tillkomsten av nu gällande motorfordonsförordning uttalades därom, att förevarande brottsbestämning skulle leda till godtycke vid tillämpningen, torde ej heller hava i någon avsevärd grad vunnit bekräftelse under den tid, förordningen varit gällande. I varje fall har icke tillräcklig erfarenhet under denna tid erhållits för att motivera en revision av bestämmelsen.

I likalydande motioner i första kammaren av herr *Bergman m. fl.* (nr 324) och i andra kammaren av herr *Johanson* i Huskvarna *m. fl.* (nr 574) hemställdes, att riksdagen måtte för sin del besluta, beträffande 1 § att i stället för uttrycket »så påverkad av starka drycker att han kan antagas icke äga nödigt herravälde över sina handlingar» godkänna uttrycket »påverkad av starka drycker eller som eljest förtärt sådana drycker på sådan tid att han därav kan vara påverkad», samt i fråga om 2 § att i stället för uttrycket »så påverkad av starka drycker som där sägs» godkänna uttrycket »påverkad av starka drycker eller eljest förtärt sådana drycker på sådan tid att han därav kunnat vara påverkad».

Andra lagutskottet tillstyrkte i sitt utlåtande nr 35 Kungl. Maj:ts förslag i avseende å 1 och 2 §§.

Mot utskottets utlåtande reserverade sig vissa ledamöter. Sålunda yrkade herr *Andersson* i Rasjön bifall till de av herr *Bergman* och herr *Johanson* i Huskvarna väckta motionerna. Herr *Hillgård* ansåg, att utskottet bort föreslå riksdagen att antaga följande lydelse av 1 §:

Förer den, som är så påverkad av starka drycker att han kan antagas icke äga nödigt herravälde över sina handlingar, automobil, motorcykel varom i 34 § motorfordonsförordningen sägs eller traktortåg, straffes med fängelse i högst ett år eller dagsböter, dock ej under tio.

Riksdagen godkände Kungl. Maj:ts förslag.

Därefter utfärdades den 7 juni 1934 lag om straff för vissa brott vid förande av motorfordon, vilken lag efter vissa mindre ändringar fortfarande är gällande. Lagens 1 och 2 §§ erhöillo följande lydelse:

1 §.

Förer den, som är så påverkad av starka drycker att han kan antagas icke äga nödigt herravälde över sina handlingar, automobil, motorcykel varom i 34 § motor-

fordonsförordningen sägs eller traktortåg, straffes med fängelse i högst ett år eller, där omständigheterna äro mildrande, med dagsböter, dock ej under tio.

2 §.

Har någon vid förande av fordon som i 1 § avses varit så påverkad av starka drycker som där sägs eller överskridit medgiven hastighet, och har han därvid ådagalagt grov vårdslöshet eller visat uppenbar likgiltighet för andra människors liv eller egendom, dömes till fängelse eller straffarbete i högst ett år.

I samband med utfärdandet av denna lag fogades till 15 § 3 mom. motorfordonsförordningen ett nytt stycke av innehåll, bland annat, att polisman ägde fråntaga förare av automobil, som varit *synbarligen* överlastad av starka drycker, hans körkort.

Vidare infördes i motorfordonsförordningen en ny paragraf, betecknad 21 a §, av innehåll, att polisman ägde förbjuda den som är så påverkad av starka drycker, att han kunde antagas icke äga nödigt herravälde över sina handlingar, att föra automobil, så ock, där förbudet icke efterkommes, hindra honom att föra automobilen. Det ålåg vidare enligt samma stadgande polismannen att så snart ske kunde om åtgärden underrätta sin närmaste överordnade.

2. Tiden efter ikraftträdandet av lagen den 7 juni 1934.

I 1 § lagen den 7 juni 1934 om straff för vissa brott vid förande av motorfordon vidtogs genom en förordning *den 9 april 1937* (nr 110) en ändring av formell art i syfte att tydligt angiva, att lagen ej avsåg förseelser begångna vid förande av lättviktsmotorcykel. Genom en förordning *den 22 juni 1939* (nr 357) upphävdes emellertid denna inskränkning och även förseelser, som begåtts vid förande av lättviktsmotorcykel, hänfördes till lagens tillämpningsområde. Paragrafen stadgar i sin nu gällande lydelse följande:

Förer den, som är så påverkad av starka drycker, att han kan antagas icke äga nödigt herravälde över sina handlingar, automobil, motorcykel eller traktortåg, straffes med fängelse i högst ett år eller, där omständigheterna äro mildrande, med dagsböter, dock ej under tio.

Lagens andra paragraf är fortfarande gällande i sin ursprungliga lydelse.

1930 års motorfordonsförordning gjordes snart till föremål för omarbetning. Genom *motorfordonsförordningen den 23 oktober 1936* (nr 561), som ännu är gällande, upphävdes 1930 års förordning utom i vad den innefattade särskilda föreskrifter om yrkesmässig automobiltrafik och om uthyrningsrörelse. I fråga om utfärdande och återkallande av körkort skilja sig bestämmelserna i 1936 års motorfordonsförordning (18—21 §§) endast i mindre väsentliga avseenden från motsvarande bestämmelser i 1930 års motorfordonsförordning. Sålunda innefattar 1936 års motorfordonsförordning den nyheten att person, som söker körkort, skall styrka sig äga nödig kännedom om alkoholhaltiga dryckers inverkan ur trafiksäkerhetssynpunkt å den mänskliga organismen. Vidare föreskriver 1936 års förordning, att vid frå-

ga om återkallelse av körkort avseende icke får fästas vid förseelse, som antecknats i körkortsregistret mera än två år före begäendet av den förseelse, som giver anledning till att frågan om körkortets återkallelse upptages till prövning. Är fråga om straffbelagd förseelse må återkallelse av körkort på grund av denna förseelse icke äga rum förrän frågan om straff för förseelsen blivit genom domstols laga kraft ägande utslag avgjord, där länsstyrelsen ej finner uppenbart, att föraren är olämplig att föra motorfordon. Vidare stadgas i 1936 års förordning, att endast sådant körkort, som indragits för en tid av ett år eller därunder skall kunna återbekommas. I fall då den tid, efter vilken frågan om rätt för föraren att få framföra motorfordon åter kan upptagas till prövning, bestämmes till mera än ett år, anses det gamla körkortet ha upphört att gälla för alltid. När den föreskrivna tiden gått tillända kan emellertid frågan om utfärdande av ett nytt körkort för föraren tagas under omprövning.

Bestämmelsen i 21 a § i 1930 års motorfordonsförordning med föreskrift om rätt för polisman att förbjuda spritpåverkad person att föra automobil överfördes såsom 21 § i oförändrad lydelse till den samtidigt med 1936 års motorfordonsförordning utfärdade vägtrafikstadgan.

Vid riksdagarna under åren närmast efter utfärdandet av 1934 års lag var frågan om motorförarens förhållande till alkoholhaltiga drycker icke under debatt. Vid 1938 års riksdag väcktes emellertid två motioner i frågan. Sålunda yrkade herr *Bergman m. fl.* i motion i första kammaren (nr 177), att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta till förnyad utredning upptaga frågan om alkohol och motortrafik i syfte att förbereda mer betryggande och mer preciserad lagstiftning och i varje fall enhetligare lagskipningspraxis i detta avseende. I motionen anfördes bland annat:

Trots de bestämmelser, som för några år sedan lagfästes i syfte att i möjligaste mån främja absolut nykterhet vid ratten, har det visat sig att talrika olycksfall alltjämt äga rum i samband med motortrafiken, varvid alkoholförtäring spelat en ödesdiger roll. Det har visat sig att tillämpningen av gällande lag varit ganska olika på olika ställen, vilket synes visa att lagens bestämmelser ej äro tillräckligt preciserade. Mången gång vittnas det att en person varit »fullt nykter», utan att man besinnar att den påverkan på hjärnan och nervsystemet, som även en av mången som måttlig ansedd alkoholdos åstadkommer, kan ödesdigert minska både den skarpa iakttagelseförmågan och den snabbhet i uppfattning och handling som kräves av motorförare då vid hotande kollisioner och i andra farliga lägen undvikandet av ett olycksfall kan bero på bråkdelen av en sekund. Denna fara har från läkarhåll så allmänt och så kraftigt påvisats, att det är oförsvarligt om ej lagstiftning och lagskipning drager konsekvenserna av dessa erinringar och av dagligen och stundligen upprepade erfarenheter. I Norge är lagstiftningen strängare än hos oss: där kräves fullständig avhållsamhet från alkohol ej blott under motorfärd utan även under åtskilliga timmar före dess anträdande. Man har, såvitt bekant är, goda erfarenheter av detta system.

I motion i andra kammaren (nr 329) hemställde herr *Dahlbäck*, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en översyn snarast möjligt av bestämmelserna rörande ansvar och andra påfölj-

der för framförande av motorfordon i av starka drycker påverkat tillstånd jämte övriga hithörande stadganden samt om framläggande för riksdagen av förslag till bestämmelser, ägnade att i högre grad än de nu gällande befordra ökad trafiksäkerhet och nykterhet.

Motionären uttalade, att även om man i allmänhet ej ville gå så långt, att, vad en motorfordonsförare beträffade, själva alkoholförtärandet under eller viss tid före en färd med motorfordon straffbelades, syntes dock en dylik åtgärd vara väl försvarad, därest föraren med sitt fordon befordrade passagerare mot betalning.

Andra lagutskottet yttrade i sitt utlåtande (nr 17) i anledning av motionerna bland annat följande:

Vid 1930 års riksdag anförde andra lagutskottet i sitt av riksdagen i denna del godkända utlåtande nr 34, att numera torde allmänt råda enighet därom, att kraftiga åtgärder måste vidtagas för att i görligaste mån borteliminera de risker ur trafiksäkerhetssynpunkt, som orsakades av motorfordonsförarens användande av starka drycker. Det vore enligt utskottets mening endast i fråga om det sätt, på vilket de erforderliga bestämmelserna borde avfattas, som olika meningar yppat sig. Huru önskvärt det än i och för sig vore, att bestämmelser infördes i lagstiftningen om skyldighet för motorfordonsförare att fullständigt avhålla sig från bruk av alkoholhaltiga drycker under körning och viss tid dessförinnan, kunde utskottet emellertid icke biträda ett motionsvis därom framställt förslag, då utskottet icke ansåge, att en sådan utformad lagregel skulle erbjuda bästa medlet att ernå det avsedda syftet.

Till vad utskottet sålunda anfört vid 1930 års riksdag vill utskottet nu uttala sin fulla anslutning.

Genom 1934 års lag hava statsmakterna uttryckt sin bestämda vilja att komma till rätta med de av motionärerna påtalade missförhållandena. Denna lagstiftning, som redan för det okvalificerade rattfylleriet, såvitt ej omständigheterna äro mildrande, stadgar fängelsestraff upp till ett år, lämnar följaktligen möjlighet till en kraftig reaktion från samhällets sida. Enligt utskottets mening skulle för närvarande föga vara att vinna av en ytterligare straffskärpning. Den i lagen använda bestämningen av graden av alkohelpåverkan har varit föremål för delade meningar. Utskottet finner icke för närvarande skäl föreligga att ifrågasätta någon annan lydelse.

Utskottet anser sig sålunda icke kunna tillstyrka någon framställning till Kungl. Maj:t i förevarande ämne.

Statsmakterna måste givetvis ägna hithörande spörsmål den allra största uppmärksamhet. Enligt utskottets mening har det mer och mer börjat ingå i det allmänna medvetandet, att det icke kan anses tillständigt att i av starka drycker påverkat tillstånd föra motorfordon. Det torde finnas skäl att antaga, att en dylik uppfattning på upplysningens väg skall bliva allt mer allmän till otvivelaktig båttad för trafiksäkerheten. Därest emellertid utvecklingen ger vid handen, att det med 1934 års lag avsedda syftet icke kunnat uppnås, måste statsmakterna givetvis överväga ytterligare åtgärder för att skapa respekt för lagstiftningen.

Motionerna blevo i enlighet med utskottets förslag av riksdagen avslagna, i vad de avsågo ändring av 1934 års lag.

I skrivelse till Konungen den 31 december 1938 upptog härefter riksdagens justitieombudsman till behandling frågan om fastställande av viss med hänsyn till alkoholhalten i blodet bestämd gräns, vid vilken förare av motorfordon skulle anses vara i lagens mening påverkad av starka drycker. Ef-

ter att ha lämnat en redogörelse för tidigare stadganden och reformförslag rörande ifrågasvarande spörsmål anförde justitieombudsmannen:

Såsom av det ovanstående framgår har mot det i 1934 års lag om straff för vissa brott vid förande av motorfordon använda uttrycket »så påverkad av starka drycker, att han kan antagas etc.» framförts den anmärkningen, att formuleringen vore alltför svävande för att giva erforderliga hållpunkter för en tydlig gränsdragning mellan straffbar och straffri alkoholpåverkan vid förande av motorfordon, vilket kunde leda till godtycke och bristande enhetlighet vid bestämmelsens tillämpning. Huruvida dessa farhågor i någon avsevärd grad bekräftats är självfallet ej lätt att med vissnet avgöra. Så mycket torde dock vara säkert, att få mål äro förenade med sådana vanskligheter i bevisningsavseende som vissa mål angående ansvar för rattfylleri. Bevismaterialet, som domstolen har att bygga på, utgöres av blodprovet, den av läkaren i samband med provtagningen utförda undersökningen jämte därå grundad diagnos samt vanligen också vittnesmål av personer, som iakttagit den tilltalade under hans färd eller strax före eller efter denna. De fall då den tilltalade varit så påverkad, att han befunnit sig i berusat tillstånd, vålla givetvis inga svårigheter. Ej heller synes tvekan behöva råda, då den genom blodprovet konstaterade alkoholkoncentrationen är mycket låg. Såvida ej anledning finnes misstänka, att någon särskild omständighet förryckt resultatet av blodprovet, bör detta i sådana fall tillmätas avgörande betydelse och åtalet följaktligen ogillas, även om hörda vittnen funnit den tilltalade påverkad. Frågan om straffbar eller icke straffbar alkoholpåverkan är däremot så mycket vanskligare att avgöra i de icke sällsynta fall, då blodprovet visat en hög alkoholhalt men den undersökande läkaren och i målet hörda vittnen funnit den tilltalade icke märkbart påverkad. Målets utgång i dylika fall är oberäknelig. En domare kan nämligen vara böjd för att tillerkänna vitsord åt läkarens och vittnenas på gjorda iakttagelser grundade omdöme, medan däremot en annan finner sig böra tillmäta den konstaterade höga alkoholkoncentrationen avgörande betydelse.

Det har givetvis ej varit lagstiftarnas avsikt, att domstol skall fälla till ansvar för rattfylleri på lösa antaganden. Det måste föreligga omständigheter, som utgöra en fast grund för antagandet. Emellertid kan det sättas i fråga, om icke våra domstolar härutinnan ställa fordringarna alltför högt. I allmänhet torde för fällande dom fordras så stark bevisning, att nära nog vissnet föreligger om att den tilltalade saknat nödigt herravälde över sina handlingar. I tvivelaktiga fall tillämpas regeln hellre fria än fälla. Obenägenheten hos domstolarna att ådöma straff för rattfylleri på ett antagande, som ej närmar sig full vissnet, torde hava ytterligare ökat sedan normalstraffet blivit fängelse.

Justitieombudsmannen lämnade vidare vissa statistiska uppgifter om alkoholkoncentrationen i blodet hos motorförare, som under åren 1935—1937 dömts eller endast misstänkts för rattfylleri inom Stockholm rådhusrätts domkrets. Av denna undersökning framgick, att vid en alkoholkoncentration av 1 promille eller därunder åtal så gott som undantagslöst icke anstälts. Vad anginge gruppen med koncentrationen 1.01—1.50 hade i de flesta fall åtal icke kommit till stånd och av de anhängiggjorda 26 åtalen hade 19 ogillats. Beträffande gruppen med koncentrationen 1.51—2 syntes, framhöll justitieombudsmannen, i ett anmärkningsvärt stort antal fall åtal hava underlåtit. Detta förhållande vore emellertid mindre ägnat att ingiva undran med hänsyn till att av de 146 åtalade inom denna grupp icke mindre än 30, d. v. s. mer än en femtedel blivit frikända. Beträffande slutligen gruppen med koncentrationen 2.01—2.50 hade i regel, dock icke undantagslöst, följt åtal jämte fällande dom.

Justitieombudsmannen fortsatte:

Försåvitt man vågar döma av den på mitt föranstaltande verkställda lokalt begränsade undersökningen, torde med skäl kunna ifrågasättas, huruvida gällande lagbestämmelser på hithörande område, tillämpade på sätt nu synes ske, äro tillräckligt effektiva för att det avsedda syftet skall nås. Detta har varit att förhindra motorfordons framförande av alkoholpåverkade personer, därvid man avsett icke allenast sådan påverkan, som tager sig yttre uttryck, utan även sådan lindrigare påverkan, som föranleder nedsättning av en persons uppmärksamhet, sinnesnärvaro, handlings- och iakttagelseförmåga m. m. och därigenom gör personen olämplig såsom förare av motorfordon. Dylig påverkan inträder i regel även efter förtäring av en jämförelsevis ringa myckenhet alkoholhaltiga drycker. Det vill emellertid av ovanberörda statistiska undersökning synas som om för fallande dom i regel förutsättes en alkoholpåverkan, som tagit sig synbara uttryck. Därtill torde i viss mån hava bidragit de i brottsbestämningen ingående orden »nödigt herravälde över sina handlingar». Detta uttryck synes mig för allmänt hållet. Det avgörande bör uppenbarligen vara, huruvida föraren kan antagas hava ägt det herravälde över sina handlingar, som är nödigt för att kunna tillfredsställande föra motorfordon. Detta borde lämpligen hava kommit till uttryck i själva lagtexten. Anmärkas må i detta sammanhang, att det förekommer att läkaren ställer diagnosen, att den undersökte icke kan antagas hava saknat nödigt herravälde över sina handlingar, men tillägger att han dock varit olämplig att föra bil. Även i åtskilliga fall, då dyligt tillägg icke gjorts, torde nog läkaren hava ansett den undersökte olämplig såsom bilförare.

I betraktande av det förut sagda synes det böra tagas under allvarligt övervägande, om icke i lagen borde fastslås, att straffbar alkoholpåverkan alltid skall anses föreligga vid viss konstaterad alkoholkoncentration i blodet. Ehuru ägnad att i en del avseenden ingiva betänkligheter skulle dock en sådan bestämmelse enligt min mening medföra så stora fördelar, att betänkligheterna böra få vika. En allsidig utredning om de olika systemens fördelar och nackdelar synes i varje fall vara väl motiverad. Med en bestämmelse av nyss angiven innebörd, där straffbarheten vore anknuten till ett lätt konstaterbart faktum, skulle man komma ifrån de stora bevisvårigheter, som nu ofta äro förbundna med rattfyllerimålen. Därigenom skulle ernås önskvärd enhetlighet och effektivitet beträffande lagtillämpningen på ifrågavarande område. Snart nog skulle det säkerligen bliva allmänt känt bland motorfordonsförare ungefär hur stor myckenhet alkohol var och en för sin del kunde förtära utan att komma över den bestämda gränsen. Å andra sidan skulle det sannolikt bliva en tämligen allmän uppfattning, att vid en lägre alkoholkoncentration förande av motorfordon alltid vore tillåtet. Med hänsyn härtill måste uppenbarligen ifrågavarande gräns sättas så lågt, att praktiskt taget ingen motorfordonsförare vid en alkoholkoncentration därunder kan antagas vara på grund av spritkonsumtion farlig för trafiksäkerheten. Självfallet kunna olika meningar råda om var gränsen lämpligast skall dragas. Ginge man ned mycket långt, exempelvis till 0.5 promille, bleve den praktiska följden, att förare av motorfordon såväl under som viss tid före färden finge avhålla sig från även en sådan måttlig förtäring av starka drycker, som i det dagliga livet är ganska vanlig. Enligt min mening skulle en sådan skärpning av fordringarna beträffande avhållsamhet från alkoholhaltiga drycker vara synnerligen önskvärd i fråga om förare av motorfordon. Med hänsyn till statsmakternas vid upprepade tillfällen under frågans tidigare behandling tillkännagivna uppfattning torde emellertid ett förslag med så långt gående innebörd knappast hava några utsikter att för närvarande vinna beaktande. Däremot skulle måhända ett förslag med gränsen satt till 1 promille icke komma att mötas av alltför många invändningar. Det torde nämligen vara svårt att bestrida att bilförare med högre alkoholhalt i blodet än 1 promille i de allra flesta fall utgöra en icke obetydlig risk för trafiksäkerheten.

Under hänvisning till det förhållandet att ett system, sådant som det av justitieombudsmannen förordade, sedan några år tillbaka tillämpades i Norge och där syntes ha fungerat väl, framlade justitieombudsmannen med stöd av sin instruktion ifrågavarande spörsmål till Kungl. Maj:ts prövning.

Justitieombudsmannens skrivelse remitterades till vissa myndigheter, varjämte föreningar av domare och åklagare bereddes tillfälle att avgiva yttranden. För att få hela spörsmålet om brottsbestämning och lagtillämpning i förevarande hänseende ytterligare belyst överlämnades vidare avskrift av justitieombudsmannens skrivelse till vissa underrättsdomare såväl i stad som på landet med hemställan, att de måtte framföra sina personliga erfarenheter om nuvarande lagbestämmelses lämplighet ur olika synpunkter samt sin uppfattning om lämpligheten av fastställandet av en viss med hänsyn till alkoholhalten i blodet bestämd gräns, vid vilken motorföraren alltid skulle anses påverkad av starka drycker och förfallen till ansvar.

I de flesta av de över justitieombudsmannens skrivelse avgivna yttrandena tillstyrkes förslaget om fastställande av en blodalkoholgräns, vid vars överskridande motorföraren alltid skulle vara förfallen till ansvar. Där emot råder i dessa yttranden icke enighet om vid vilket promilletal denna gräns borde sättas, varjämte i vissa fall förordas, att en regel om blodalkoholgräns borde fullständigas med särskilda kompletterande bestämmelser. Justitieombudsmannens hemställan om en allsidig utredning av de olika systemens fördelar och nackdelar tillstyrkes vidare i ett par yttranden. Slutligen avstyrkes i några fall reformförslaget i dess helhet.

1. *Yttranden, i vilka justitieombudsmannens förslag tillstyrkes.*

Medicinalstyrelsen åberopar först ett yttrande av föreståndaren för statens rättskemiska laboratorium, professor *E. Wolff*. Detta yttrande är av följande innehåll:

Enligt gällande lag straffas den som vid framförande av motorfordon är »så påverkad av starka drycker, att han kan antagas icke äga nödigt herravälde över sina handlingar». Konstaterandet att sådan grad av alkoholpåverkan föreligger sker i allmänhet dels genom en läkarundersökning, varvid vederbörande måste utföra vissa relativt enkla prov, dels genom kemisk analys av blodprov, som tages av den undersökande läkaren och insändes till statens rättskemiska laboratorium där analysen utföres. Härigenom har man på ett i princip riktigt sätt velat förbinda det objektiva fastställandet av alkoholkoncentrationen i blodet med det mera subjektiva bedömandet av den individuellt växlande graden av påverkan, som kan förefinnas vid en och samma alkoholhalt i blodet.

Emellertid vidlades detta system av flera svagheter. Den ena betingas av lagens något dunkla formulering, »så påverkad — — — att han kan antagas icke äga nödigt herravälde över sina handlingar». Med uttrycket »icke äga nödigt herravälde över sina handlingar» förstår man i annat sammanhang ofta en höggradig rubbning av de psyko-fysiska funktionerna och detta gör, att såväl läkare som domare understundom endast anse »påverkan» i lagens mening föreliggande om vederbörande är påtagligt berusad. Lagstiftarnas mening har däremot uppenbarligen varit ungefärligen = så påverkad, att han kan antagas vara olämplig att föra motorfordon.

Lagtexten kan emellertid sägas vara dunkel även i ett annat avseende, nämligen genom det i densamma ingående uttrycket »kan antagas». När kan man »antaga», att vederbörande icke äger nödigt herravälde över sina handlingar? Detta uttryck kan tolkas på många olika sätt. Man kan däri inlägga den meningen, att en person, som förtärt viss tämligen avsevärd kvantitet spritdrycker enligt gängse erfarenhet kan »antagas» vara »påverkad» i lagens mening. Man kan också uppfatta det så, att endast en person, som vid läkarundersökning företer vissa symtom på alkoholpåverkan (exempelvis balansrubbing, sludrande tal, ataxi) kan »antagas» vara »påverkad» i lagens mening. Slutligen kan man uppfatta uttrycket så, att om vid en viss alkoholkoncentration i blodet det övervägande flertalet personer vid läkarundersökningen ansetts vara »påverkade» i lagens mening, så är det berättigat att även i det enstaka fallet vid motsvarande alkoholkoncentration i blodet antaga, att vederbörande är så påverkad.

Vid statens rättskemiska laboratorium, där alkoholanalyserna av blod från motorfordonsförare sedan 7 år tillbaka utföras, lämnas alltid tillika med analysresultatet en uppgift, grundad på senaste statistiska beräkningar, i hur många % av fall med motsvarande alkoholkoncentration i blodet den undersökande läkaren — utan kännedom om resultatet av blodanalysen — ställt diagnosen »påverkad av alkohol». Vid uppgörande av denna statistik ha alla fall med kroppsskador eller sjukdom utelämnats, likaså alla fall där läkaren alls icke eller endast med tvekan ställt diagnosen »påverkad» respektive »icke påverkad».

Det torde i detta sammanhang böra betonas, att det här endast rör sig om diagnosen *påverkad av alkohol* (över huvud taget), icke om omdömet: »så påverkad — — — att han icke kan antagas äga nödigt herravälde över sina handlingar». I en icke ringa del av fallen har vederbörande läkare t. o. m. uttryckligen ansett den undersökte visserligen påverkad (i så fall vanligen lindrigt påverkad) av alkohol, men *icke så påverkad*, att han kan antagas etc.

Å andra sidan utgör den för detta ändamål utförda läkarundersökningen endast en ganska grov prövning av alkoholpåverkan, varför det torde vara berättigat att antaga, att de personer, som vid denna grova prövning visa tecken på alkoholpåverkan i allmänhet äro — om icke så påverkade, att de kunna antagas icke äga nödigt herravälde över sina handlingar — dock så påverkade, att de icke äro lämpade att framföra motorfordon. Härvid förutsättes emellertid, att läkarens diagnos är i så måtto riktig, att de iakttagna avvikelserna från det normala verkligen bero på alkohol och icke på sjukdom av något slag. Symtomen i fråga äro nämligen ingalunda specifika för alkoholpåverkan.

Den andra svagheten i det nuvarande systemet betingas alltså därav, att läkarundersökningen efter gängse metodik är en grov funktionsprövning, som dels kräver en ganska avsevärd alkoholpåverkan för att ge positivt utslag, dels medger ett mycket subjektivt bedömande, dels möjliggör feldiagnoser därigenom att de använda proven icke äro specifika för alkoholpåverkan.

Justitieombudsmannen har nu i ifrågavarande förslag påpekat, hur ojämnt lagtillämpningen sker och bland annat framhållit, att i Stockholm åren 1935—1937 åtal icke anställts i 55 fall, där alkoholhalten i blodet översteg 1.50 promille (däribland i 5 fall där den översteg 2.00 promille), samt att i 33 fall, där alkoholhalten i blodet översteg 1.50 promille (däribland i 3 fall där den översteg 2.00 promille), vederbörande frikänts av rådhusrätten.

De anförda exemplen äro onekligen mycket talande och de skulle utan tvivel kunna kompletteras med andra, ännu mera slående, om justitieombudsmannen icke inskränkt sin utredning till Stockholm utan medtagit underdomstolar från olika delar av landet.

Emellertid synes justitieombudsmannen icke alls ha upptagit till diskussion den viktiga principfrågan, huruvida det är rättvisast att låta alkoholhalten i blodet

vara det avgörande vid bedömandet, om en person är så alkoholpåverkad, att han är olämplig att framföra motorfordon.

Det i Sverige hittills praktiserade systemet har, med alla sina svagheter, dock den principiella förtjänsten, att det såsom inledningsvis framhölls, söker taga hänsyn till den individuellt olika reaktionen för alkohol.

Om också allmänheten har en överdriven uppfattning om graden av individuell variation med avseende på alkoholtoleransen och om också den faktiskt existerande variationen i detta avseende till en stor del beror på olika fördelning inom organismen och på olika förbränningshastighet och endast till mindre del på olika påverkan vid en och samma alkoholkoncentration i blodet, så är det dock otvivelaktigt att även i detta avseende en betydlig individuell variation föreligger, sannolikt åtminstone delvis sammanhängande med vänjning, medan däremot enligt nyare undersökningar vänjningen icke synes öka förbränningshastigheten.

Äro variationerna för den individuella toleransen så ringa, att en bestämd gräns beträffande blodalkoholhalten kan angivas, ovanför vilken påtaglig alkoholpåverkan kan antagas föreligga?

Rent vetenskapligt måste denna fråga besvaras nekande. Det finns å ena sidan personer, som förete avsevärd alkoholpåverkan redan vid mycket låg alkoholhalt i blodet, exempelvis mellan 0.6 och 1.0 promille, och å andra sidan sådana som åtminstone vid den vanliga läkarundersökningen icke förete symtom på alkoholpåverkan vid värden mellan 1.5 och 2.0 promille.

Det är emellertid lätt att förstå, att redan en mindre rubbning av nervsystemets funktioner, en rubbning alltså som icke kommer fram vid de vanliga kliniska proven, kan vara av stor betydelse för en persons förmåga att föra motorfordon. Det föreligger en hel rad med olika försöksanordningar utförda undersökningar över de avvikelser i nervsystemets finare funktioner, som förorsakas av små och medelstora alkoholdoser.

Jag vill här endast påminna om danskarna Bahnsen och Vedel-Petersens undersökningar. Deras försökspersoner fingo utföra 4 olika prov, vilka voro inriktade på att pröva reaktionstid, uppmärksamhet, samspel mellan synintryck och muskelrörelser samt koordinationen av muskelrörelser. Alkoholens förtärdes i form av whiskygrogg och dosen var 0.6 cm³ absolut alkohol (= 0.5 gram absolut alkohol) per kilo kroppsvikt. Detta motsvarar t. ex. ungefär 10 cl. starksprit för en person med kroppsvikten 64 kilo och 15 cl. starksprit (eller 5 pilsner) för en person med kroppsvikten 96 kilo. Tyvärr har blodets alkoholhalt icke bestämts vid dessa försök, men med kännedom om Widmarks undersökningar kan man beräkna, att den i alla händelser icke torde ha överstigit 1 promille (den torde i allmänhet ha legat mellan 0.6 och 0.9 promille).

Jämfört med kontrollförsöken utan alkoholförtäring visade alkoholförsöken en påtaglig försämring av resultaten vid alla 4 proven, höggradigast vid det s. k. labyrinthprovet, där det gäller att föra en visare längs ett rött streck på en roterande skiva mellan en mängd metallstift utan att beröra dessa, ett prov som har stor analogi med bilkörning.

Det får alltså anses fastslaget, att man med förfinad undersökningsmetodik kan påvisa nedsättning i vissa av nervsystemets finare funktioner redan efter alkoholdoser, som av den s. k. måttlighetssuparen anses små och som åstadkomma en alkoholhalt i blodet av endast 0.5 å 1.0 promille.

Även med de ganska grova metoder, som användas vid den rutinmässiga undersökningen av »rattfyllerister» påvisas emellertid symtom, tydande på alkoholpåverkan i icke så få fall redan vid en tämligen låg alkoholkoncentration i blodet. I den statistik, som föres vid statens rättskemiska laboratorium och som omfattar alla undersökta fall sedan dessa undersökningar infördes och till utgången av 1937 (med i det föregående angivna undantag) har den undersökande läkaren — utan kännedom om resultatet av blodanalysen — i 33 % av fall med en alkoholhalt av

0.61—1.00 promille, i 52 % av fall med en alkoholhalt av 0.01—1.20 promille och i 63 % av fall med en alkoholhalt av 1.21—1.40 promille ansett alkoholphåverkan föreliggande.

Det är emellertid påtagligt, att under de senare åren ett strängare bedömande från läkarnas sida gjort sig gällande. Om man endast medtager fallen från åren 1936 och 1937 (efter uteslutning av de fall, som förut angivits, blir det 2 572 fall), finner man i kategorien 0.21—0.60 promille 25 % »påverkade», 0.61—1.00 promille 38 % »påverkade», 1.01—1.20 promille 59 % »påverkade» och 1.21—1.40 promille 72 % »påverkade».

Ett sätt att pröva, vilken roll alkoholförtäring spelar för uppkomsten av trafikolyckor är att undersöka, hur ofta alkoholhalt av olika grad i blodet kan konstateras hos motorfordonsförare, vilka råkat ut för trafikolycksfall. I Sverige föreligger endast en dylik undersökning (av Hindmarsh och Linde), vilken dock omfattar ett ganska litet material av olycksfall, varav blott cirka 40 % voro trafikolycksfall. Alkohol kunde påvisas i blodet hos cirka 40 % av männen och cirka 10 % av kvinnorna. Framför allt kan man mot denna undersökning invända, att intet kontrollmaterial av sådana fall, där ingen olycka inträffat, undersökts.

Från U. S. A. ha 2 undersökningar på detta område publicerats, vilka komplettera varandra. Heise har nämligen utfört undersökningar över alkoholhalten (i urin) vid trafikolycksfall, som inkommit till lasarett (även denna undersökning omfattar tyvärr endast ett litet material). Kontrollundersökningar (från samma trakt) på motorfordonsförare, som icke råkat ut för något olycksfall, ha publicerats av Holcomb. Den sistnämnda undersökningen omfattar icke mindre än 1 750 personer. Denna undersökning utfördes på utandningsluften. Båda undersökningsseriernas värden ha omräknats för blod, vilket visserligen medför någon osäkerhet.

En jämförelse visar nu, att bland *icke-olycksfallen* cirka 12 % hade alkohol i blodet, bland *olycksfallen* däremot cirka 47 % eller omkring 4 gånger så många. En *alkoholkoncentration över 1 promille* hade 1.9 % av *icke-olycksfallen*, men drygt 25 % av *olycksfallen*, alltså 13 gånger så många. En *alkoholkoncentration över 1.5 promille* hade endast cirka 0.4 % av *icke-olycksfallen*, men nära 14 % av *olycksfallen*, alltså 33 gånger så många. Även för en så relativt låg alkoholhalt som mellan 1.0 och 1.2 promille var frekvensen bland olycksfallen ungefär $6\frac{1}{2}$ gång så stor som hos icke-olycksfallen.

Det torde väl vara berättigat att i de stora skillnaderna mellan de båda serierna beträffande förekomsten av en mera avsevärd alkoholhalt i blodet åtminstone delvis se uttrycket för ett kausalsammanhang mellan alkoholförekomst och olyckshändelse.

Som en sammanfattning av det anförda skulle jag vilja framhålla följande. 1) Redan vid en alkoholhalt i blodet av cirka 0.5—1.10 promille kan en menlig inverkan på nervsystemet påvisas medelst finare psykofysiska prov. 2) Även den jämförelsevis grova kliniska undersökningen ådagalägger en viss påverkan av alkohol hos flertalet personer med en alkoholkoncentration av något mer än 1 promille i blodet (exempelvis enligt vår statistik från åren 1936—1937 hos 59 % av de undersökta vid en alkoholkoncentration av 1.01—1.20 promille hos 72 % vid en alkoholkoncentration av 1.21—1.40 promille). 3) Enligt de ovan anförda amerikanska undersökningarna synes en alkoholhalt över 1 promille i blodet hos motorfordonsförare öka risken för trafikolyckor.

Dessa praktiska erfarenheter och undersökningsresultat synas mig utgöra ett gott stöd för justitieombudsmannens förslag att kriminalisera en alkoholkoncentration i blodet överstigande 1 promille.

Även om en lagstiftning i denna riktning genomföres, synes det mig vara riktigt att bibehålla den kliniska undersökningen av motorfordonsförarna. Dels utgör den ett nyttigt komplement till blodanalysen, dels torde en alkoholkoncentration under 1 promille icke under alla förhållanden böra vara friande, om tydliga kliniska tec-

ken på alkoholpåverkan föreligga, dels kan ju en analys misslyckas eller dess resultat under särskilda omständigheter (t. ex. vid diabetes, efter narkos eller förtärande av vissa medikamenter) bliva missvisande, och då har man ändå den kliniska undersökningens resultat att hålla sig till.

Tilläggs bör, att om en alkoholkoncentration över 1 promille blir fällande, bör man taga nödig hänsyn till analysmetodens felgränser. Vid användande av Widmarks metodik, där medelfelet icke överstiger 0.03 promille, torde man böra kräva, att analysvärdet överstiger 1.10 promille för att det skall anses som fällande.

Vad beträffar själva formuleringen av lagrummet i fråga vill jag till sist framhålla önskvärdheten av att uttrycket »så påverkad av starka drycker att han kan antagas icke äga nödigt herravälde över sina handlingar», ersättas av »så påverkad av starka drycker, att han är olämplig att föra motorfordon». Därefter skulle då följa ett tillägg, exempelvis i formen: »dylik påverkan anses föreligga, om alkoholkoncentrationen i vederbörandes blod överstiger 1 promille».

I vårt grannland Norge har man som bekant fastslagit 0.5 promille alkohol i blodet såsom fällande gräns. Med en sådan bestämmelse skulle otvivelaktigt många motorfordonsförare, som icke äro »påverkade» i den nu gällande lagens mening och icke förete några som helst kliniska symtom på alkoholpåverkan och kanske icke ens vid finare psyko-fysiska prov skulle visa några avvikelser från det normala, bliva dömda för rattfylleri. I praktiken skulle en dylik bestämmelse bliva nära nog likbetydande med förbud mot alkoholförtäring åtskilliga timmar före körning för alla motorfordonsförare. (Endast en 5 cl.-snaps eller 1 à 2 pilsner skulle med någorlunda säkerhet kunna förtäras utan att den fällande gränsen uppnås.) Jag ansluter mig till den av justitieombudsmannen uttalade åsikten att »en sådan skärpning av fordringarna beträffande avhållsamhet från alkoholhaltiga drycker» i och för sig skulle »vara synnerligen önskvärd i fråga om förare av motorfordon». Det torde nämligen vara obestriddigt, att en sådan ökad avhållsamhet, om den på lagstiftningsvägen kunde åstadkommas, skulle förhindra många olyckshändelser. Å andra sidan är det av folkpsykologiska skäl tvivelaktigt, dels om en sålunda skärpt lagstiftning för närvarande kan genomföras, dels om den, ifall den bleve genomförd, verkligen skulle medföra en sådan ändring av alkoholvanorna hos en stor del av Sveriges befolkning, att den eftersträfvade effekten skulle uppnås.

Under åberopande av Wolffs yttrande anför medicinalstyrelsen, att förslaget om införande av en blodalkoholgräns vore ett betydande framsteg. Gällande lagstiftning hade lett till att kraven på bevisning i mål rörande framförande av motorfordon i spritpåverkat tillstånd ställts för höga och hade fått till följd att spritpåverkade motorförare frikänts från ansvar på den grund att de icke kunnat fullt övertygas om att de saknat nödigt herravälde över sina handlingar. Styrelsen fortsätter:

Styrelsen är av den mening att bilkörning efter alkoholkonsumtion med hänsyn till de stora risker den medför icke kan anses utgöra någon självklar medborgerlig rättighet och att det för varje motorförare borde vara ett klart intresse att söka undgå risk för straff genom att avstå från alkoholförtäring i detta sammanhang eller begränsa alkoholens användning till ett minimum som erfarenhetsmässigt med säkerhet är ofarligt. För yrkesmässiga förare vore det otvivelaktigt bäst att de under viss tid före körning helt avstode från varje spritförtäring. Argumenteringen i justitieombudsmannens utredning sammanställd med föreliggande medicinsk erfarenhet synes emellertid lämna bestämda skäl för att föreslå att den fällande gränsen, såsom redan utan gensaga och med till synes gott resultat skett i Norge, sättes till 0.5 promille.

Även om man icke kan vänta en omedelbar genomgripande morallbildande verkan på förevarande område av ett sålunda skärpt straffbud måste enligt styrelsens

förmenande dess förhandenvaro giva dithörande upplysningsarbete ett kraftigt stöd, då därigenom från statsmakernas sida säges ifrån att allt alkoholbruk hos motorfordonsförare, som kan bidra till uppkomsten av trafikolyckor, är förkastligt. Det bör också tagas med i beräkningen att, om den fällande gränsen för alkoholhalt i blodet sättes till 1 promille, många förare kunna förledas att tro att det alltid är tillåtet för dem att förtära sprit under den tillåtna gränsen. För att möjliggöra utmätande av lindrigare straff i fall då synbar spritpåverkan ej förekommit och någon fara ej uppkommit i det enskilda fallet bör strafflatituden vidgas till att omfatta böter. Då dessa i de lindrigaste fallen kunna nå minimum få de karaktär av en varning för framtiden. Den nya lagstiftningens effekt förefaller styrelsen bliva i hög grad beroende därav att varje upprepad förseelse bedömes med stränghet och att för dessa frihetsstraff blir normalstraffet.

Förste stadsfiskalen i Stockholm anför, att frågan om motorförarnas förhållande till alkoholhaltiga drycker icke torde kunna lösas utan införande av ett absolut förbud för motorförare att under eller viss tid före färd intaga alkohol. Justitieombudsmannens förslag om införande av en blodalkoholgräns innebure därför icke en slutgiltig lösning av problemet, men trots detta tillstyrktes förslaget enär en sådan lösning för närvarande icke syntes ligga inom möjligheternas gräns. — Det ifrågavarande problemet innehölle en kollision mellan tre huvudintressen: samhällets intresse av skydd och hänsyn för sina medlemmar, motorförarens intresse av att få leva efter egna önsknings och vanor samt övriga trafikanters intresse av säkerhet till liv och lem. Mot förslaget skulle den invändningen kunna göras, att man kunde riskera att till ansvar döma en person, som visserligen fällts av blodprovet men trots detta icke kunde anses hava varit alkoholpåverkad. Sattes blodalkoholgränsen så högt som till en promille torde dock denna risk vara ytterligt ringa, och skulle något enstaka fall vara tveksamt så vore dock samhällets och övriga trafikanters intressen så mycket mera berättigade än motorförarens intressen, att dessa senare rimligen finge vika. Det kunde vidare ifrågasättas om icke fängelse borde utsättas som enda straff i strafflatituden, varjämte borde föreskrivas att villkorlig dom ej kunde förekomma för ifrågavarande brott. Skulle i något enda fall sådana omständigheter förekomma, att ovillkorligt frihetsstraff ej borde ådömas, ägde ju Kungl. Maj:t alltid möjlighet att utöva sin benådningsrätt.

Jämväl *statspolisintendenten* tillstyrker förslaget om införande av en blodalkoholgräns.

Styrelsen för föreningen Sveriges häradsövdingar anför:

Fastställandet av en gräns sådan som den av justitieombudsmannen föreslagna skulle otvivelaktigt medföra en viss lättnad för domstolarna vid avgörandet av hithörande mål. Styrelsen ställer sig emellertid tveksam till frågan, huruvida verkligen riktigare resultat alltid skulle uppnås. Styrelsen vill emellertid framhålla först och främst att en förutsättning för att en lagstiftning i denna riktning över huvud skall vara av någon betydelse är att noggranna och betryggande bestämmelser införas dels om sättet för blodprovs tagande och dels om den tid efter vederbörande trafikförseelses begående inom vilken blodprov bör hava tagits för att tillmätas något värde. Vad därefter angår själva den av justitieombudsmannen föreslagna gränsen 1 promille vill styrelsen hävda att den synes rätt låg. Måhända bör en gräns av 1.5 promille i stället bestämmas.

Under åberopande av vad sålunda anförts förklarar sig styrelsen icke vilja avstyrka förslaget.

Föreningen Sveriges landsfogdar framhåller, att blodalkoholgränsen icke borde sättas högre än till 1 ‰ utan snarare till ett lägre tal.

Föreningen Sveriges stadsfiskaler yttrar, att gränsen lämpligen borde sättas till 1.5 ‰

Häradshövdingen i Vartofta och Frökinds domsaga *Sten Vallquist*, Falköping, anför att den föreslagna gränsen av 1 ‰ icke torde kunna anses för hög. Snarare torde en lägre gräns kunna ifrågasättas. Vallquist fortsätter:

Det torde icke vara lämpligt att sanktionera en regel enligt vilken straffrihet alltid skulle inträda vid lägre alkoholhalt än den i visst avseende såsom gräns antagna. Att binda rättstillämpningen inom en dylik godtyckligt vald gräns vore onaturligt och knappast ägnat att främja lagens syfte. Åt regeln torde alltså böra givas den avfattningen att därav framgår att straffbarhet icke är utesluten vid lägre alkoholhalt i blodet.

Resultatet av en lagändring i nu angiven riktning bleve säkerligen en avsevärd ökning av det årliga antalet för rattfylleri sakfälda personer samt en motsvarande ökning av fängelsefångarnas antal. Huruvida lagändringen vore ägnad att minska frekvensen av rattfylleriet synes däremot minst sagt tvivelaktigt. Skulle det förhålla sig så att den ifrågasatta lagstiftningens resultat skulle huvudsakligen inskränka sig till en ökning av antalet dömda personer, synes mig skäl föreligga att till den ifrågasatta lagstiftningen knyta regler som äro ägnade att minska brottsfrekvensen.

Redan nu torde det förhålla sig så att ett genomgånet fängelsestraff för rattfylleri icke längre anses såsom något nedsättande för vederbörande dömd, något som eljest regelmässigt varit förhållandet med avseende å genomgångna frihetsstraff. Det är tvärtom numera icke ovanligt att fängelsestraffet för rattfylleri betraktas som ett slags »gentlemannastraff», och detta uppfattningssätt synes vara stätt i utbredning. Det synes icke osannolikt att en ökning i frekvensen av fällande domar för rattfylleri vore ägnad att befordra utbredningen av detta uppfattningssätt.

Frekvensen av rattfylleri torde för närvarande kunna betecknas såsom rätt hög och förefaller vara i stigande. Man torde icke göra sig skyldig till någon överdrift om man påstår att den nuvarande lagstiftningen saknar nödig effektivitet såsom medel att stävja rattfylleriet. Grunden till den bristande effektiviteten är enligt min mening icke i första rummet att söka däri, att mången rattfyllerist på grund av bevisvärigheter går fri från åtal eller fällande dom, utan därutinnan att påföljderna av lagöverträdelsen icke i och för sig äro tillräckligt avskräckande.

För närvarande har man förnämligast att räkna med två påföljder av rattfylleri, nämligen dels straff och dels körkortssindragning. Den sistnämnda påföljden lär inom stora delar av befolkningen verka som stark hämsko mot rattfylleriet; detta gäller särskilt yrkeschaufförer och andra som för sin och sin familjs försörjning äro beroende av att de få köra bil. För dem som icke äro på nu angivet sätt beroende av rätten att få köra bil torde åter hotet om körkortssindragning och frihetsstraff icke verka lika avskräckande. Det torde förhålla sig så att den som under spritpåverkan kör bil i regel kan räkna med att den övervägande sannolikheten talar för att han icke skall »åka fast». Råkar han händelsevis icke ut för någon trafikkontroll och inträffar heller icke något missöde under körningen talar all sannolikhet för att hans lagöverträdelse aldrig kommer till vederbörande åklagares kännedom. Under sådana förhållanden utgör ofta icke straffhotet — särskilt med den uppfattning om straffet såsom ett gentlemannastraff som synes breda ut sig — någon effektiv hämsko på bilföraren utan han »tar risken».

Vill man ernå ett effektivare medel mot rattfylleriet än hittills lärer man alltså höra till rattfylleriet knyta så obehagliga påföljder att hotet om dessa bättre än hittills avhåller vederbörande från lagöverträdelsen. Att stadga straffskärpning torde icke vara att förordas; skulle nödig effektivitet ernås på denna väg torde straffen behöva skärpas så mycket att lagstiftningen för den allmänna rättskänslan komme att framstå såsom överdrivet hård. Däremot synes det lämpligt att möjligheten att få nytt körkort efter en av rattfylleri föranledd körkortsindragning gjordes till föremål för restriktiva bestämmelser. Såsom ett ytterligare medel mot rattfylleriet torde kunna ifrågasättas motorfordonets förverkande eller förbud mot dess användande under viss tid, eventuellt i förening med fordonets tagande i förvar på den skyldiges bekostnad.

Häradshövdingen i Medelpads västra domsaga *I. Kramer*, Sundsvall, anför:

Givet är att nu gällande bestämmelse beträffande rattfylleribrottet lämnar utrymme för olikartad tolkning och att till följd därav troligen olika praxis förekommer vid olika domstolar. Det är möjligt att, såsom justitieombudsmannen framhåller, ofta för fällande dom fordras en alkoholpåverkan, som tagit sig synbara uttryck. För min del har jag icke tolkat brottsbestämningen så snävt, som ovan angivits, utan fastmera i den meningen, att föraren varit så alkoholpåverkad, att detta kan antagas hava inverkat på hans förmåga att tillfredsställande föra motorfordon.

Men även med sistnämnda tolkning möta samma svårigheter med bevisningen, om man nämligen för bevisad alkoholpåverkan fordrar även yttre kriterier av något slag såsom tecken på berusning, vårdslös körning o. s. v. De olika tolkningarna av själva brottsbestämningen giva då tydligen samma utslag.

I sakens natur ligger ju att i mål av denna beskaffenhet vanligen föreligga yttre kriterier av något slag, som just föranlett tagande av blodprov, och i sin mån bidra att indicera alkoholpåverkan. Finnas inga andra tecken på alkoholpåverkan, har man givetvis att taga ställning till frågan om blodprovet såsom ensamt utslagsgivande. Det är icke underligt, om domstolarna här ställt sig tvekande och förmodligen är det just på denna punkt praxis varit och är i hög grad vacklande. Somliga domstolar hava godtagit blodprovet såsom ensamt fällande bevis, andra icke.

Det förefaller ock som om de domstolar, som icke anse sig kunna acceptera blodprovet såsom ensamt avgörande, hava goda skäl för sin ståndpunkt. I remissen till lagrådet av förslag till lagen om blodundersökning i brottmål anförde chefen för justitiedepartementet, att det syntes otvivelaktigt, att blodets alkoholhalt i de flesta fall utgjorde ett bevisdatum av stort värde. Varken vad vid denna lags tillkomst eller eljest — såvitt jag vet — förekommit, har givit domstolarna övertygande bevis om värdet av blodprovet såsom utslagsgivande.

Det bör här bemärkas, att i brottsbestämningen enligt nuvarande lag icke låter sig inrymmas förande av motorfordon av förare, som väl förtärt ganska ansevärd mängd alkohol men för så pass lång tid tillbaka, att alkoholens rusgivande verkan upphört, ehuru väl alkoholen i viss procent ännu är påvisbar i blodet. Det torde ock ofta förekomma, att svaranden i avsikt att neutralisera blodprovets bevisvärde förlägger alkoholförtäringen till en tidigare tidpunkt än den verkliga. För domaren är det då en öppen fråga om blodprovet vederlägger eller icke vederlägger svarandens uppgift.

Så länge den enskilde domaren har att efter sin egen prövning bedöma värdet av blodprovet med dess många för honom okända faktorer, så länge lärer ock den påtalade olikheten i lagtillämpningen komma att bestå, om den nuvarande brottsbestämningen bibehålles.

Det synes mig därför vara i högsta grad önskvärt med en ändrad brottsbestämning, därvid bör iakttagas, att jämväl alkoholförtäring viss tid före förandet av

motorfordon kriminaliseras. Så är ju också den norska lagen konstruerad. Konstrueras lagen på sådant sätt, bortfaller givetvis en — och kanske den väsentligaste — invändningen mot blodprovets värde som bevismedel och några betänkligheter synas då knappast möta att låta blodprovet vara ensamt utslagsgivande under förutsättning, att medicinska auktoriteter kunna tillstyrka detta. Var gränsen för straffbarhet skall sättas, kan ju givetvis vara föremål för delade meningar. Mot den av justitieombudsmannen föreslagna gränsen synes knappast vara något att erinra.

En sådan brottsbestämning skulle väl ock vara ägnad bidra till ökad nykterhet vid förande av motorfordon. Den nuvarande bestämmelsen inger lätt den föreställningen, att alkoholförtäring är tillåten, om föraren trots alkoholförtäring »äger nödigt herravälde över sina handlingar» eller mera populärt uttryckt »bara man kör så man klarar sig».

Om lagen konstrueras i den riktning, justitieombudsmannen föreslagit, uppställer sig särskilt den frågan om normalstraffet bör bibehållas vid fängelse såsom minimum. Det ligger nära till hands att då låta straffet stanna vid böter med ett jämförelsevis högt minimum vid lagöverträdelse första gången, om inga särskilda omständigheter föranleda högre straff. Med våra domstolars benägenhet att hålla sig i närheten av minimum, en benägenhet som bland annat medför, att de flesta domstolar nu för »rattfylleri» vanligen synas utmäta straffet till en månads fängelse, är det fara värt att införandet av böter i straffsatsen skulle medföra en betänklig avtrubning av straffeffekten, som dock obestriddligen i mycket hög grad är inriktad på att verka avskräckande.

Häradshövdingen i Västernärkes domsaga *G. Ramstedt*, Örebro, meddelar till en början, att sedan 1934 års lag trätt i kraft 29 personer åtalats för rattfylleri vid häradsrätterna inom Västernärkes domsaga. Beträffande 11 av dessa personer hade blodprov icke blivit taget och i ytterligare ett fall hade blodprov tagits men misslyckats. Ramstedt fortsätter:

Större svårigheter torde föreligga på landsbygden än i staden att i rätta ögonblicket få vederbörande bilförare inställd inför läkare för blodprovstagande. Denna omständighet synes i någon mån minska effekten av ett stadgande i föreslagen riktning. Förutsättningen för den enhetlighet beträffande lagtillämpningen, som justitieombudsmannen önskar ernå, föreligger ej i dessa fall, utan domstolarna bliva fortfarande såsom hittills hänvisade till den bevisning av annan art, som kan förbringas. Dock kan man nog antaga, att därest brottsbestämningen i lag fastare anknytes till alkoholkoncentrationen i blodet, polismyndigheterna även på landsbygden skola låta sig ännu mera angeläget vara att i tid få blodprov taget. Men det lär ej kunna undvikas, att en hel del bilförare, vilka faktiskt hava en alkoholkoncentration av en fastställd minimistyrka, exempelvis 1 ‰, eller något däröver, komma att undgå bestraffning därför, att ingen tänker på att taga blodprov å dem.

Man skulle kunna hysa betänkligheter mot införande av en straffbestämmelse, som i en hel del fall, trots att förutsättning för dess tillämpning faktiskt föreligger, kan antagas icke bliva tillämpad.

Dessa betänkligheter synas emellertid förlora i styrka, om man, på sätt jag skulle vilja förorda, skiljer mellan två brottstyper. Den ena skulle nära ansluta sig till den nu befintliga och omfatta de fall, då bilföraren visats vara så påverkad av starka drycker att han kan antagas icke hava ägt nödigt herravälde över sina handlingar. Fällande dom härutinnan skulle, såsom hittills, kunna grundas å enbart en förhållandevis hög alkoholkoncentration i blodet eller å jämväl andra omständigheter eller å uteslutande omständigheter av annat slag. Den andra brottstypen skulle avse sådana fall, då utan att sådan påverkan som nyss sagts påvisats, bilföraren likväl haft en alkoholkoncentration i blodet, uppgående åtminstone till

en viss, relativt låg grad, förslagsvis 1 ‰. För den förra brottstypen skulle gälla nu stadgat stränga straff, å förseelse av den senare typen — som framstår mera som en ordningsförseelse — skulle ej kunna följa annat än dagsböter.

Det kan icke vara riktigt att i sådana fall, där bilföraren icke visats vara så påverkad av spritdrycker, att han kan antagas vara farlig för trafiksäkerheten, fängelse ådömes. Visserligen är det icke nödvändigt, vid bibehållande av nu gällande straffsats, att i dessa fall döma till fängelse, utan möjlighet föreligger att under åberopande av mildrande omständigheter stanna vid dagsböter. Men detta synes icke tillräckligt. Vill man med justitieombudsmannen sätta gränsen för straffbar alkoholkoncentration så lågt, att praktiskt taget ingen motorfordonsförare vid en alkoholkoncentration därunder kan antagas vara på grund av spritkonsumtion farlig för trafiksäkerheten, följer med nödvändighet, att man bland de brottsliga inrangerar åtskilliga, som faktiskt icke äro farliga. Att dessa bliva hemfallna till bötesstraff kan anses rimligt med hänsyn till allmänt väl, men man bör icke hänföra dem till brottslingar, hemfallna under lagbud med fängelse i straffskalan. Det synes också mera begreppsenligt att deras förseelse rubriceras som överträdelse av förbud att vid en viss alkoholkoncentration i blodet föra bil än att den betecknas som förande av bil i alkoholpåverkat tillstånd under mildrande omständigheter.

Nödvändigheten att, om enhetlig brottsbestämning bibehålles, vid ådömande av böter uttryckligen åberopa mildrande omständigheter kan naturligtvis undanröjas genom att strafflatituden utan vidare bestämmes till fängelse (i högst ett år) eller böter. Men säkerligen skulle detta medföra den konsekvensen, att domstolarna även i många fall då bilföraren kan antagas ha varit farlig för trafiksäkerheten skulle komma att stanna vid böter. Anledning att släppa fängelse som normalstraff i dessa fall torde icke hava påvisats.

Skall man slå in på den av justitieombudsmannen anvisade vägen — och mycket talar därför — synes mig alltså en uppdelning i två brottskategorier böra ske. Måhända skall däremot invändas, att man därigenom skulle minska möjligheten att komma ifrån de bevissvårigheter, som nu äro förbundna med rattfyllerimålen. Detta torde knappast vara riktigt. Jag tror nämligen icke, att man med en enhetligare brottsbestämning slipper ifrån dessa bevissvårigheter. En tilltalad, hos vilken påvisats otillåten alkoholkoncentration, kommer säkerligen, där möjlighet förefinnes, att göra gällande, att han ej var påverkad av den förtärda spriten, och påyrka allenast bötesstraff, och även utan sådant yrkande torde domstolen, för ett rättvist avgörande av frågan om tillämpning av fängelse- eller bötesstraff, icke kunna undgå att söka bilda sig en uppfattning om den tilltalades farlighet för trafiksäkerheten.

Det vill förefalla, som om med införande på sätt antytts av två brottstyper av olika innebörd, udden i mycket skulle vara bruten av den kritik, som riktats mot att fixera en för alla lika stor alkoholhalt i blodet, som vid förande av bil skulle medföra att straffbar alkoholpåverkan ansåges föreligga. Med två brottstyper vinnes också, att åklagaren redan vid målets instämmande lättare kommer att säga ifrån om han yrkar ansvar endast för den lindrigare förseelsen, för vilken händelse behov av annan bevisning än blodprov i allmänhet ej föreligger, vare sig från åklagarens eller den tilltalades sida.

Förste ordföranden å Stockholms rådhusrätts åttonde avdelning, rådmannen *P. T. Wiesel*, Stockholm, anför bland annat:

Nuvarande lags stadgande om straff för den som under förande av motorfordon varit så påverkad av starka drycker, att han kan antagas icke hava ägt nödigt herravälde över sina handlingar synes mig innefatta en tämligen oklar och diffus brottsbestämning, ett förhållande som blir särskilt betänkligt, då brottet i första hand straffas så hårt som det ifrågavarande — fängelse ända upp till ett år. Lagen

förbjuder icke förare att förtära spritdrycker men fordrar, att han skall begränsa sin konsumtion därav så att han vid bilkörning icke kan antagas sakna nödigt herravälde över sina handlingar. Att för den enskilde själv bestämma gränsen för tillåten alkoholpåverkan synes mig synnerligen vanskligt. Han får dricka sprit men när han gjort detta och således alltid måste vara i någon mån berörd av spriten överlämnas det åt honom själv att avgöra graden av påverkan. Det kan visserligen invändas att han bör fråga andra till råds, men en sådan rådfrågning torde av praktiska skäl och med kännedom om de omständigheter varunder spritdrycker i vanliga fall förtäras vara av ringa värde. I så gott som alla rattfyllerimål, där någon olycka icke inträffat — dessa utgöra det stora flertalet — möter domstolen den invändningen »Spritens hade ingen inverkan på mitt sätt att köra bil, jag körde lika säkert som vanligt». Har då någon ovarsamhet icke lagts svaranden till last, ett vanligt förhållande, och man står inför nödvändigheten att avgöra ett dylikt mål endast på grundval av polisvittnen — ofta motsägda av svarandens egna vittnen — läkarintyg, måhända tveksamt formulerat, och blodprovsanalys utvisande en ej allt för hög alkoholhalt, måste man som domare få en stark känsla av lagbudets bristfällighet.

En betydande klarhet och reda vid avgörandet när straffbar spritpåverkan föreligger synes mig stå att vinna, därest i överensstämmelse med justitieombudsmannens uppfattning straffbarheten genom uttryckligt lagbud anknötes till förekomsten av en viss alkoholhalt i blodet. Med hänsyn till gjorda vetenskapliga rön torde varje bilförare utan större svårighet kunna ernå en i praktiken tillfredsställande kännedom om den alkoholmängd, som vid ett visst tillfälle finnes i hans blod. Domstolarna kunde grunda sina domar på klara fakta och bilförarna visste vad de hade att rätta sig efter. Den av justitieombudsmannen förordade straffbarhetsgraden, 1 promille, synes mig väl avvägd. Ett sådant lagbud borde givetvis kompletteras med bestämmelse av innebörd att straff kan inträda även vid lägre alkoholhalt i blodet.

2. *Yttranden, i vilka förordas utredning.*

Häradshövdingen i Falu domsaga *F. W. Killander*, Falun, anför, att den huvudsakliga anledningen till de otillfredsställande förhållanden, som råda i fråga om motorförararnas förhållande till alkoholhaltiga drycker utan tvivel vore, att det fortfarande för många eljest sansade och insiktsfulla samhällsmedlemmar trots allt icke stode klart att alkoholförtäring i anslutning till förande av motorfordon över huvud vore förkastlig. *Killander* fortsätter:

Att så är förhållandet sammanhänger med en mångfald faktorer, av vilka endast ett par må framhållas. Utan tvivel finnas åtskilliga lugna och säkra motorförare, vilka efter någorlunda måttlig spritförtäring iakttaga särskild försiktighet och aldrig förorsaka någon olycka. Än vidare kan man utgå från, att antalet alkoholpåverkade motorförare, vilka, för att begagna ett populärt uttryck, köra fast för polisen och därmed möta sitt straff, säkerligen alltjämt är endast en obetydlig del av alla dem som verkligen bryta mot gällande lag. Det ter sig därför på många håll som en slump, om en bilförare blir straffad eller fortfarande anses oförvitlig. Vidare inverkar på den allmänna uppfattningen den osäkerhet i bedömandet, som följer med den av justitieombudsmannen påpekade svårigheten att i det särskilda fallet bestämma graden av alkoholpåverkan och som är än mycket större i de talrika fall, då polisman får kännedom om förhållandet och kan ingripa först så sent, att tagande av blodprov är meningslöst och man för prövningen är hänvisad utslutande till annan bevisning angående vederbörandes uppförande och körsätt. Och slutligen har valet av ovillkorligt fängelse såsom normalstraff för det stora fler-

talet fall säkerligen icke varit lyckligt. Gemensamt för alla reformsträvanden inom straffrätten på senare tid har varit och är att med sociala skyddsåtgärder, ökad användning av bötesstraff med möjlighet genom anståndssystem för den dömda att betala böterna, ökad användning av villkorlig dom m. m. väsentligt nedbringa antalet av dem, som komma i fängelse. Särskilt har uppfattningen om de kortvariga frihetsstraffens brister stadgats och vunnit stöd av erfarenheten. De ha få goda sidor men deras nedbrytande verkningar, särskilt med avseende å eljest oförvittliga samhällsmedlemmar och deras familjer, kunna svårigen överskattas. I detta läge utbryter man, i avskräckande syfte, ur hela straffsystemet en enda brottsart, för vilken man såsom korrektiv stadgar kort, ovillkorligt fängelsestraff. Och i känslan av lagbudets ovanlighet vidtager man samtidigt åtgärder för att kontrollera, att åklagarmakt och domstolar också efterleva den så ovanliga lagen. När trots allt detta rattfylleriet icke märkbart avtager, är det ett fullgott bevis på att man icke valt rätta medel.

Utän tvivel innebär det av justitieombudsmannen framförda förslaget om fastställande av en viss gräns för tillåten alkoholhalt i blodet, t. ex. 1 promille, en betydande förbättring såtillvida, som därigenom vinnes större enhetlighet och säkerhet i själva rättstillämpningen. En självklar förutsättning härför är emellertid, att nuvarande metoder för bestämmande av blodets alkoholhalt verkligen kunna anses fullt tillförlitliga. Och om en sådan åtgärd vidtages, synes det vara nödvändigt att särskilja två grader av förevarande brott; den lägre skulle anses föreligga, då den tillåtna gränsen för alkoholhalten överskrides; förutsättning för den högre skulle vara utredning om att motorföraren verkligen varit påverkad av alkohol. För den lägre brottsarten synes fängelse böra ifrågakomma endast såsom alternativ och även beträffande den svårare synes, där i det särskilda fallet mera väsentlig skada eller fara för sådan skada icke inträffat, bötesstraff böra kunna ifrågakomma. Den avskräckande verkan av ett högt bötesstraff, som också verkställas, synes man i förevarande sammanhang hava ej oväsentligt underskattat.

Emellertid är en dylik lagändring beträffande brottsbestämningen och straffen icke tillräcklig. Erfarenheten visar, att för många motorförare straffet, ehuru högt, dock icke är den mest kännbara påföljden, utan den påföljande indragningen av körkortet. Det bör allvarligt prövas, om icke åt domstolen, som åtminstone i regel icke vinner noggrann kännedom om både målet och den tilltalades person, bör överlämnas att bestämma om den tid, som skall förflyta innan nytt körkort får utfärdas eller eventuellt besluta om indragning därav för all framtid. Än vidare bör den myndighet, som förordnar om indragningen, hava möjlighet att såsom förutsättning för utfärdande av nytt körkort stadga undersökning av särskilt kvalificerade läkare enligt av Kungl. Maj:t eller medicinalstyrelsen bestämda grunder. Med ett dylikt system skulle säkerligen många bilförare, vilka nu utgöra en allvarlig fara för trafiksäkerheten, bliva avstängda.

Sammanfattningsvis uttalar Killander, att en allsidig och förutsättningslös utredning av problemet borde verkställas.

Jämväl *föreningen Sveriges stadsdomare* anför, att frågan bör göras till föremål för en allsidig och förutsättningslös utredning.

3. *Yttranden, i vilka justitieombudsmannens förslag avstyrkes.*

Dåvarande häradshövdingen i Torna och Bara domsaga *Chr. Ahlgren*, Lund, anför:

Trafikmålen, däribland rattfyllerierna, dominera sannolikt i de flesta domsagor arbetsbördan beträffande den egentliga rättsskipningen. Från denna synpunkt skulle den högst betydande förenkling av rattfylleriproblemet, som i justitieombudsmannens skrivelse föreslås, mottagas med allmänt gillande.

För min del tror jag emellertid icke, att förslaget kommer att vinna någon större anslutning vare sig bland domare och åklagare eller hos allmänheten.

Den av justitieombudsmannen åberopade statistiken, som endast rör Stockholm, torde emellertid ganska väl återgiva en allmän uppfattning bland domare och åklagare. Vid ett promille av 0—1 äro åklagare och domare sålunda i regel icke villiga att å den konstaterade blodkoncentrationen grunda åtal eller fällande dom. Det anses klart, att en så låg koncentration icke utgör bevis om straffbar påverkan. I koncentrationsgraden 1.0—1.50 måste blodprovet väsentligen kompletteras av annan bevisning. Vid promillet 1.51—2 stiger blodanalysens bevisvärde betydligt. Den kritiska punkten torde ofta förläggas till 1.60. Men domstolarna fordra ändock en avsevärd kompletterande bevisning, såsom framgår redan av det ganska stora antalet fall av frikännande dom och underlåtet åtal, som den åberopade statistiken utvisar. I koncentrationsgraden 2.01—2.50 torde fordringarna på kompletterande bevisning ytterligare reduceras utan att dock helt uppgivas, åtminstone beträffande de lägre koncentrationsgraderna. Vid promillet 2.51—3 och över 3 torde i regel sådant fall föreligga, då, oberoende av blodanalysen, omständigheterna giva vid handen att straffbar påverkan föreligger.

Dessa grunder hava för min del varit bestämmande, då det gällt att avgöra blodanalysens bevisvärde; jag skulle tro, att många svenska domare lägga ungefärligen samma synpunkter på frågan.

Härvid synas följande synpunkter vara av betydelse:

1:o) Professor Widmarks undersökningsmetod skattas av alla mycket högt, men man torde näppeligen kunna påstå, att vid metodens tillämpning felkällor äro alldeles uteslutna.

2:o) Undersökningsmetoden grundas å statistik. Säkerligen är statistiken mycket god, men beräkningarna äro ju i allt fall endast sannolikhetsberäkningar. Då man ser, att vid en så hög alkoholkoncentration som 1.61—1.80 fallen »icke påverkad» enligt klinisk diagnos uppgått till 17 procent, torde domstolarna hava god anledning att fordra kompletterande bevisning.

3:o) Slutligen måste tagas hänsyn till det allmänt kända faktum, att särskilda individer av varje handa grunder reagera mycket olika mot påverkan av alkohol.

Med hänsyn härtill torde det vara synnerligen förklarligt, att domstolarna, beträffande de av justitieombudsmannen såsom tvivelaktiga betecknade fallen, vägra att grunda sina domslut uteslutande på blodanalysen.

Vidare torde det, på grund av de stora vanskligheterna i bevisningsavseende, vara fullt förklarligt, att särskilda domstolar komma till olika resultat vid bedömande av bevisningsfrågan. Detta bör emellertid ingalunda hänföras till godtycke eller bristande enhetlighet i lagtillämpning. Man behöver förvisso icke åberopa någon annan grund än svårigheterna vid bestämmande av graden av alkoholpåverkan. Den åberopade statistiken kan ingalunda anses visa, att domstolarnas och åklagarnas fordringar å bevisning ställas allt för högt. Att domstolarna vid en alkoholkoncentration av 1—2 promille eller något därutöver fordra någon kompletterande bevisning torde vara ganska naturligt.

Det torde, såsom justitieombudsmannen framhållit, kunna ifrågasättas, huruvida icke brottsbestämningen i 1 § av 1934 års lag om straff för vissa brott vid förande av motorfordon är för vidsträckt och att bestämningen bort närmare anslutas till förandet av motorfordon. I själva verket torde emellertid berörda skillnad hava jämförelsevis ringa betydelse. Såväl vid polisförhör som vid förhandlingar inför domstol torde förhöret i allmänhet inriktats på frågan om den misstänkte varit så påverkad, att han kan antagas icke hava ägt det herravälde över sina handlingar, som är nödigt för att tillfredsställande kunna föra motorfordon.

I svensk strafflagstiftning torde man hittills hava iakttagit en prisvärd försiktighet i fråga om tillämpning av s. k. legala presumtioner. Den mycket enkla, men ofta för rättskänslan motbjudande presumtionsmetoden torde, särskilt vid så höga

straffsatsen som gälla i nu förevarande fall, endast böra tillgripas, om synnerligen tvingande skäl därtill föranleda. Jag kan icke finna, att sådana skäl blivit ådaga-lagda i förevarande fall.

Den omständigheten, att betydande bevisvärigheter skulle undvikas, torde knappast i och för sig kunna åberopas. Sådana svårigheter föreligga i en mängd andra mål.

Olycksfallen vid körning av motorfordon äro visserligen här i riket betänkligt talrika, men alkoholpåverkan lär i detta sammanhang icke hava någon så dominerande betydelse, att drastiska åtgärder skulle behöva tillgripas. Man bör icke underkänna betydelsen av den allmänt preventiva verkan av 1934 års lagstiftning. Denna verkan skulle bliva ännu större, om domstolarna åtminstone i någon mån frånginge den i ganska stor utsträckning tillämpade grundsatsen att använda straff-minimum såsom normal straffsats.

Ännu större effektivitet skulle ernås om indragningen av körkort vid rattfylleri i lämpliga fall uti större utsträckning, än nu torde ske, tillämpades redan i samband med polisförhåret och att vid svårare rattfylleri den skyldige först efter längre tid återfinge körkortet.

Av justitieombudsmannens skrivelse framgår klart, att han önskar genomföra det krav på avhållsamhet hos bilförarna, som redan nu befinnes genomfört i Norge. Detta krav innebär i själva verket krav på helnykterhet hos den, som i större utsträckning kör bil. Koncentrationssiffran 0.5 är föga ägnad att dölja detta och innebär dessutom en farlig frestelse till alkoholförtäring, som lätt kan medföra överskridande av straffbarhetsgränsen. Det förhållande att den kritiska koncentrationssiffran i justitieombudsmannens skrivelse uppflyttats från 0.5 till 1 promille torde icke hava någon avsevärd betydelse.

En på den av justitieombudsmannen förordade vägen vunnit »enhetlighet och effektivitet beträffande lagtillämpningen» lär hava föga utsikt till framgång i ett land, som avvisat kravet på allmänt alkoholförbud.

Vad i remitterade skrivelserna anförts om erfarenheter i Norge beträffande det där införda systemet lär — om uppgifterna kunna godtagas såsom ett riktigt uttryck för en allmän mening i Norge — icke föranleda någon annan anmärkning, än att rättsuppfattningen i Norge i detta och sannolikt även i många andra fall väsentligen skiljer sig från den svenska. Härvid torde böra erinras om den gamla sanningen, att en lagstiftningsåtgärds genomförbarhet i ett land ingalunda utgör bevis för att liknande lagstiftning är lämplig i ett annat land.

Häradshövdingen i Hedemora domsaga *I. Wieslander*, Hedemora, upp-lyser, att sedan 1934 års lag trätt i kraft, 32 personer åtalats för rattfylleri vid häradsrätterna i Hedemora domsaga. Blodprov hade tagits i 24 av dessa fall. Läkarens omdöme om den tilltalades berusningsgrad hade som regel följts av domstolen. Wieslander yttrar vidare:

Vad angår tillämpningen av gällande lagbestämmelser kan jag ej finna något oriktigt i att domstolarna, då det som här gäller att ådöma frihetsstraff, ställa ganska starka krav på bevisningen. Jag för min del tror, att en praxis, som skulle fälla till ansvar i form av fängelse utan fastare grunder, skulle från allmänhetens sida utlösa en stark motreaktion. Formuleringen av bestämmelserna är visserligen svävande och lämnar rum för en ganska vid omdömetolkning, men de farhågor, som till följd därav till en början hystes, synes mig icke ha bekräftats vid den praktiska tillämpningen under senare tid. Därvid ha blodproven varit till synnerlig stor nytta. Den uppfattning jag erhållit genom samtal med nämnden och omdömesgilla personer är att man i stort sett är tillfreds med gällande bestämmelser sådana som de nu tillämpas.

Bestämmelserna böra givetvis tolkas så, att det avgörande är huruvida föraren

kan antagas ha ägt det herravälde över sina handlingar, som är nödigt för att tillfredsställande kunna föra motorfordon. Trots den såsom justitieombudsmannen framhåller otillfredsställande formuleringen är jag övertygad om att domstolarna allmänt tolka bestämmelserna på dylikt sätt. Mot en ändring i förtydligande syfte kan dock ej vara något att erinra.

Personligen hyser jag vissa sympatier för justitieombudsmannens uppfattning att mera effektiva bestämmelser i ämnet böra införas. Det kan enligt min mening ej förnekas att man med fog kan kräva, att motorfordonsförare före färd avhålla sig från att förtära alkoholhaltiga drycker i sådan omfattning att alkoholhalten i blodet kommer att överstiga 1 promille. En sådan regel bleve även enkel att tillämpa. Fängelse som normalstraff synes mig dock väl hårt, i fall då olycka ej hänt och alkoholpåverkan ej kan påvisas. Redan ådömandet av fängelsestraff i nuvarande omfattning för »rattfylleri» har inom de ekonomiskt bättre ställda kretsarna i betänklighetsgrad avtrubbat fängelsestraffets avskräckande verkan, och ur allmänpreventiva synpunkter synes mig detta betänkligt.

Även om jag som nämnts för min del hyser viss sympati för en effektivisering av bestämmelserna i ämnet måste jag ifrågasätta huruvida justitieombudsmannens förslag med en gräns av 1 promille som förutsättning för straff, normalt i form av fängelse, överensstämmer med allmänhetens rättsuppfattning. Enligt den mening jag erhållit om allmänhetens tänkesätt i södra Dalarna skulle en tillämpning av en dylik regel i flera fall verka stötande. Det har framhållits för mig, att det finnes mycket säkra förare, som använda spritdrycker och i mindre grad påverkas därav, samt att en sådan förare, även om han förtärt alkohol motsvarande 1 promille och denna alkoholförtäring i viss mån nedsatt körförmågan, i allt fall för sin bil bättre än ett mycket stort antal helt opåverkade förare. Man menar att det i sådana ej sällsynta fall skulle vara stötande att ådöma ansvar bestående i fängelsestraff. Det synes mig att man ej kan fränkänna detta betraktelsesätt betydelse.

Med hänsyn till det sist anförda förklarar Wieslander, att han ställer sig synnerligen tveksam till justitieombudsmannens förslag och ifrågasätter, huruvida tillräckligt bärande skäl framförts för att frångå det nuvarande systemet.

Förste ordföranden å Stockholms rådhusrätts sjätte avdelning, rådmannen *J. Lillieros*, Stockholm, framhåller såsom den erfarenhet, han vunnit under en lång tjänstgöring som bildomare, att en så ringa förtäring av alkohol, som motsvarar en koncentration i blodet av endast en promille, endast i undantagsfall ansetts medföra att föraren saknat nödigt herravälde över sina handlingar. Då det nuvarande systemet fungerade väl, ville han avstyrka ändringsförslaget.

KAP. II.

Främmande rätt.

Norge.

Den norska lagstiftningen rörande onykterhet vid förande av motorfordon är av särskilt intresse, enär Norge veterligen är det enda land, där i lag fastställts en viss, med hänsyn till alkoholhalten i blodet bestämd gräns, vid vilken förare av motorfordon skall anses vara i lagens mening påverkad av starka drycker. Gränsen, som föreskrevs genom en lagändring år 1936, har dragits vid 0.5 promille.

En redogörelse för norsk lagstiftning och rättspraxis på ifrågavarande område har i Svensk Juristtidning¹ lämnats av sorenskriver *Ole F. Harbek*. Ur denna framställning må följande anföras:

Den første norske lov om motorvogner av 1912 hadde ingen særskilt bestemmelse om forbud mot å kjøre motorvogn for en fører som var beruset eller påvirket av alkohol. En bestemmelse i denne retning fikk vi for rutebilchauffører i lov av 26. juli 1916 om pliktmessig avhold fra alkoholnytelse i visse stillinger. Efter denne lov måtte bl. a. den som tjenestgjør som fører av motorvogn som regelmessig befordrer personer mot betaling, ikke nyte alkoholholdige drikker i tjenestetiden eller i et tidsrum av 6 timer før tjenesten begynner.

Under forberedelsen av motorvognloven av 20. februar 1926 synes spørsmålet om særlige straffebestemmelser for den som kjører motorvogn når han er beruset eller påvirket, ikke å ha vært gjenstand for noen inngående drøftelse før behandlingen av lovproposisjonen i Stortingets veikomité. Efter forslag av komiteen fikk loven en bestemmelse om at ingen må kjøre motorvogn når han er beruset eller påvirket av alkohol. Straffen for overtredelser av lovens bestemmelser var bøter eller fengsel op til 3 måneder. Dessuten hadde loven en tilføielse om at fengsel bør idømmes når føreren har vært »beruset» under kjøringen, med mindre særdeles formildrende omstendigheter er tilstede. Loven hadde ingen nærmere forklaring om hvad som skulde forståes ved uttrykkene påvirket eller beruset. Men det var klart nok at »påvirket» betegnet en lettere grad av alkoholpåvirkning enn »beruset». Forøvrig var domstolene henvist til å legge til grunn den forståelse av uttrykkene som de har efter den almindelige opfatning hos folk, og å anvende en skjønsmessig bedømmelse på grunnlag av de foreliggende vidneprov. I 1930 fikk loven en tilføielse om at politiet kan fremstille en motorvognfører til lægeundersøkelse når det er grunn til å anta at føreren er påvirket av alkohol, og ved en tilleggslov av 1935 fikk lægen rett til å ta blodprøve under sådan undersøkelse, selv om vedkommende ikke samtykket i det. Tilleggsloven av 1935 gjorde også den forandring at den sløifet betegnelsen »beruset». Lovens § 17 fikk nu følgende

¹ 1938 sid. 474 ff.

ordlyd: »Ingen må kjøre eller forsøke å kjøre motorvogn når han er påvirket av alkohol (ikke edru).» Videre blev straffen skjærpet til bøter eller fengsel i 1 år, og loven foreskriver at fengsel skal anvendes når noen har kjørt motorvogn påvirket av alkohol, såfremt ikke særdeles formildende omstendigheter foreligger.

Allerede før tilleggsloven av 1935 hadde det vært almindelig å ta blodprøver for å undersøke alkoholkonsentrasjonen i blodet hos chauffører som var mistenkt for å være påvirket. Den læge som chaufføren blev fremstillet for, tok blodprøve og foretok forøvrig en klinisk undersøkelse for å søke å bringe på det rene om chaufføren kunde sies å være påvirket eller beruset. Lægens erklæring om dette med svar på forskjellige spørsmål i ett skjema, blev avgitt straks, før resultatet av blodprøven forelå. Om den alkoholemengde som chaufføren har nytt, har lægen som regel ikke andre opplysninger enn chaufførens egne uttalelser, som ofte viser sig uriktige.

Det forekommer ikke sjelden at lægen svarer benektende på spørsmålet om chaufføren antas å være påvirket av alkohol, mens blodprøven viser en alkoholkonsentrasjon mellom 1 og 2 promille. Domstolene er da henvist til å sammenholde 1) resultatet av blodprøven, 2) lægeerklæringen og 3) vidneforklaringene fra dem som har iaktatt chaufføren under og etter kjøringen.

I de tilfeller da chaufføren nekter å være skyldig, blir saken behandlet av herreds- eller byretten, som regelmessig består av en juridisk dommer og 2 domsmenn (legmenn). Det sier sig selv at den skjønnsmessige bedømmelse av hvorvidt det kunde anses bevist at tiltalte hadde vært påvirket, måtte bli forskjellig så lenge man ikke hadde noen bestemmelse om at blodprøven skulde være avgjørende. Enkelte dommere la avgjørende vekt på utfallet av blodprøven, men andre la mere vekt på lægens kliniske undersøkelse og vidneforklaringene. Den avgjørelse som herreds- eller byretten treffer om skyldspørsmålet, blir i disse saker meget sjelden innbragt for høiere rett (lagmannsretten). Derimot har straffutmålingen i et stort antall saker vært påanket til Høisterett. Mens herreds- og byrettene har vært tilbøielig til å ville anvende bøter eller betinget fengselsstraff, har Høisterett efter lovendringen i 1935 i de aller fleste tilfeller idømt ubetinget fengselsstraff (som regel fra 21 til 30 dager) for den som for første gang blir dømt for å ha vært påvirket under bilkjøring. Dommen har videre til følge at førerkortet skal inndras for minst 1 år. Denne praksis med hensyn til straffutmålingen har selvfølgelig herreds- og byrettene måttet rette sig efter.

Lovbestemmelsen om at utfallet av blodprøven skal være avgjørende for skyldspørsmålet, er som foran nevnt av 1936. Spørsmålet om en slik bestemmelse finnes ikke omhandlet i de trykte forarbeider til lovendringene i 1930 eller 1935. Men spørsmålet hadde nok vært reist på dette tidspunkt, særlig fra lægehold. Motivene til lovbestemmelsen inneholdes i forarbeidene til lov av 16. juli 1936 om pliktmessig avhold fra alkoholnyttelse for personer i visse stillinger. Denne lov utvider de tidligere regler i den foran nevnte lov av 26. juli 1916, således at det for enhver som tjenestgjør som fører av motorvogn i stilling eller yrke som medfører befordring av personer eller gods, er forbudt i tjenestetiden å nyte alkoholholdige drikker, undtatt øl som ikke inneholder over 2.5 volymprosent alkohol. Forbudet gjelder ikke bare i tjenestetiden, men også i et tidsrum av 8 timer før tjenestetiden begynner, medmindre det blir nødvendig å benytte stedfortreder og det ikke kan gis denne så langt varsel. Like med overtredelse av dette forbud regnes det at føreren i tjenestetiden har større alkoholkonsentrasjon i blodet enn 0.5 promille, uansett om alkoholnyttelsen har funnet sted mere enn 8 timer før tjenesten begynte. Villfarelse med hensyn til alkoholkonsentrasjonens størrelse utelukker ikke straff.

Efter at proposisjonen om denne lov var fremsatt (Ot. prp. nr. 54 for 1936) blev det også fremsatt proposisjon om forandring i motorvognloven. Denne lov

har bestemmelse om straff for enhver som kjører motorvogn når han er påvirket av alkohol. Tilføielsen går ut på at når føreren har mere enn 0.5 promille alkohol i blodet »regnes han i alle tilfelle for å være påvirket». Om begrunnelsen for denne tilføielse blev det i proposisjonen henvist til Ot. prp. nr. 54.

Det var en artikkel av politilægen i Oslo som gav foranledningen til at spørsmålet om de nye lovbestemmelser blev tatt op av Socialdepartementet. Uttalelse blev innhentet fra Universitetets Farmakologiske Institutt (professor KLAUS HANSEN) som bl. a. uttalte:

»Med hensyn til den høieste tillatte alkoholkonsentrasjon i blodet har jeg i min tidligere erklæring tillatt mig å peke på 0.5 ‰ som den fra et teoretisk synspunkt best egnede grense. For tiden betraktes 2 ‰ som den øverste grense for hvad der kan betraktes som forenlig med ikke å være påvirket, selv hvor det dreier sig om en særlig motstandsdyktig person som ikke på annen måte frembyr synlige tegn på påvirkning, hos oss. I Sverige har det såvidt jeg vet, i allfall i de senere år, vært praktisert en grense på 1.6 ‰. Det tør vel under disse forhold kanskje være mulig at man av praktiske grunne i første omgang ikke burde sette den høiest tillatelige grense så lavt som til 0.5 ‰, idet overgangen da kanskje vilde bli noget plutselig. Men hvis man som en første tilnærmelse fikserte en grense på f. eks. 1 ‰, vilde det være et betydelig skritt fremad og vilde kanskje lettere aksepteres uten for sterk opposisjon fra bilistenes side. Når bilistene så i løpet av nogen år hadde avfunnet sig med denne skjerpelse, gikk de jo an å ta spørsmålet op til fornyet revisjon, for eventuelt å fikserte grensen mere ut fra de objektive teoretiske krav enn fra praktiske hensyn.»

Den Rettsmedisinske Kommissjon uttalte:

»Kommissjonen finner også å kunne anbefale at der i loven inntas en bestemmelse om at de personer som omfattes av loven skal være straffskyldige hvis de under kjøring har en alkoholkonsentrasjon i blodet som overstiger en viss tillatt grense. Som det vil sees mener professor Klaus Hansen at det av praktiske grunner kan være tilrådelig foreløbig å sette denne grense til 1 ‰. Kommissjonen nærer for sin del ingen vesentlig betenklighet ved at grensen allerede straks settes til 0.5 ‰.»

Også Medisinaldirektøren uttalte sig for å sette grensen til 0.5 promille. Han fremholdt dessuten at lovbestemmelsen ikke bare bør gjelde for yrkeschauffører, men for alle som kjører motorvogn.

Spørsmålet om blodundersøkelser og om kjøredyktigheten hos motorvognførere med en viss alkoholkonsentrasjon i blodet hadde også tidligere vært under drøftelse. Således skrev professor KLAUS HANSEN i »Tidsskrift for den Norske lægeforening», nr 2, 1933 en artikkel om dette emne, og i en skrivelse fra 1933 hadde han uttalt:

»Hvis man derimot endret loven dithen at det blev straffbart å kjøre motorvogn når man har nydt alkohol i sådan mengde at man ikke lenger på helt betryggende måte kan antas å være i stand til å kjøre en bil, vilde avgjørelsen ikke lenger være avhengig av de ytre iakttagbare symptomer og det subjektive skjønn; det er nemlig videnskapelig fastslått at ved en alkoholkonsentrasjon i blodet iallfall på 0.5 promille er de fysiologiske funksjoner som er forutsetningen for normal bilkjørsel, så vidt influert at det i det minste periodisk og i øieblikk med mindre anspent oppmerksomhet vil bevirke en nedsettelse av vedkommendes manøvreringsferdighet og kjøreevne.»

Meningen med de nevnte lovbestemmelser er utvilsomt at det skal være straffbart å kjøre motorvogn for den som har en alkoholkonsentrasjon i blodet på mere enn 0.5 promille, uansett om retten finner at denne omstendighet antas å være tilstrekkelig bevis for at chaufføren har vært påvirket, eller om den i det foreliggende tilfelle antas å ha nedsatt hans kjøredyktighet. Straffeskylden knytter sig uten videre til det faktum at det påvises mere enn 0.5 promille alkohol i blodet.

Loven forbyr en chauffør å kjøre motorvogn når han har en slik alkoholemengde i blodet, uten å spørre om enhver blir »påvirket» av denne alkoholemengde, eller om chaufføren i et foreliggende tilfelle er blitt påvirket. Man kan si, at loven forbyr kjøring med motorvogne ikke bare for den som er påvirket av alkohol, men også for den som har mere enn 0.5 promille alkohol i blodet. Alkoholemengden danner vel således ikke bare en legalpresumsjon for alkoholpåvirkning, men den betinger selv en straffbar lovovertrædelse usatt bevis for påvirkning.

Begrunnelsen for lovbestemmelsen må visstnok antas å ha vært at det ofte vil være vanskelig å skaffe bevis for at en chauffør er »påvirket», og at dette bevis ialfall er gjenstand for en så skjønsmessig bedømmelse at rettshåndhevelsen av denne grunn må bli inkonsekvent og vakkende. For å opnå en konsekvent og effektiv rettshåndhevelse knytter derfor loven straffbarheten til et lett konstaterbart faktum. Overfor chaufførene er vel denne ordning ikke noen urettferdighet, snarere tvært om. Loven motvirker at en chauffør fristes til å innlate sig på kjøring fordi han tror han er motstandsdyktig nok mot alkoholpåvirkning til å tåle det kvantum han har drukket. Selv om en mann er i en noe »løftet stemning» — eller kanskje nettopp da — anser han sig jo ofte for å være godt skikket til å kjøre motorvogn, og har vanskelig for å innse at han er »påvirket». Men når han vet at kjøring er ulovlig fordi han har drukket et visst kvantum alkohol, uten hensyn til om det har gjort ham »påvirket», har han ingen undskyldning om han likevel innlater sig på å kjøre.

Det vil kanskje innvendes at det er vanskelig å vite hvor meget alkohol man kan drikke uten å få en større alkoholkonsentrasjon i blodet en 0.5 promille. I praksis er dog dette neppe tilfellet. Loven har vært gjenstand for en så stor interesse og så mange utredninger i avisene og på annen måte, at det er temmelig almindelig kjent hvor meget man omtrent kan drikke uten å risikere å komme over den fatale grense.

Det vil naturligvis kunne være delte meninger om hvor man skal sette grensen for den tillatte alkoholemengde. Evnen til å motstå alkoholpåvirkning varierer sikkert adskillig for de forskjellige mennesker, således at en synes temmelig upåvirket ved den samme alkohol-promille som gjør en annen åpenbart beruset. I noen grad blir vel også alkoholpromillen i blodet forskjellig hos flere som har drukket den samme alkoholemengde. De norske lægeautoriteter som under lovforberedelsen uttalte sig om spørsmålet, var enstemmige om at grensen kan settes til 0.5 promille, og jeg kjenner ikke til at det senere er fremholdt fra sakkyndig hold at grensen er satt for lavt. Det må vel antas at ikke enhver kan anses som »påvirket» med en alkoholkonsentrasjon i blodet på 0.5 promille, og det kan vel enn mindre antas at enhver får sin kjøreedyktighet nedsatt med denne alkoholemengde. Men *risikoen* for at en slik alkoholemengde bevirker nedsatt aktsomhet og kjøreedyktighet, er ialfall så stor at loven har ment å kunne la denne grense være bestemmende for straffbarheten.

Domstolene synes ikke å ha hatt betenkligheter eller vanskeligheter ved å anvende de nye lovbestemmelser. De fleste saker blir endelig avgjort av herreds- og byrettene, og i henhold til Høiesterrets praksis er det almindelig å idømme ubetinget fengselsstraff fra 21 til 30 dager for den som for første gang blir grepet i å kjøre motorvogn med en alkoholkonsentrasjon i blodet på mere enn 0.5 promille. At lægen ved den kliniske undersøkelse har erklært tiltalte for ikke å være påvirket eller at graden av alkoholkonsentrasjon har vært forholdsvis lav, har som regel ikke vært tillagt den betydning at fengselsstraffen er gjort betinget, når konsentrasjonen har oversteget 0.5 promille. Det Farmakologiske Institutt har dog uttalt at en blodundersøkelse alene ikke bør anses som bevis for en alkoholkonsentrasjon på 0.5 promille, med mindre analysen viser en promille på minst 0.65.

Harbek refererer därefter vissa mål om rattfylleri, vilka behandlats i Høiesterrett. Harbek anför vidare:

I flere av disse saker var det dissens i Høiesterett; i enkelte tilfeller blev dommen avsagt med 4 mot 3 stemmer. Dissensen gjaldt imidlertid i alle tilfeller bare straffutmålingen, mens det ikke har vært dissens om skyldspørsmålet, som forøvrig ikke hører under Høiesterett med mindre loven er uriktig anvendt.

Heller ikke i pressen eller hos almenheten forøvrig har det reist sig innvendinger mot å la 0.5 promille-grensen være avgjørende for straffeskylden. Det som det har vært delte meninger om, er hvorvidt ubetinget fengselsstraff skal idømmes ved første gangs lovovtredelse.

Indragning av kørkort efter dom för rattfylleri sker för en tid av minst ett år. Har föraren under de sistförflutna fem åren blivit dömd för förseelse av samma art skall kørkortet indragas för alltid.

Danmark.

Enligt § 24 första stycket av lagen om Motorkøretøjer (se Lovbekendtgørelsen den 14 april 1932) må motorfordon icke föras av den, »der paa Grund af Nydelse af Spiritus ikke er i Stand til att gøre det paa betryggende Maade». I tredje stycket av samma paragraf stadgas vidare förbud att föra motorfordon för den, som på grund av överansträngning, brist på sömn, tidigare nyttjande av spritdrycker eller bruk av hetsande eller bedövande medel eller av liknande orsaker befinner sig i ett sådant trötthets- eller slöhetstillstånd, att han icke är i stånd att föra motorfordonet på ett betryggande sätt. Har någon i sådant tillstånd befordrat personer i förvärvssyfte, betraktas detta som en försvårande omständighet.

Utförliga bestämmelser om delaktighet i dessa brott äro även givna i dansk rätt. Straff drabbar sålunda person, som gjort sig skyldig till att »overlade Føringen af ett Motorkøretøj» till annan, som är så påverkad av sprit, att han icke kan föra motorfordonet på ett betryggande sätt. Vidare är värdshusvärd skyldig tillse, att en person, som druckit sprit i den omfattning att han så påverkad som nyss sagts, icke för eller försöker att föra motorfordon. Arbetsgivare, som är skuld till att hos honom anställd person framfört motorfordon i sådant tillstånd, som avses i 24 § tredje stycket av lagen om Motorkøretøjer, är även förvunnen till straff.

För normalt rattfylleri är jämlikt 41 § lagen om Motorkøretøjer straffet fängelse eller vid synnerligen förmildrande omständigheter böter. Samma straff drabbar även den, som överlämnar förandet av motorfordon till en i lagens mening spritpåverkad person. För övriga här nämnda förseelser är straffet böter eller vid försvårande omständigheter fängelse.

Den som gjort sig skyldig till rattfylleri kan enligt 42 § lagen om Motorkøretøjer av domstol fränkännas rätten att föra motorfordon, respektive rätten att i framtiden erhålla kørkort. Sådant fränkännande skall gälla under en tid av minst sex månader eller för alltid. I fall av särskilt förmildrande omständigheter kan den felande dock få behålla sitt kørkort eller, där kørkort för honom icke utfärdats, rätten att erhålla sådant.

I en skrivelse till justitieministeriet har det danska rättsläkarerådet uttalat sig för en reform av den danska lagstiftningen efter norskt mönster.¹

¹ Se Retslægeraadets Aarsberetning for 1936. København 1938, sid. 392—403, samt Ugeskrift for Retsvæsen 1939, sid. 26 och sid. 85.

Helt nyligen har inom det danska justitieministeriet utarbetats ett förslag till ny trafiklagstiftning. Då emellertid framläggandet av detta förslag för riksdagen ställts på framtiden, har förslaget icke här beaktats.

Finland.

Enligt 12 § lagen den 21 maj 1926 om trafik med motorfordon sådant detta stadgande lyder enligt lag den 17 december 1937 straffas den, som vid framförande av motorfordon är drucken eller påverkad av starka drycker, med fängelse i högst två år eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, med böter. Enligt paragrafens andra stycke skall samma straffstadgande tillämpas å ägare eller innehavare av motorfordon, som överlämnar sitt fordon att brukas av person, som är uppenbart drucken eller som han vet vara påverkad av starka drycker.

I § 27 förordningen den 30 december 1937 om trafik med motorfordon stadgas bland annat, att villkor för erhållande av körkort är att sökanden icke dömts till straff för förande av automobil i berusat eller av starka drycker påverkat tillstånd. Körkort utfärdas i Finland för fem års tid (§ 23 punkt 2). I § 60 punkt 1 samma förordning stadgas, att har förare genom laga kraft vunnit utslag dömts till ansvar för framförande av motorfordon i berusat eller av starka drycker påverkat tillstånd, skall körkortet för alltid återkallas.

Tyskland.

Föreskrifter rörande onycterhet vid ratten äro givna i §§ 2, 3 och 71 av die Strassenverkehrszulassungsordnung den 13 november 1937. I § 3 andra stycket av denna förordning stadgas förbud mot förande av motorfordon för den, som är »unter erheblicher Wirkung geistiger Getränke». I § 2 stadgas samma förbud för den, som »infolge körperlicher oder geistiger Mängel sich nicht sicher im Verkehr bewegen kann». Enligt rättspraxis kan ett sådant tillstånd förorsakas av alkoholhaltiga drycker.

Straffet utmätas enligt § 71 samma förordning för båda fallen inom latituden böter, högst 150 riksmark, eller fängelse (Haft). Har föraren föranlett kroppsskada eller förorsakat persons död utdömes högre straff. Straff kan även drabba restaurangvärd eller medresande, som bjudit föraren på alkoholhaltiga drycker trots att han varit påverkad eller som druckit mera avsevärda mängder sådana drycker tillsammans med föraren.

Utom straff kan å förseelsen följa indragning av rätten att föra motorfordon. Sådan indragning kan ske även i fall, då förseelse icke begåtts, bland annat om föraren gjort sig känd för missbruk av alkoholhaltiga drycker. Vid flera tillfällen har der Reichsführer SS und Chef der Deutschen Polizei kraftigt varnat mot onycterhet vid motortrafik. Åt polismyndigheterna har också givits möjlighet att, där så erfordras, förebygga rattfylleribrott genom att insätta person i skyddshäfte (Vorbeugungshaft).

Varje person, som på något sätt deltagit i ett trafikolycksfall, är skyldig

att underkasta sig blodprovsundersökning. Blodanalysen verkställes efter Widmarks metod. Enligt uppgifter om rättstillämpningen anses en alkoholkoncentration av mera än 1.5 ‰ som regel medföra straffbarhet. Är alkoholkoncentrationen 1—1.5 ‰ anses redan därmed förmågan att framföra motorfordon vara i väsentlig mån inskränkt. Men även blodkoncentrationer ned till 0.5 ‰ kunna anses föra med sig risker för minskad trafiksäkerhet.

England.

I Road Traffic Act, 1930, Section 15, stadgas straff för person, som framför eller försöker att framföra eller har ansvaret för (in charge of) ett motorfordon på en väg eller annan allmän plats och därvid är påverkad av alkoholhaltiga drycker i sådan utsträckning, att han icke är i stånd att utöva vederbörlig kontroll över fordonet. Straffet utgör böter eller fängelse. Därjämte fråntages föraren rätten att innehava eller erhålla körlicens under en tid av i regel tolv månader. Person, som gör sig skyldig till rattfylleri, kan av polistjänsteman arresteras utan att särskild arresteringsorder (warrant) utfärdats.

Blodprov kan icke tagas tvångsvis, enär detta skulle betraktas som ett brott mot den personliga integriteten (Habeas-corpus-principen).

Frankrike.

I fransk rätt finnas icke särskilda lagregler mot framförande i alkoholpåverkat tillstånd av motorfordon. Sådan gärning kan bestraffas allenast som fylleri eller som vållande till annans död eller kroppsskada. Fylleri föreligger, enligt Loi 1:er octobre 1917 sur la répression de l'ivresse publique et sur la police des débits de boissons, i fall då »quiconque sera trouvé en état d'ivresse manifeste dans les rues, chemins, places, cafés, cabarets ou autres lieux publics». Straffet är böter jämte, vid återfall, fängelse. Straffbestämmelser för vållande till annans död eller till kroppsskada äro givna i Code Pénal, art. 319 och 320. Straffet är i båda fallen fängelse jämte böter.

Nederländerna.

Enligt art. 426 i den nederländska strafflagen skall den, som i berusat tillstånd antingen offentligen hindrar trafiken eller stör ordningen eller hotar annans säkerhet eller begår handlingar, vid vilka särskild försiktighet eller varsamhet kräves till förebyggande av fara för tredje mans liv eller hälsa, straffas med fängelse eller böter. I motor- och cykellagen av den 10 februari 1905 infördes år 1924 ett stadgande, art. 22 sub b), enligt vilket förare av motorfordon eller cykel förbjödes att köra på väg eller cykelväg under tid, då han är under sådant inflytande av alkoholhaltig dryck att han icke kan anses vara i stånd att på tillbörligt sätt framföra motorfordonet eller cykeln.

Domaren äger att vid överträdelse av sistnämnda artikel fråntaga den felande befogenheten att framföra motorfordon för en tid av högst ett år.

Motor- och cykellagen kommer att inom den närmaste framtiden ersättas av ny lagstiftning, som redan utgivits. De huvudsakligaste ändringarna innebära, att straff stadgas även för den som i alkoholpåverkat tillstånd låter annan köra under sin direkta tillsyn, att reglerna om indragning av körkort skärpas samt att befogenhet stadgas för tjänsteman vid trafikinspektionen att förbjuda fortsatt körning, om föraren enligt tjänstemannens åsikt är påverkad av alkohol.

Belgien.

Enligt en trafikförordning av den 1 februari 1934 skall varje förare vara »en état de conduire». Enligt praxis anses detta lagbud överträtt om föraren är berusad. Straffet för överträdelse är böter och fängelse eller etdera av dessa straff. Därjämte kan befogenheten att framföra fordon indragas.

Schweiz.

Enligt förbundslagen den 15 mars 1932, art. 59, straffas den, som »étant pris de boisson» framför motorfordon med fängelse eller böter.

KAP. III.

Alkoholens huvudsakligaste fysiologiska verkningar.

Alkoholens verkningar beskrivas i *Poullssons Lehrbuch der Pharmakologie*¹ på följande sätt:²

I små doser frambringar alkohol hos de flesta personer en känsla av andligt och kroppsligt välbefinnande samt en tillfredsställd, välvillig och meddelsam sinnestämning. Vid större dos utvecklar sig vad som brukar kallas animerad stämning, d. v. s. en viss psykisk labilitet, som medför att personen reagerar livligare än vanligt och får ett friare och mera ohämmat uppträdande. Ett mycket vanligt och karakteristiskt symtom är, att till och med personer, som i vanliga fall äro blyga och förlägna, bli pratsamma; talet löper lätt och alla äro mycket nöjda med vad de själva säga. På detta påverkningsstadium är huvudet hett, ansiktet rött, pulsådorrorna på halsen (*carotis*) bulta, tinningpulsådorrorna bli synbara och pulsen vid handleden (radialpuls) stiger till omkring 100 slag och blir välfylld. Snart visar sig även, särskilt hos personer som utföra kroppsarbete, en höjelse för impulsiva, oöverlagda handlingar samt för skryt med kroppslig styrka. Personer, som utföra intellektuellt arbete, verka i regel till det yttre mindre påverkade, men de äro utsatta för en inverkan av analog beskaffenhet; de få mestadels ökad självkänsla (sällan motsatsen), de hava det intrycket, att de lätt kunna övervinna alla det triviala vardagslivets svårigheter, de känna sig över huvud taget som förträffligt utrustade individer och rätta sitt tal och sitt handlande därefter. Det är detta tillstånd, som medför den starkaste frestelsen till alkoholbruk och som låter flaskan framstå som en vän i olyckan. Fortsätter alkoholkonsumtionen över detta stadium, så inträder raskt berusning eller akut alkoholförgiftning. Den psykiska jämvikten går helt förlorad, allehanda omotiverade handlingar begås, gången blir ostadig, talet osäkert den tidigare livligheten efterträdes av matthet och sömnhet. Ofta inställa sig illamående och uppkastningar, och ansiktsfärgen övergår från rodnad till blekhet. Mycket stora doser ha samma verkan som eter- eller kloroformmarkos: fullständig medvetlöshet och anesthesi, muskelslapphet, svag puls, låg temperatur, snarkande andning, cyanos och slutligen döden till följd av andningsförlamning. Även efter

¹ *Poullsson*, *Lehrbuch der Pharmakologie*. Tofte upplagan, Leipzig 1940, ombesörjd av *Liljestrand*, sid. 49 f. (Arbetet föreligger ännu blott i korrektur.) Det grundläggande verket i fråga om alkoholens verkningar är *Kochmann*, *Alkohol*, i *Hefters Handbuch der experimentellen Pharmakologie*. Berlin 1923, sid. 262 ff. med tillägg i *Ergänzungswerk*, Band II, Berlin 1936, sid. 183 ff. *Kochmanns* arbete innehåller utförliga litteraturhänvisningar. Framställningen i detta kapitel bygger delvis på *Kristensens* yttrande vid Den norske kriminalistforenings femtende årsmöte i Oslo 1939, se De nordiska kriminalistforeningarnas årsbok 1939, Stockholm 1940, sid. 187 ff. Uppgifter ha vidare hämtats från *Schlyter*, *Blodprovets betydelse för beivrande av fylleri vid framförande av motorfordon*, i *Festschrift tillägnad Erik Marks von Würtemberg*, Stockholm 1931, sid. 506 ff.

² I översättning från tyska språket.

en flera timmar lång narkos brukar dock så gott som alltid den akuta förgiftningen sluta med uppvaknande och tillfrisknande med de kända efterverkningarna, kroppslig och andlig depression, kräkningar och plågsam huvudvärk.

Alkoholens giftverkningar bestå i förlamande inflytelser på det centrala nervsystemet. Den vanliga föreställningen, att alkoholen äger stimulerande verkan är riktig endast såtillvida, att alkoholen förlamar de normala hämningarna. Att förtärande av alkohol främjar utförande av kortvarigt muskelarbete har sålunda sin orsak däri, att trötthetskänslorna hämmas. Redan en ringa dos alkohol medför emellertid, att kontrollen över musklerna minskas, vilket medför osäkrare rörelser. Uppfattningen av yttre ting blir oftast långsammare och förmågan att hastigt fatta och verkställa beslut förminskas. Det lätta ruset har sålunda till följd, att den egna förmågan överskattas på samma gång som prestationsdugligheten minskas.

Över minskningarna i prestationsduglighet ha, som *Wolff* anger i sin ovanintagna skrivelse (se sid. 33 ff.), åtskilliga undersökningar verkställts. De av danskarna *Bahusen* och *Vedel-Petersen* utförda undersökningarna, för vilka må hänvisas till *Wolffs* framställning, giva sålunda vid handen, att redan en förtäring av 0.6 cm³ absolut alkohol per kilogram kroppsvikt (mot-svarande ungefär 10 cl starksprit för en person med kroppsvikten 64 kg) medför en nedsättning i vissa av nervsystemets finare funktioner, vilket minskar säkerheten vid utförande av precisionsarbete. Liknande undersökningar av tysken *Graf* ha, som likaledes anges i *Wolffs* skrivelse, givit till resultat, att en blodalkoholkoncentration av 0.6 ‰ kan utgöra risk för en motorförare.

Utöver sina giftverkningar har alkoholen även ett visst näringsvärde. Detta är förhållandevis stort, men till följd av giftverkningarna saknar det betydelse för friska människor.

Alkohol, som tillföres kroppen, upptages av blodet och sprides till kroppens olika delar. Kroppen börjar omedelbart att befria sig från alkoholen, vilket sker dels genom förbränning och dels genom utandning, genom njurarna o. s. v.

Upptagandet av alkohol från matsmältningsorganen till blodet sker utomordentligt lätt. Redan i magsäcken resorberas omkring 20 procent av den intagna alkoholmängden. Även förbränningen av alkohol sker förhållandevis hastigt. Det är sålunda endast en ringa del av den förtärda alkoholmängden, som i oförändrat tillstånd utskiljes genom utandning, genom urinen etc. Att en person redan efter att ha intagit en obetydlig mängd alkohol kan »lukta sprit» beror icke på att alkohol avskiljes genom lungorna utan har sin grund i avdunstning av alkohol från munhåla och svalg.

Den sammanlagda effekten av de processer, som leda till alkoholens försvinnande ur kroppen, plägar benämnas alkoholens omsättning. Tiden för alkoholens omsättning kan schematiskt beräknas enligt denna tabell:¹

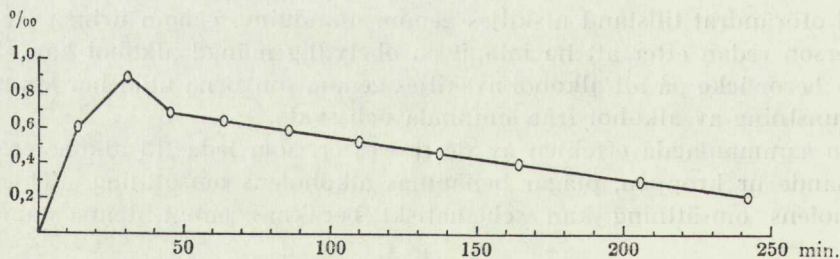
¹ Se *Schlyter* a. a., sid. 519.

Den genomsnittliga omsättningen av alkohol per timme motsvarar	
vid en kroppsvikt av	i 40-volympcentig sprit
60 kg	1.9 cl
70 »	2.3 »
80 »	2.5 »
90 »	2.9 »
100 »	3.2 »
110 »	3.5 »
120 »	3.8 »

Till jämförelse må följande av statens rättskemiska laboratorium tillhandahållna uppgifter rörande alkoholhalten i vissa drycker anföras.¹

1 kubikcentimeter brännvin.....	= 0.32	gram alkohol	
1 centiliter »	= 3.2	»	»
1 snaps (50 ccm).....	= 16	»	»
1 glas konjak (50 ccm)	= 16	»	»
1 lättgrogg (2.5 centiliter).....	= 8	»	»
1 vanlig grogg	= 16—24	»	»
1 stor grogg.....	= ca 32	»	»
1 glas vermut (50 ccm).....	= » 10	»	»
1 » hetvin »	= 8	»	»
1 » punsch »	= 8	»	»
1/4 punsch = ¹⁶⁰ / ₆ gram	= 27	»	»
1 pilsner	= 10	»	» (3.1 cl)
1 glas pilsner	= 5	»	»
1 helflaska pilsner (finnes särskilt i västra Sverige)	= 20	»	»

Huru blodalkoholhalten förändras efter förtäring av en dos alkohol exemplifieras av följande, efter *Widmark* återgivna grafiska framställning.² Dosens storlek utgjorde i detta fall 100 cm³ 35.6-procentig konjak och försökspersonen var en 27-årig man, vägande 76.1 kg.

¹ Jfr för liknande uppgifter Svensk Juristtidning 1939 sid. 192 och 1940 sid. 487.

² Se *Kristensens* anförda yttrande sid. 193.

Kurvan visar, att blodalkoholhalten hastigt stiger intill dess maximum är nått. Längden av den tid, som åtgår härtill, den s. k. resorptionstiden, är beroende av åtskilliga faktorer. I första hand är givetvis den intagna mängden alkohol av betydelse. Om alkoholen tillföres kroppen i koncentrerad form, t. ex. i brännvin, blir resorptionstiden kortare än vid mera utspädda drycker. Innehåller drycken större mängder andra beståndsdelar än alkohol, såsom t. ex. är fallet med mörkt öl, blir resorptionstiden längre.

Om alkohol förtäres på fastande mage blir resorptionstiden kortare än om spritförtäringen sker i samband med intagande av föda. Vidare blir av samma spritmängd alkoholhalten i blodet högre om förtäringen skett på fastande mage än om föda samtidigt intagits. Födan binder nämligen en del av alkoholen.

Efter det maximum nåtts börjar alkoholhalten i blodet tämligen hastigt sjunka. När alkoholen jämnt fördelat sig i kroppsvävnaderna — vilket brukar ske efter 1 eller 1 $\frac{1}{2}$ timme — inträder ett tillstånd, som brukar angivas därmed, att alkoholen nått diffusionsjämvikt. När denna jämvikt nåtts, sjunker blodalkoholkoncentrationen långsammare. Alkoholen förbrännes i jämn takt intill dess kroppen åter nått sin normala alkoholhalt, som är 0.03 promille. Det kan anmärkas, att muskelarbete icke inverkar på förbränningshastigheten.¹

Blodalkoholhaltens storlek är emellertid avhängig även av andra omständigheter än de ovan angivna. Den spritmängd, som hos en person ger ett högt värde på alkoholkoncentrationen, kan under i övrigt lika förhållanden hos en annan person giva ett mindre högt värde. Detta förhållande beror, för att använda *Widmarks* terminologi, på *konsumtionstoleransen*. I första hand är konsumtionstoleransen avhängig av vikten. En tyngre person måste sålunda förtära mera sprit än en lättare för att båda skola nå samma alkoholkoncentration.

En schematisk bild av detta förhållande giver följande tabell:²

Genomsnittlig alkoholkoncentration i promille hos män							
vid en absolut alkoholmängd i organismen motsvarande i 40-volympromcentig sprit	med en kroppsvikt av						
	60 kg	70 kg	80 kg	90 kg	100 kg	110 kg	120 kg
5 cl	0.4	0.3	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2
10 »	0.8	0.7	0.6	0.5	0.5	0.4	0.4
15 »	1.2	1.0	0.9	0.8	0.7	0.6	0.6
20 »	1.6	1.3	1.2	1.1	0.9	0.9	0.8
25 »	2.0	1.7	1.5	1.3	1.2	1.1	1.0
30 »	2.3	2.0	1.8	1.6	1.4	1.3	1.2
35 »	2.7	2.3	2.1	1.8	1.7	1.5	1.4
40 »	3.1	2.7	2.4	2.1	1.9	1.7	1.6
45 »	—	3.0	2.7	2.4	2.1	1.9	1.8
50 »	—	—	3.0	2.6	2.4	2.1	2.0
55 »	—	—	—	2.9	2.6	2.3	2.1
60 »	—	—	—	3.2	2.8	2.6	2.3
65 »	—	—	—	—	3.1	2.8	2.5
70 »	—	—	—	—	—	3.0	2.7
75 »	—	—	—	—	—	—	2.9
80 »	—	—	—	—	—	—	3.1

¹ Poulsson a. a., sid. 55. — ² Se *Schlyter* a. a., sid. 518.

De i denna tabell återgivna siffrorna för alkoholkoncentrationens storlek äro emellertid mycket approximativa. Även vid samma kroppsvikt kunna nämligen skiljaktigheter i koncentrationstoleransen föreligga. Det har sålunda visat sig, att fett upptager alkohol endast i mycket ringa mån. En kraftig och muskulös man, som icke är fet, måste därför förtära åtskilligt mera alkohol för att nå samma koncentration som en mycket fet man av samma vikt. Härtill kommer vidare, att förmågan att förbränna alkohol är olika hos olika människor. Ju större förbränningshastigheten är, desto snabbare faller givetvis blodalkoholkoncentrationen.

Konsumtionstoleransen rymmer vidsträckta variationsmöjligheter. *Kristensen* uppger sålunda, att det för män på 70 kg torde erfordras från $\frac{1}{5}$ till $\frac{1}{1}$ flaska akvavit för att en blodalkoholkoncentration av 1 ‰ skall kunna föreligga efter fem timmar.¹

Till denna variation kommer ytterligare det förhållande, som *Widmark* benämnt *koncentrationstoleransen*. Det har visat sig, att en och samma alkoholkoncentration ej ger samma grad av påverkan hos olika personer. Att så är fallet är beroende på individuella faktorer av olika slag, de flesta sammanhängande med nervsystemets funktioner. Men än vidare kan samma alkoholkoncentration påverka samma individ på olika sätt vid skilda tillfällen. Detta är avhängigt av omständigheter såsom trötthet, nervositet etc.

En vanedrinkare torde vid samma alkoholkoncentration åtminstone genomsnittligt sett bli mindre påverkad än en person, som är ovan vid spritförtäring, när den förres nervsystem har hunnit lämpa sig efter alkoholens verkningar. Det spelar vidare en viss roll *på vilket sätt* alkoholkoncentrationen har uppnåtts. En koncentration av t. ex. 1 ‰ kan sålunda uppnås t. ex. därigenom, att en så stor mängd alkohol förtäres, att koncentrationen nått detta tal, då diffusionsjämvikt inträtt. Samma koncentration erhålles även efter en betydligt större spritförtäring, om blott kroppen erhållit tillräcklig tid att förbränna överskjutande alkoholmängd. Och vidare kan koncentrationen uppnås genom att regelbundet under lång tid förtära en kvantitet alkohol, som något överstiger det kvantum, kroppen kan förbränna. Det anses föreligga anledning förmoda att nervsystemet är mera känsligt för alkoholens verkningar strax efter spritförtäringens början än senare.

¹ Anförda yttrande sid. 194—195.

KAP. IV.

Alkoholens andel i frekvensen av motortrafikolyckor.

I Sveriges officiella statistik lämnas följande uppgifter beträffande de polisundersökta motortrafikolyckor, som under åren 1937 och 1938 helt eller delvis orsakats av alkoholpåverkan.¹ Tabellen utvisar dels det absoluta antalet motortrafikolyckor, som helt eller delvis orsakats därav, att i olyckan delaktig person varit berörd av starka drycker, dels detta antal satt i relation till hela antalet redovisade motortrafikolyckor.

O r s a k e r	Landsbygden		Städerna		Hela riket		Därav med					
							dödlig utgång		annan personskada		endast egendoms-skada	
	An-tal	%	An-tal	%	An-tal	%	An-tal	%	An-tal	%	An-tal	%
Förare av yrkesmässig personbil:												
drucken	1937 7	0.1	2	0.0	9	0.1	—	—	1	0.0	8	0.1
	1938 10	0.1	4	0.1	14	0.1	—	—	—	—	14	0.2
eljest påverkad av starka drycker	1937 22	0.3	21	0.3	43	0.3	3	0.7	10	0.2	30	0.3
	1938 40	0.5	9	0.1	49	0.3	1	0.2	10	0.2	38	0.4
Förare av ej yrkesmässig personbil:												
drucken	1937 37	0.6	29	0.4	66	0.5	2	0.5	9	0.2	55	0.6
	1938 33	0.4	33	0.4	66	0.4	1	0.2	19	0.3	46	0.5
eljest påverkad av starka drycker	1937 208	3.1	129	1.7	337	2.4	7	1.6	89	1.8	241	2.7
	1938 287	3.7	144	1.6	431	2.6	13	2.5	105	1.8	313	3.1
Förare av personomnibus:												
drucken	1937 1	0.0	—	—	1	0.0	—	—	—	—	1	0.0
	1938 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
eljest påverkad av starka drycker	1937 3	0.0	—	—	3	0.0	—	—	2	0.1	1	0.0
	1938 3	0.0	1	0.0	4	0.0	—	—	2	0.0	2	0.0
Förare av lastbil:												
drucken	1937 22	0.3	4	0.1	26	0.2	1	0.2	6	0.1	19	0.2
	1938 22	0.3	9	0.1	31	0.2	—	—	9	0.1	22	0.2
eljest påverkad av starka drycker	1937 89	1.3	41	0.6	130	0.9	5	1.2	35	0.7	90	1.0
	1938 76	1.0	43	0.5	119	0.7	1	0.2	28	0.5	90	0.9
Förare av motorcykel:												
drucken	1937 7	0.2	3	0.1	10	0.1	1	0.3	4	0.1	5	0.1
	1938 5	0.1	5	0.1	10	0.1	1	0.2	8	0.1	1	0.0
eljest påverkad av starka drycker	1937 21	0.3	15	0.2	36	0.2	8	1.9	18	0.4	10	0.1
	1938 27	0.4	10	0.1	37	0.2	4	0.7	21	0.4	12	0.1
Förare av lättviktsmotorcykel:												
drucken	1937 3	0.0	1	0.0	4	0.0	1	0.2	2	0.0	1	0.0
	1938 15	0.2	3	0.0	18	0.1	4	0.7	10	0.2	4	0.0
eljest påverkad av starka drycker	1937 6	0.1	3	0.0	9	0.1	2	0.5	7	0.1	—	—
	1938 23	0.3	7	0.1	30	0.2	—	—	23	0.4	7	0.1

¹ Se Sveriges officiella statistik. Rättsväsen. Olyckor vid trafik med motorfordon år 1933 utgiven av statistiska centralbyrån. Stockholm 1940, sid. 27*.

O r s a k e r	Lands- bygden		Stä- derna		Hela riket		Därav med						
							dödlig utgång		annan person- skada		endast egendoms- skada		
	An- tal	%	An- tal	%	An- tal	%	An- tal	%	An- tal	%	An- tal	%	
Velocipedåkare påverk. av starka drycker	1937	29	0.4	28	0.4	57	0.4	9	2.1	32	0.6	16	0.2
	1938	16	0.2	30	0.3	46	0.3	5	0.9	30	0.5	11	0.1
Fotgängare påverkad av starka drycker	1937	31	0.5	37	0.5	68	0.5	2	0.5	61	1.2	5	0.1
	1938	29	0.4	36	0.4	65	0.4	10	1.9	55	0.9	—	—
Annand vägfarande påverkad av starka drycker	1937	6	0.1	2	0.0	8	0.0	2	0.5	2	0.1	4	0.1
	1938	9	0.1	3	0.0	12	0.0	—	—	2	0.0	10	0.1
Summa	1937	492	7.3	315	4.3	807	5.7	43	10.2	278	5.6	486	5.5
	1938	595	7.7	337	3.8	932	5.6	40	7.5	322	5.4	570	5.7
Summa efter avdrag av dubbel- räknade	1937	491	7.3	313	4.2	804	5.7	42	10.0	277	5.6	485	5.5
	1938	592	7.7	337	3.8	929	5.6	39	7.4	320	5.4	570	5.7

Av tabellen framgår, att under år 1938 antalet motortrafikolyckor, som helt eller delvis förorsakades av alkoholpåverkan, var 929. Av dessa fall hade 39 dödlig utgång. Av hela antalet motortrafikolyckor under samma år hade 5.6 % förorsakats av alkoholpåverkan. Motsvarande siffra för fallen med dödlig utgång var 7.4 %.

Statistiska uppgifter från Finland och Norge giva en liknande bild av de i dessa länder rådande förhållandena.¹

Ofta har gjorts gällande, att de i den svenska statistiken upptagna siffrorna icke skulle på ett vederhäftigt sätt återgiva den roll, som alkoholen spelar vid motorolycksfall. Det har sålunda framhållits, att statistiken avser endast polisundersökta fall. Det brukar även anföras, att undersökning om förarens alkoholpåverkan endast göres när anledning finnes att förmoda, att han förtärt spritdrycker. Vid lägre grad av påverkan äro nämligen de yttre tecknen härpå så svaga, att någon undersökning ofta icke företages. Men även i dessa fall kan alkoholen ha varit en bidragande orsak till olycks- händelse.

Såväl i Sverige som i utlandet ha vidare försök gjorts att genom vetenskapliga undersökningar närmare utröna, vilken roll alkoholen spelar vid motortrafikolyckor. Sålunda ha i Sverige två läkare, *Hindmarsh* och *Linde* undersökt, hur ofta alkoholhalt kunnat konstateras i blodet hos de personer, som under ett år för akuta olycksfall införts till Maria sjukhus.² Undersökningen omfattar emellertid endast 113 trafikolycksfall, alltså ett ganska litet material. Alkohol kunde påvisas i blodet hos cirka 40 % av männen och cirka 10 % av kvinnorna. Å 24 personer kunde, utan särskild undersökning, alkoholpåverkan iakttagas. Några mera vittgående slutsatser kunna icke dragas av de anförda uppgifterna.³

¹ Vissa uppgifter härom lämnas av *Kristensen* i De nordiska kriminalistföreningarnas årsbok 1939, sid. 188 f.

² Se »Trauma och alkohol». Särtryck ur svenska läkarsällskapets förhandlingar. Stockholm 1933.

³ Andra undersökningar av motsvarande typ omnämnas av *Sjövall* i Frihet—Sannhet. Festschrift till Johan Scharffenberg. Oslo 1939, sid. 286. Jfr även litteraturhänvisningarna å sid. 287.

Av ett material om 200 fall, i vilka trafikolyckor lett till döden, har professor *Sjövall* konstaterat, att kausalitet i fråga om inverkan av alkohol förefunnits i 44 fall, eller omkring 20 %.¹

I Amerikas Förenta Stater har man emellertid försökt att nå längre genom att sammanställa uppgifter om alkoholpåverkan vid trafikolycksfall och motsvarande uppgifter i fall, då olyckshändelse icke inträffat. Beträffande dessa undersökningar, som publicerats i *The Journal of the American Medical Association* för den 17 september 1938,² har *Wolff* lämnat vissa uppgifter i sitt i kap. I återgivna utlåtande (se ovan sid. 33 ff.). Undersökningerna avse alkoholpåverkan *dels* hos förare, som råkat ut för trafikolycksfall, *och dels* hos förare, som icke råkat ut för sådana olycksfall. Av icke-olycksfallen hade c:a 12 % alkohol i blodet under det att motsvarande tal för olycksfallen var 47 %, alltså omkring 4 gånger så många. En alkoholkoncentration av över 1 promille hade 1.9 % av icke-olycksfallen, men drygt 25 % av olycksfallen, alltså 13 gånger så många. En alkoholkoncentration av över 1.5 promille hade endast cirka 0.4 % av icke-olycksfallen men nära 14 % av olycksfallen, alltså 33 gånger så många. Även för en så relativt låg alkoholhalt som mellan 1.0 och 1.2 promille var frekvensen bland olycksfallen ungefär 6 $\frac{1}{2}$ gånger så stor som hos icke-olycksfallen. Det ligger i sakens natur att undersökningar av denna beskaffenhet måste vara behäftade med vissa luckor. Sålunda förefinnes alltid möjligheten att andra orsaker än alkoholbruk inverkat på olyckshändelserna. Vidare nödgas man alltid röra sig med ett begränsat material. Man synes dock — trots att undersökningarna icke avse vårt land — kunna med *Sjövall*³ anse, att statistikerna bestyrka, att alkoholen över huvud spelar en icke ringa roll vid trafikolyckor och att denna roll blir desto mera framträdande ju svårare trafikolyckans följder blivit.

¹ *Sjövall* a. a., sid. 285.

² Ett sammandrag på svenska finnes i tidskriften *Tirfing* 1939, sid. 77 ff.

³ a. a., sid. 287.

KAP. V.

Widmarks metod för bestämning av blodalkoholhalten och därmed sammanhängande frågor.

Den Widmarkska metoden för bestämmande av blodets alkoholhalt har rönt stor uppmärksamhet och användes numera för praktiska syften i ett flertal länder. Olika frågor, som angå metodens teoretiska grundvalar och praktiska tillämpbarhet, ha föranlett en omfattande litteratur.¹

1. Provtagning och i samband därmed företagen s. k. klinisk undersökning.

Blodprov för undersökning enligt Widmark av blodets alkoholhalt tages i särskilda kapillärrör, vilka äro böjda i form av ett Z. Kapillärrörens öppna ändar tillslutas medelst därför avsedda gummiproppar. På insidan äro kapillärrören preparerade med vissa salter för att förhindra blodets koagulering.

Provtagningsmaterial finnes tillgängligt å polisstationerna i alla rikets städer. Polismyndighet på landsbygden får provtagningsmaterial sig tillsänt efter rekvisition hos statens rättskemiska laboratorium.

Vid provtagning fyllas tre kapillärrör med blod. Provtagningen, som får utföras endast av legitimerad läkare, verkställes enligt följande av medicinalstyrelsen givna föreskrifter.²

Blodprov, som är avsett för analys för alkoholbestämning, bör tagas så tidigt som möjligt vid undersökningen, dock ej förr än en och en halv timme efter det att den eventuella spritkonsumtionen avslutats. Tiden för provtagningen skall noga antecknas.

¹ Se t. ex. *Widmark*: Les lois cardinales de la distribution et du métabolisme de l'alcool éthylique dans l'organisme humain. Kungl. Fysiografiska Sällskapets Handlingar, N. F., 41, No. 9, Lund och Leipzig 1930. I *Widmark*: Die theoretischen Grundlagen und die praktische Verwendbarkeit der gerichtlich-medizinischen Alkoholbestimmung, Berlin och Wien 1932, finnes en utförlig litteraturförteckning. *Jungmichel*: Alkoholbestimmung im Blut, Berlin 1933, ger ytterligare litteraturhänvisningar. *Ladd och Gibson* ha i Iowa Law Review 1939, sid. 191, publicerat en framställning med titeln The medico-legal aspects of the blood test to determine intoxication, vari åtskilliga hänvisningar göras till nyare litteratur. I Svensk Juristtidning 1939, sid. 68, har *Widmark* sammanfattat vissa av de resultat, som hittills uppnåtts. Bland den svenskspråkiga litteraturen märkas *Schlyters* förutnämnda uppsats i Festskrift tillägnad Erik Marks von Würtemberg, Stockholm 1931, samt artiklar i Svensk Juristtidning 1936 sid. 107 (*Liljestrand*), 369 (*Jerneman*) och 372 (signaturen *K. J. S.*).

² Se medicinalstyrelsens cirkulärskrivelse den 27 juni 1934 (nr 57) till samtliga läkare och polismyndigheter i riket angående tagande av blodprov för blodundersökning i brottmål. Skrivelsen är utfärdad med stöd av 2 § andra stycket lagen den 31 maj 1934 om blodundersökning i brottmål.

Före provtagningen rengöres det ställe, där provet skall tagas (fingerblomman eller örsnibben), med enpromillig sublimatlösning och torkas därefter väl med steril bomull. Efter insticket neddoppas förvaringskapillärens korta skänkel i bloddroppen, som bör vara så stor, att kapillären på en gång kan fyllas. Kapillären i sin helhet hålles lägre än den neddoppade mynningen; den fyller sig därvid av sig själv med blod. De kapillärerna medföljande gummipropparna påsättas, sedan kapillären fyllts, varvid man vid den första proppens påsättande tillsluter kapillärens andra ända med fingret för att ej blodpelaren skall förskjuta sig. På detta sätt fyllas tre kapillärer omedelbart efter varandra, inlindas i bomull och nedläggas i en bleckdosa, vilken, försedd med provgivarens namn, jämte ett enligt bifogade fastställda formulär avfattat undersökningsprotokoll i med sigill förseglat brev omedelbart avsändes med expresspost.

På förekommen anledning riktas provtagarens uppmärksamhet på att hud, stilet eller kniv under inga omständigheter få desinfekteras med sprit, eter eller annan flyktig, organisk vätska.

Å undersökningsprotokollet bör i varje fall den person angivas, som begärt undersökningen.

Det i föreskrifterna omförmälda formuläret till undersökningsprotokoll är av följande lydelse:

N:r.....

Protokoll, fört vid undersökning för påvisande av alkoholpåverkan.

Den undersöktes namn Yrke
 Bostad Ålder år. Undersökningen påbörjades
 den kl. Blodprov togs den kl. Undersökningen
 företogs var? Undersökningen utfördes av

Kort uppgift beträffande anledningen till undersökningen

Undersökningsfynd:

1. Kroppskonstitution: grov, medelmåttig, klen, fet, normalt hull, mager.
 Kroppsvikt kg. (med — utan kläder).
2. Puls: regelbunden — oregelbunden — kraftig — normal — svag
 slag i minuten.
3. Pupiller, reaktion för ljus
4. Tecken på ataxi: gången: säker — osäker — vid vändning: säker — osäker.
 Rombergs skärpta prov (fötterna utefter varandra i sagittallinjen, blundande) stadig — vacklande.
 Handrörelser: finger: fingerprovet: säkert — osäkert,
 uppsamlandet av små föremål från golvet: säkert — osäkert,
 tal (ev. uppläsning): distinkt — sluddrande.

5. Utseende: ansiktsfärg — blek — normal — lätt rodnad — starkt rodnad, uppkastning eller spår därav?
 hicka?
 klädedräkten: ordnad — oordnad.
6. Uppträdande: behärskad — slö — exalterad — hövlig — ohövlig.
7. Orientering i fråga om tid och rum
 (besvaras med ja om normalt, annars med återgivande av uttalanden)
8. Framställningsförmåga: klar — oklar — förvirrad.
9. Gör den undersökte intryck av att vara påverkad, fastän positiva symtom ej erhållits vid undersökning enl. 4—8?
10. Tecken på kroppsskada genom olycksfall
11. Tecken på sjukdom (epilepsi, hjärnblödning, commotio, diabetes, psykos, utmattning)
12. Spritlukt från andedräkten?
13. Urin: spritlukt Gerhards prov?
14. Uppgifter angående a) spritkonsumtion, b) tiden för densammas början:

Den undersökande läkarens konklusion: a) den undersökte är *icke märkbart* — *lindrigt* — *högradigt* — påverkad av alkohol.

b) den undersökte *är* — *är icke* — så påverkad av starka drycker att han kan antagas ej äga nödigt herravälde över sina handlingar.

Härmed intygas, att hud, stilet eller kniv vid provtagningen desinfekterats med 1-promillig sublimatlösning och *ej* med sprit, eter, karbolsyra eller annan flyktig organisk vätska.

..... den 19.....

Blodprovet visade promille alkohol.

Statens rättskemiska laboratorium, Stockholm den 19.....

Sist å formuläret till undersökningsprotokoll har intagits de ovan angivna, av medicinalstyrelsen utfärdade föreskrifterna om tagande av blodprov för alkoholbestämning.

2. Blodanalysen och dess tillförlitlighet.

Beträffande det tekniska förfaringssättet vid blodanalysen må hänvisas till facklitteraturen.¹

Mot analysmetodens tillförlitlighet har vid skilda tillfällen framförts kritik. Numera kan det emellertid betecknas som fastställt att denna kritik icke träffat målet. Enligt *Widmark*² äro numera några starkare invändningar angående metodens användbarhet från kemisk sida icke att vänta.

I blodet finnes en normal alkoholhalt av omkring 0.03 ‰. Även utan förtäring av spritdrycker kan denna alkoholmängd öka något, dock aldrig under normala förhållanden över 0.1 ‰. Under vissa särskilda förhållanden kan dock alkoholhalten stiga något därutöver. Sålunda har enligt *Kristensen* försök visat,³ att förtäring av 2 kg druvor eller 2 ¼ kg apelsiner medför en blodalkoholhalt av 0.09—0.15 ‰. Enligt *Möller* och *Widmark* inverkar emellertid förtäring av frukt icke på blodalkoholhalten.⁴

Inandning av spritångor har icke givit till resultat att promilletalet ökades. Försök efter ett fem timmars uppehåll i en vinkällare ha sålunda givit negativa resultat.⁵ Ej heller inandning av förbränningsgaser, stammande från en bensinmotor, påverkar blodalkoholhalten.⁵

Acetylsalicylsyra (aspirin) påverkar praktiskt taget icke alkoholhalten i blodet. Detsamma gäller de vanligast använda sömnmedlen och smärtstillande preparaten.³ Över huvud taget torde icke-flyktiga medikament ej inverka på analysvärdet, vilket däremot är fallet med flyktiga, såsom kloroform och eter.⁶ Blodprov bör därför aldrig tagas efter en av dessa medel föranledd narkos. Vid sockersjuka och vissa närstående sjukdomstillstånd innehåller blodet s. k. acetonkroppar, som inverka på analysresultatet. Närvaron av acetonkroppar konstateras genom det s. k. Gerhards prov (jfr undersökningsprotokollet å sid. 65—66).

Även i fall, då en utsöndring av acetonkroppar ägt rum, synes emellertid den *Widmarkska* blodanalysen icke sakna värde. I det rättsfall, som refereras i *Nytt Juridiskt Arkiv I 1937*, sid. 455, har frågan varit föremål för prövning. I ett av medicinalstyrelsen avgivet yttrande anfördes därvid — under hänvisning till vad medlemmen av dess vetenskapliga råd professorn *G. Liljestrand* vid ärendets behandling anført — att det positiva utfallet av Gerhards prov innebure, att det konstaterade blodalkoholvärdet kunde vara något, dock ej mer än 0.35 promille för högt.

¹ Se ovan sid. 64 not. 1.

² Se *Svensk Juristtidning 1939*, sid. 68 ff.

³ Se *Kristensen* i *De nordiska kriminalistföreningarnas årsbok 1939*, sid. 192 f.

⁴ Se *Möller* och *Widmark*: Über den Einfluss des Obstkonsums auf den Gehalt des Blutes an flüchtigen, bichromatreduzierenden Bestandteilen, i *Opuscula physiologica Torstano Thunberg dedicata* (Skandinavisches Archiv für Physiologie Band 80), sid. 324 ff.

⁵ *Karu*: Über die Verwendbarkeit der Alkoholbestimmung nach *Widmark* bei Vergiftungs- und Todesfällen in der Garage. *Deutsche Zeitschrift f. die ges. ger. Med.* 29, sid. 38—352, 1938. Jfr *Widmark* i *Svensk Juristtidning 1939*, sid. 70.

⁶ Uppgiften lämnad i brev från *Widmark*, som benäget granskat detta kapitel.

3. Undersökningsresultatet.

Över blodprovsanalysen utfärdas analysbevis enligt detta formulär:

Analys nr

Till

Eder skrivelse:

Analys av alkoholkoncentrationen i blodprov

taget av
från
den 19.... kl.

Analysen utfördes enligt Widmarks mikrometod.
Blodet innehöll promille alkohol.

Sannolikaste värdet på *den i organismen vid provtagningsögonblicket befintliga alkoholmängden* är gram. På grund av individuella variationer kan emellertid mängden hava varit något större eller mindre, men faller med en säkerhet av tjugo mot ett inom gränserna och gram. *Alkoholmängden i den undersöktes kropp överstiger sålunda med en säkerhet av fyrtio mot ett det sistnämnda värdet (motsvarande alkoholmängden i cl. 40-volymprocentig sprit).*

Under förutsättning att den undersöktes organism den kl. var praktiskt taget alkoholfri, är sannolikaste värdet på *den sedan nyssnämnda tidpunkt från tarmkanalen upptagna alkoholmängden* gram. Med hänsyn till de individuella variationerna beräknas med en säkerhet av tjugo mot ett mängden ligga inom gränserna och gram. *Den konsumerade alkoholmängden överstiger sålunda med en säkerhet av fyrtio mot ett det sistnämnda värdet (motsvarande cl. 40-volymprocentig sprit).*

Den i uppgivna konsumtionen gram (motsvarande cl. 40-volymprocentig sprit),¹

Enligt senaste statistiska beräkningar har den kliniska diagnosen — före kännedom om resultatet av blodanalysen — i procent av undersökta fall med alkoholconc. promille varit:

Enligt den provtagande läkarens uppgift har desinfektionen vid provtagningen utförts på föreskrivet sätt.

Anmärkning:

Statens rättskemiska laboratorium, Stockholm den 19....

Föreståndare.

¹ Här ifylles t. ex. »har sannolikt överskridits». (Noten ingår ej i formuläret.)

Med utgångspunkt från blodets alkoholhalt beräknas övriga i analysbeviset berörda förhållanden på följande sätt.

Den i organismen vid provtagningsögonblicket befintliga alkoholmängden (a) erhålles, uttryckt i gram, medelst formeln

$$a = c \cdot p \cdot r$$

Därvid betecknar c blodalkoholhalten uttryckt i promille och p kroppsvikten uttryckt i kilogram. Faktorn r betecknar alkoholens fördelning i organismen. Genom ett mycket stort antal försök, där faktorerna a , c och p varit kända, har det experimentellt bevisats att r är en individuell konstant, vars sannolikaste värde¹ är för män 0.68 med gränsvärdena 0.85 och 0.51 och för kvinnor 0.55 med gränsvärdena 0.66 och 0.44. De i analysbeviset angivna säkerhetsgraderna tjugo mot ett och fyrtio mot ett utgöra resultatet av statistiska sannolikhetsberäkningar.

Den sedan konsumtionens början från tarmkanalen upptagna alkoholmängden beräknas på följande sätt.

Denna alkoholmängd utgör summan av den i provtagningsögonblicket i organismen befintliga alkoholmängden (a) och den sedan tidsperiodens början omsatta alkoholmängden (b). Talet b erhålles, uttryckt i gram, enligt formeln

$$b = p \cdot r \cdot t \cdot \beta$$

I denna formel ha p och r samma betydelse som i formeln $a = c \cdot p \cdot r$. Talet t uttrycker tiden mellan konsumtionens början och blodprovstagningen, angiven i timmar. Faktorn β betecknar alkoholkoncentrationens fall i blodet under en timme.² Experimentellt har bevisats, att denna faktor är en individuell konstant.

Genom ett mycket stort antal försök, därvid b , p , r och t varit kända, har uttrönts, att konstanten β utgör för män 0.15 som sannolikaste värde med gränsvärdena 0.22 och 0.08 samt för kvinnor 0.16 som sannolikaste värde med gränsvärdena 0.21 och 0.11.

Beräkning av de alkoholmängder, som ovan betecknats med a och b , förutsätter emellertid, att förhållandevis gynnsamma omständigheter äro för handen. Om blodprovet tagits tidigare än 1 1/2 timme efter det spritkonsumtionen avslutats är det sannolikt, att alkoholen ej hunnit jämnt fördela sig i kroppen. Förhållandet mellan organismens alkoholhalt och blodets alkoholhalt kommer då icke att motsvaras av faktorn r . Även beräkningar med faktorn β förutsätta, att alkoholen hunnit fördela sig i kroppen. Vidare måste tillförseln av alkohol ha upphört.

Sist å analysformuläret angives det statistiska sambandet mellan den kliniska undersökningens resultat och blodalkoholhaltens storlek. Statens rättskemiska laboratorium har på grundval av inemot 11 000 fall upprättat följande sammanställning:

¹ Uppgifter om det för närvarande tillämpade värdet å konstanten r liksom å den i det följande behandlade konstanten β ha lämnats av statens rättskemiska laboratorium.

² Tidigare räknade man såsom enhet med alkoholkoncentrationens fall per minut. Så t. ex. hos *Schlyter* a. a., sid. 512.

Alkoholkoncentrationen i blodet	Läkarens omdöme	
	icke på- verkad av alkohol %	påverkad av alkohol %
0.00—0.60.....	94	
0.61—0.80.....	69	
0.81—1.00.....	65	
1.01—1.20.....		52
1.21—1.40.....		63
1.41—1.60.....		74
1.61—1.80.....		83
1.81—2.00.....		88
2.01—2.20.....		93
2.21—2.40.....		95
2.41—3.20.....		97
3.21—5.00.....		100

Det är att märka, att denna statistik bygger på läkarens uppgifter under a) på formuläret för undersökningsprotokoll¹ (jfr ovan sid. 66). Statistiken avser sålunda frågan påverkad eller icke påverkad av alkohol. Den avser däremot icke den under b) i samma formulär uppställda frågan, om den undersökte är eller icke är så påverkad av starka drycker att han kan antagas ej äga nödigt herravälde över sina handlingar. I de allra flesta fall avser emellertid blodundersökningen att ge svar på frågan, om den tilltalade varit påverkad i den mening, som avses under b) i undersökningsformuläret. Det hade därför varit till fördel om statistiken kunnat anknytas till denna fråga.

Den kliniska undersökningen lider främst av den bristen, att den måste arbeta med förhållandevis grova medel. Dess resultat kan även förryckas därav, att den undersökte för den korta stund, som provet pågår, lyckas samla sig och åstadkomma bättre resultat än vad hans tillstånd genomsnittligt sett medgivit. Oftare förekommer måhända, att försökspersonen på grund av nervositet, t. ex. efter en inträffad olyckshändelse, uppträder fumligt och osäkert ehuru detta icke beror på spritpåverkan. Dessutom saknar läkaren i de flesta fall det viktiga jämförelsematerial, som försökspersonens uppträdande under normala förhållanden skulle erbjuda.

De i rättskemiska laboratoriets statistik ingående siffrorna för läkarens omdöme, vilka löpa parallellt med blodalkoholgrupperna, vittna därför gott om läkarnas förmåga att bedöma graden av alkoholpåverkan. I blodalkoholgrupperna från 0.61 till åtminstone 1.60 äro emellertid siffrorna för läkarens omdöme så nära 50 % att de knappast kunna tjäna domstolen till ledning.

¹ Stundom lär förekomma att läkare avgiva omdöme om berusningsgraden först sedan resultatet av blodprovsundersökningen blivit känt. En sådan konklusion har givetvis icke samma värde som en konklusion utan kännedom om blodundersökningens resultat. Fallen medtagas heller icke i rättskemiska laboratoriets statistik. Det råder icke tvivel om att ett sådant förfarande är felaktigt.

KAP. VI.

Tillämpningen av nu gällande lagstiftning.

1. Antalet brott mot lagen den 7 juni 1934 samt ådömda straffpåföljder.

För belysning av huru nu gällande lagstiftning mot rattfylleri tillämpats må anföras följande sammanställning, som uppgjorts genom statistiska centralbyråns försorg:

Genom utslag i första instans jämlikt lagen den 7 juni 1934 dömda personer, åren 1934—1938.

År, domstolar (Hr = häradsrätt, Rr = rådhusrätt)	Antal personer, som dömts															Hela antalet efter avdrag av dubbelräknade			
	till straffarbete					till fängelse					till böter			Hela antalet	Dä- rav				
	2 mån.	3 mån.	4— 6 mån.	Summa	Dä- rav		1 mån.	2 mån.	3 mån.	4— 6 mån.	Summa	Dä- rav					antalet	Dä- rav	
					villk. döm- da	kvinnor						villk. döm- da	kvinnor						
1934	Hr	1	—	—	1	—	—	63	28	4	1	—	96	25	—	—	1	—	—
	Rr	2	1	—	3	1	—	89	45	4	1	—	139	37	—	—	6	—	—
	S:a	3	1	—	4	1	—	152	73	8	2	—	235	62	—	—	7	—	—
1935	Hr	1	—	3	4	—	—	351	103	17	3	1	475	64	2	204	—	1	656
	Rr	—	2	—	2	—	—	248	75	14	4	1	342	34	1	193	—	—	512
	S:a	1	2	3	6	—	—	599	178	31	7	2	817	98	3	397	—	1	1168
1936	Hr	—	—	—	—	—	—	396	92	15	—	—	503	68	3	222	—	2	697
	Rr	—	1	1	2	—	—	340	85	7	3	—	435	12	—	157	—	2	551
	S:a	—	1	1	2	—	—	736	177	22	3	—	938	80	3	379	—	4	1248
1937	Hr	1	1	—	2	—	—	492	90	15	2	—	599	40	—	178	1	2	743
	Rr	—	2	—	2	—	—	400	54	9	4	—	467	18	—	188	—	3	637
	S:a	1	3	—	4	—	—	892	144	24	6	—	1066	58	—	366	1	5	1380
1938	Hr	1	1	1	3	—	—	582	122	14	3	—	721	34	1	213	3	2	1880
	Rr	5	1	—	6	—	—	488	81	12	5	—	586	8	2	179	3	3	735
	S:a	6	2	1	9	—	—	1070	203	26	8	—	1307	42	3	392	6	5	1615

¹ Därav 1 dömd till tvångsuppfostran.

Anmärkningar.

1. Tabellens uppgifter omfatta jämväl personer, dömda efter 3 § i 1934 års lag. Antalet dylika personer torde emellertid icke uppgå till mer än högst 5 % av hela antalet efter nämnda lag dömda.

2. Redovisningen av de till frihetsstraff dömda skiljer sig i viss mån från redovisningen av de till böter dömda. Skiljaktigheterna ha dock icke någon nämnvärd inverkan på de olika sifferuppgifternas inbördes jämförbarhet. Se nedan under 3 och 4.

3. Samtliga till frihetsstraff dömda ha medtagits, medan bötfällda personer, vilka i en och samma lagföring dömts både för brott efter 1934 års lag och för annat *svårare* brott, ej medräknats. Talen för de till böter dömda äro sålunda något för låga. Jfr ovan under 2.

4. Där en och samma individ sakfällts i olika mål, har han räknats såsom *en* person för varje mål. Om en och samma person i ett och samma mål sakfällts för olika brott efter 1934 års lag, har han vid specifikationen efter straffens beskaffenhet i *regel* räknats såsom *en* person för varje brott (*undantag*: personer, dömda till endast böter; jfr ovan under 2). I tabellens sista kolumn ha avdrag skett för de på *sistnämnda* sätt dubbelräknade personerna.

5. Sammanställningen avser, som framgår av rubriken, endast utslag i första instans. Ändring efter överklagande har ägt rum blott i ett ringa antal fall.

6. Nu gällande lag trädde i kraft den 1 juli 1934. Siffrorna för detta år äro därför icke direkt jämförbara med siffrorna för de följande åren.

7. De i de sista kolumnerna för år 1934 utmärkta punkterna angiva, enligt vedertagen statistisk praxis, att där ifrågavarande uppgifter icke kunna lämnas.

Av sammanställningen framgår bland annat, att gällande lag icke kunnat motverka en ökning av brottsfrekvensen. Trots att det straff, som i ojämförligt största antalet fall blivit ådömt, varit ett ovillkorligt frihetsstraff, fängelse i en månad, har det årliga antalet rattfylleribrott ständigt ökat. Antalet brott var sålunda under åren 1935—1938 respektive 1 168, 1 248, 1 380 och 1 615. Siffran för år 1939 angives i tab. 2 å sid. 75 till 1 499. På grund av de i samma tabell not. 3 angivna omständigheterna torde emellertid denna siffra vara för låg.

Av sammanställningen framgår vidare, att gällande lagstiftning under senare år torde ha tillämpats strängare än under tidigare år. Det årliga antalet fall, i vilka böter ådömts, har sålunda under lagens tillämpningstid varit förhållandevis konstant under det att hela antalet utslag starkt ökat. Vidare har den villkorliga domen i allt mindre utsträckning kommit till användning.

2. Praxis i fråga om indragning av körkort såsom påföljd av rattfylleri.

Enligt 21 § motorfordonsförordningen skall körkort återkallas för motorförare, som vid färd med motorfordon eller traktortåg varit så påverkad av starka drycker, att han kan antagas ej hava ägt nödigt herravälde över sina handlingar. Återkallas körkort, skall länsstyrelsen därvid förklara, att föraren sedan viss tid, minst sex månader och högst två år, gått till ända, äger få, om tiden angivits till ett år eller därunder, frågan om körkortets återbekommande och, om tiden angivits till över ett år, frågan om utfärdande av nytt körkort upptagen till prövning. Ansökan om utfärdande av nytt körkort skall vara åtföljd av samtliga de handlingar, som erfordras för erhållande första

gången av körkort. Vid ansökan om återbekommande av körkort behöva däremot fogas allenast läkarintyg och nykterhetsintyg, om ej länsstyrelsen annorlunda förordnar.

Vid rattfylleri utan särskilt försvårande omständigheter indrages körkortet i regel för en tid av 8 månader, för så vitt föraren icke tidigare fått sitt körkort indraget. Har så varit fallet, indrages körkortet för längre tid. Om rattfylleriet varit av svårare beskaffenhet eller förenat med andra förseelser, brukar indragningstiden bestämmas till 10 månader å 1 år. Mycket svåra förseelser medföra indragning under 1 år och 6 månader, undantagsvis ända upp till 2 år.¹

Enligt uppgifter, som sammanställts av Motorförarnas helnykterhetsförbund, ha under senare år omkring 75 % av samtliga körkortsindragningar förorsakats av alkoholmissbruk.

3. Statistiska uppgifter om alkoholhalten i blodet hos de motorförare, som under åren 1938 och 1939 dömts eller endast misstänkts för rattfylleri.

I sin skrivelse den 31 december 1938 lämnade justitieombudsmannen vissa statistiska uppgifter om alkoholkoncentrationen i blodet hos motorförare, som under åren 1935—1937 dömts eller endast misstänkts för rattfylleri inom Stockholms rådhusrätts domkrets. Genom statistiska centralbyråns försorg har en motsvarande undersökning utförts beträffande hela riket. Undersökningen har utförts på grundval av uppgifter, som lämnats av vederbörande åklagare. Resultatet av undersökningen, som omfattar åren 1938 och 1939, framgår av de å sidorna 74 och 75 återgivna tabellerna.

Uppgifterna i tab. 1 om antalet förare, beträffande vilka åtal för rattfylleri följt, äro ej direkt jämförbara med motsvarande uppgifter för samma år i tab. 2. I de fall, då blodprov tagits under ett kalenderår men utslag i målet givits först under påföljande år, är fallet redovisat antingen i tabeller för olika år eller också endast i tab. 1 eller endast i tab. 2. Ur statistisk synpunkt är emellertid denna bristande överensstämmelse utan betydelse, enär ojämnheterna i stort sett torde uppväga varandra.

I såväl tab. 1 som tab. 2 överstiger det sammanlagda antalet för år 1939 redovisade fall motsvarande antal för år 1938. Fördelningen i grupper av de olika fallen är emellertid proportionsvis i huvudsak överensstämmande.

Av tab. 1 framgår bland annat, att av de motorförare, å vilka blodprov togs under år 1939, befunnos 123 tillhöra blodalkoholgruppen 0.0—0.50 promille. Åtal följde i 14 fall men underläts i de övriga 109 fallen. Enligt tab. 2 fälldes under år 1939 2 personer tillhörande samma blodalkoholgrupp till ansvar för rattfylleri. I 12 fall ogillades anställda åtal.

¹ Se *von Hartmansdorff*: Nyare praxis i fråga om indragning av körkort. Förvaltningsrättslig Tidskrift 1938, sid. 53.

Tab. 1. Motorförare, å vilka under åren 1938 och 1939 blodprov tagits.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Alkohol-koncentration i blodet, promille	Hela antalet motorförare, å vilka blodprov tagits ¹		Därav förare, för vilka åtal för rattfylleri													
			följt ² (under samma år som blodprovet togs eller senare)								icke följt ³					
			vid häradsrätt		vid rådhusrätt		Summa		Där-av kvin-nor	vid vederbörande		Summa		Där-av kvin-nor		
			An-tal	%	An-tal	%	An-tal	%		An-tal	%				An-tal	%
År 1938.																
0.00—0.50	131	7.7	11	1.6	2	0.3	13	1.0	—	87	36.1	31	21.4	118	30.6	—
0.51—1.00	147	8.7	24	3.5	11	1.8	35	2.7	—	73	30.3	39	26.9	112	29.0	—
1.01—1.50	397	23.4	184	26.9	108	17.2	292	22.2	—	60	24.9	45	31.0	105	27.2	—
1.51—2.00	558	32.9	268	39.2	250	39.8	518	39.5	—	15	6.2	25	17.2	40	10.4	—
2.01—2.50	343	20.2	144	21.1	189	30.1	333	25.4	3	5	2.1	5	3.5	10	2.6	—
2.51—3.00	96	5.6	40	5.8	56	8.9	96	7.3	—	—	—	—	—	—	—	—
över 3.00	26	1.5	13	1.9	12	1.9	25	1.9	—	1	0.4	—	—	1	0.2	—
Summa	1 698	100.0	684	100.0	628	100.0	1 312	100.0	3	241	100.0	145	100.0	386	100.0	—
År 1939.																
0.00—0.50	123	6.3	12	1.5	2	0.3	14	0.9	—	83	31.1	26	18.7	109	26.9	—
0.51—1.00	165	8.4	29	3.6	8	1.0	37	2.4	—	92	34.4	36	25.9	128	31.5	1
1.01—1.50	416	21.1	176	22.0	136	17.8	312	19.9	1	63	23.6	41	29.5	104	25.6	—
1.51—2.00	723	36.7	336	42.0	339	44.4	675	43.2	—	25	9.4	23	16.5	48	11.8	—
2.01—2.50	412	20.9	194	24.3	205	26.8	399	25.5	—	3	1.1	10	7.2	13	3.2	—
2.51—3.00	109	5.5	45	5.6	60	7.9	105	6.7	1	1	0.4	3	2.2	4	1.0	—
över 3.00	22	1.1	8	1.0	14	1.8	22	1.4	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	1 970	100.0	800	100.0	764	100.0	1 564	100.0	2	267	100.0	139	100.0	406	100.0	1
¹ Motorförare, å vilken blodprov tagits vid olika tillfällen, har räknats en gång för vart och ett av dessa tillfällen. ² Här har även inräknats ett mindre antal personer, beträffande vilka beslut om åtal fattats men av någon anledning (t. ex. att vederbörande ej anträffats med stämning) ej kunnat fullföljas. ³ Här har även inräknats ett mindre antal personer, beträffande vilka beslut om åtal ännu ej fattats vid den statistiska uppgiftens avlämnande.																

Det är sålunda ytterst sällsynt, att en motorförare med en blodalkoholhalt av 0.00—0.50 promille fälles till ansvar för rattfylleri.

Gruppen 0.51—1.00 ‰ omfattar för samma år 165 fall, i vilka blodprov tagits. I 37 fall har åtal följt, under det att åtal icke följt i de övriga 128 fallen. I samma grupp har under året sammanlagt 9 personer sakfällts och 19 frikänts.

Tab. 2. Personer, beträffande vilka meddelats utslag i första instans i mål om ansvar för rattfylleri åren 1938 och 1939.¹

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Alkohol- koncentra- tion i blodet, promille	Sakfällda personer ²							Frikända personer ²						
	Härads- rätt		Rådhus- rätt		Summa		Därav kvin- nor	Härads- rätt		Rådhus- rätt		Summa		Därav kvin- nor
	An- tal	%	An- tal	%	An- tal	%		An- tal	%	An- tal	%	An- tal	%	
<i>År 1938</i>														
0.00—0.50	9	1.2	1	0.2	10	0.8	—	—	—	—	—	—	—	—
0.51—1.00	8	1.1	8	1.4	16	1.2	—	12	6.7	6	4.4	18	5.7	—
1.01—1.50	112	15.3	53	9.4	165	12.8	—	57	32.0	45	32.8	102	32.4	—
1.51—2.00	235	32.2	198	35.1	433	33.5	—	35	19.7	51	37.2	86	27.3	—
2.01—2.50	126	17.3	181	32.1	307	23.7	1	9	5.1	17	12.4	26	8.3	—
2.51—3.00	36	4.9	56	9.9	92	7.1	—	1	0.6	2	1.5	3	0.9	—
över 3.00	8	1.1	14	2.5	22	1.7	—	—	—	—	—	—	—	—
Ej angiven	196	26.9	53	9.4	249	19.2	—	64	35.9	16	11.7	80	25.4	—
Summa	730	100.0	564	100.0	1 294	100.0	1	178	100.0	137	100.0	315	100.0	—
<i>År 1939</i>														
0.00—0.50	2	0.3	—	—	2	0.1	—	11	6.7	1	0.7	12	3.9	—
0.51—1.00	8	1.0	1	0.2	9	0.6	—	13	7.9	6	4.3	19	6.2	—
1.01—1.50	104	12.5	88	13.2	192	12.8	1	44	26.7	54	38.3	98	32.0	1
1.51—2.00	284	34.2	277	41.4	561	37.4	—	32	19.4	52	36.9	84	27.5	—
2.01—2.50	166	20.0	197	29.4	363	24.2	—	4	2.4	5	3.5	9	3.0	—
2.51—3.00	39	4.7	56	8.4	95	6.4	—	1	0.6	3	2.1	4	1.3	—
över 3.00	6	0.7	13	1.9	19	1.3	—	—	—	1	0.7	1	0.3	—
Ej angiven	221	26.6	37	5.5	258	17.2	—	60	36.3	19	13.5	79	25.8	1
Summa	830	100.0	669	100.0	1 499	100.0	1	165	100.0	141	100.0	306	100.0	2

¹ Tabellen avser personer, mot vilka förts talan om ansvar för rattfylleri i mål, vari nämnda ansvarstalan slutligen överlämnats till rättens prövning samt blivit av rätten till prövning upptagen. — Hänsyn har tagits endast till rättegången i första instans och endast till mål, vari slutligt utslag beträffande ansvarstalan meddelats i första instans under år 1938 resp. 1939.

² Person, mot vilken förts talan om ansvar för rattfylleri vid olika tillfällen, har räknats en gång för vart och ett av dessa tillfällen, även om talan om ansvar för de olika brotten förts i en och samma rättegång. — Såsom sakfälld har räknats jämväl person, som förklarats saker till rattfylleri men straffförklarats jämlikt strafflagen 5 kap. 5 §.

³ Såsom framgår av en jämförelse med tabellen å sid 71 är denna siffra något för låg, vilket beror på att från vederbörande åklagare lämnats uppgifter rörande blott 80 å 85 procent av de för rattfylleri sakfällda personerna. Trots detta torde, enligt upplysning från statistiska centralbyrån, uppgifterna i denna tabell liksom i tab. 1 få anses fullt representativa såvitt angår fördelningen i promillegrupper.

Beträffande denna grupp kan sålunda det omdömet fällas, att åtal i de allra flesta fall icke följt och att i de fall, där åtal följt, åtalet ofta ogillats.

Grupperna 1.01—1.50 promille visar 416 undersökta fall. I 312 fall har åtal anställts och i 104 fall har åtal icke följt. Under året fälldes i gruppen 192 personer till ansvar och 98 frikändes.

I gruppen har sålunda åtal icke följt i ett stort antal fall. Av de anställda åtalen har en relativt stor del ogillats.

I gruppen 1.51—2.00 promille redovisas 723 undersökta fall. I 675 fall har åtal anställts, under det att åtal ej följt i 48 fall. Antalet fällande utslag under år 1939 var 561 och antalet friande utslag 84.

I denna grupp har alltså i de flesta fall åtal anställts och fällande dom har också i regel givits. De fall, då åtal underlåts, liksom de friande utslagen utgöra dock ett icke obetydligt antal.

Även i grupperna över 2.0 promille har åtal i ett och annat fall icke följt. Några friande utslag förekomma ävenledes.

KAP. VII.

Utredningsmannens förslag.

Alltsedan motortrafiken erhöll en större omfattning i vårt land har frågan om motorförarens förhållande till alkoholhaltiga drycker rönt stor uppmärksamhet. Tid efter annan ha också allt strängare lagstiftningsåtgärder vidtagits för att motverka den fara, som alkoholpåverkade förare kunna utgöra i trafiken. Det första straffstadgandet, § 41 andra stycket i 1923 års motorfordonsförordning, avsåg endast det fall, att en motorförare, som varit berusad, framfört sitt fordon med för hög hastighet. Redan år 1925 ändrades emellertid detta stadgande därhän, att straff skulle drabba den, som vid förande av motorfordon varit *synbarligen berörd av starka drycker*. Straffsatsen utgjorde böter från och med tjugufem till och med ettusen kronor.

Under åren närmast därefter var debatten kring detta stadgande mycket livlig. I ett förslag till lag om fylleri m. m., som förelades 1928 års riksdag, upptogs en straffbestämmelse för den, som var av starka drycker så påverkad, att han kunde antagas ej äga nödigt herravälde över sina handlingar och i detta tillstånd utövade verksamhet så beskaffad, att i händelse av bristande omsorg eller besinning fara lätteligen uppstode för människors liv eller hälsa. Lagförslaget förkastades emellertid av riksdagen. Vidare ägnade 1927 års motorfordonssakkunniga, som avlämnade sitt betänkande år 1929, frågan om motorförarens förhållande till alkoholhaltiga drycker särskild uppmärksamhet. De sakkunniga ansågo, att det för trafiksäkerheten icke vore tillräckligt att hindra personer, som voro *synbarligen* berörda av starka drycker, från att föra motorfordon. Även en betydligt lägre alkoholpåverkan vore farlig för trafiken. Vid ett första betraktande kunde det därför synas — framhöllo de sakkunniga — som om ett strängt uppehållande av kravet på förarens fullständiga avhållsamhet från alkoholhaltiga drycker vore det enda effektiva medlet för borteliminering av de risker, som förarnas alkoholförtäring kunde medföra i trafiken. En sådan lagstiftning skulle dock av åtskilliga skäl icke komma att leda till önskat resultat. De sakkunniga föreslogo därför ett stadgande, enligt vilket straff skulle drabba den, som vid förande av motorfordon varit så påverkad av starka drycker, att han kunde antagas icke ha ägt nödigt herravälde över sina handlingar. Brottbestämningen anknyter sålunda till 1928 års förslag till lag om fylleri m. m. De sakkunniga voro emellertid medvetna om att denna brottbestämning led av vissa brister. I betänkandet framhålles sålunda, att det vore förenat med

svårighet att kunna fastslå, dels var gränsen mellan straffri och straffbar alkoholförtäring lämpligen borde dragas och dels när denna gräns i det konkreta fallet överskridits. De sakkunniga hade också haft sin uppmärksamhet riktad på den av professor Widmark utarbetade metoden för undersökning av blodets alkoholhalt. Vid den tidpunkt, då de sakkunniga framlade sitt betänkande, hade emellertid arbetet att fullända denna metod icke fortskridit så långt, att metoden kunde läggas till grund för lagstiftning.

Den av de sakkunniga föreslagna brottsbestämningen utsattes emellertid för stark kritik. I proposition till 1930 års riksdag med förslag till motorfordonsförordning föreslogs en annan lydelse av stadgandet, och i motioner framfördes — utom de sakkunnigas formulering — ytterligare andra förslag. Riksdagen godtog dock den av de sakkunniga förordade lydelsen, vilken där-efter upptogs i 41 § 2 mom. av 1930 års motorfordonsförordning. Straffsatsen utgjorde böter från och med etthundra till och med ettusen kronor eller fängelse i högst tre månader.

Under de närmast följande åren restes krav på att straffsatsen skulle skärpas. I proposition till 1934 års riksdag föreslogs att normalstraffet för rattfylleri skulle höjas från böter till fängelse. Samtidigt därmed skulle vissa stadganden i motorfordonsförordningen, däribland 41 § 2 mom., utbrytas ur denna förordning och sammanföras i en särskild lag. Någon ändring i brottsbestämningen föreslogs icke.

I propositionen framhölls, att det icke kunde bestridas, att brottsbestämningen vore i någon mån svävande. Det låge emellertid i sakens natur, att någon fullt klar brottsbestämning icke stode att erhålla. I varje fall hade icke tillräcklig erfarenhet vunnits för att motivera en revision av bestämmelsen.

Förslaget godkändes av riksdagen, och den 7 juni 1934 utfärdades den ännu gällande lagen om straff för vissa brott vid förande av motorfordon.

Arbetet med att fullända den av Widmark först använda metoden för bestämning av alkoholhalten i blodet hade under tiden fortsatt. Metoden kunde uppvisa allt säkrare resultat och de statistiska beräkningar, av vilka metodens praktiska användbarhet är beroende, kunde byggas på ett allt större material. Samtidigt visade utvecklingen att det årliga antalet rattfylleribrott ständigt ökades (jfr ovan sid. 71—72). Även om denna utveckling åtminstone till stor del kunde förklaras av de goda ekonomiska konjunkturerna, som medfört ökad motortrafik och ökad konsumtion av spritdrycker, så visade likväl det årliga brottsantalet — omkring 1 500 fall — en i och för sig mycket hög siffra. De anmärkningar, som redan tidigare riktats mot lagstiftningen, och särskilt dess brottsbestämning, framfördes också med ökad styrka, och i skrivelse till Konungen den 31 december 1938 föreslog justitieombudsmannen, att i lagen skulle fastställas en viss med hänsyn till alkoholhalten i blodet bestämd gräns — förslagsvis en promille — vid vilken motorförare alltid skulle anses vara i lagens mening påverkad av starka drycker.

I det övervägande antalet av de yttranden, som myndigheter, domare och organisationer avgivit över detta förslag, framhålles också angelägenheten av

att nu gällande lagstiftning reformeras. I de flesta yttrandena tillstyrkes också förslaget i huvudsak. Dessutom har från olika håll ifrågasatts, att till brottet skulle knytas andra allvarliga påföljder än straff, såsom avsevärd förlängning av tiden för körkortsindragning eller förverkande av motorfordonet eller dess värde. Det har även föreslagits uttryckligt stadgande därom, att villkorlig dom ej finge förekomma i rattfyllerimål. Från vissa håll har dock gjorts gällande, att den nuvarande lagstiftningen skulle fungera på ett tillfredsställande sätt.

I främmande rätt har det av justitieombudsmannen förordade systemet vunnit tillämpning i Norge. I detta land är en blodalkoholgräns av 0.5 promille avgörande för straffbarhet. I Danmark, Finland, Tyskland, England, Nederländerna och Schweiz finnas lagbestämmelser av typ motsvarande den svenska. Frankrike och Belgien sakna särskilda lagstadganden om rattfylleri.

Enligt 1 § lagen den 7 juni 1934 om straff för vissa brott vid förande av motorfordon skall straff drabba den, som vid framförande av automobil, motorcykel eller traktortåg är så påverkad av starka drycker, att han kan antagas icke äga nödigt herravälde över sina handlingar. Denna brottsbestämning är i åtminstone två hänseenden ägnad att förminska lagstiftningens effektivitet.

Sålunda må erinras om den vid olika tillfällen framförda anmärkningen, att gränsdragningen mellan straffbar och straffri alkoholpåverkan kan erbjuda stora svårigheter. Till grund för sitt avgörande har domstolen — bortsett från den tilltalades erkännande — tre bevismedel: vittnesutsagor, den kliniska undersökningen jämte läkarens därå grundade omdöme om den tilltalades berusningsgrad samt resultatet av blodprovsundersökningen. Om samtliga dessa bevismedel visa hän på friande eller fällande dom, kan domstolens uppgift vara förhållandevis enkel. Om däremot bevismedlen ge resultat, som strida mot varandra, är läget ett annat. I dessa icke sällsynta fall blir målets utgång beroende på huru domstolen uppskattar det inbördes värdet av de olika bevismedlen. Avgörande blir framför allt vilken betydelse domaren vill tillmäta den konstaterade blodalkoholhalten. Även om den förut nämnda uppsatsen i festskriften till Marks von Würtemberg 1931¹ i detta avseende givit praxis värdefull ledning, så bestyrker dock erfarenheten, att någon enhetlig uppfattning icke råder i denna fråga.

Denna svårighet att draga gränsen mellan straffbar och straffri alkoholpåverkan kan lätt leda till att motorförare, som bort drabbas av näpst, gå fria från straff. Särskilt med hänsyn till att normalstraffet för rattfylleri är fängelse, ligger det för domaren nära till hands att i tveksamma fall tillämpa den gamla regeln att hellre fria än fälla. Detta kan ha till följd att en motorförare, beträffande vilken det icke kan styrkas, att han saknat nödigt herravälde över sina handlingar men som dock är överbevisad om att hava varit i något högre grad spritpåverkad och alltså enligt allmänna rättsmedvetandet bort hava straff för sitt handlande, helt undgår varje reaktion från samhällets sida.

¹ Jfr ovan sid. 56 not 1.

Någon gång har den meningen framförts, att svårigheten att draga gränsen mellan straffbar och straffri alkoholpåverkan skulle medföra, att personer, som bort frikännas, fälldes till straff. Särskilt i de fall, då blodprov icke tagits, skulle domstolarna vara benägna att taga alltför stor hänsyn till utsagor av åklagarevittnen, som alltför villigt utfunne symtom på alkoholpåverkan. Det är givetvis mycket vanskligt att avgöra om så skett, men erfarenheten synes giva vid handen — jämför med avseende å de fall, då blodprov tagits, ovan kap. VI under 3 — att domstolarnas bedömande genomsnittligt sett snarare varit för mildt än för strängt.

Lagstiftningens effektivitet minskas vidare därigenom, att brottsbestämningen i viss mån lämnar åt förarens eget omdöme att vid det kritiska tillfället avgöra, om han är lämplig att föra motorfordon eller ej. Det blir på honom själv som det i första hand ankommer att pröva om den förtärdas spritmängden berövat honom nödigt herravälde över hans handlingar, och med den avtrubning av omdömet, som spritförtäringen är ägnad att medföra, utfaller hans prövning oftast så, att han finner sig kunna föra sitt fordon, även då han objektivt sett måste anses uppenbarligen olämplig därtill. Nästan undantagslöst möter i dessa mål på domarens fråga, varför den tilltalade ej avstod från att köra sitt fordon, det svaret, att han ej ansåg sig vara så påverkad, att han vore olämplig som förare. Det torde icke kunna bestridas, att en brottsbeskrivning, som på detta sätt lämnar utrymme åt förarens subjektiva prövning, så att säga motverkar sitt eget syfte.

Av de olika möjligheterna att undanröja de nackdelar, som sålunda vidlåda brottsbestämningen i nu gällande lag, innebär den längst gående utvägen, att straff skulle fastställas för praktiskt taget all spritförtäring under och viss tid före körning. En sådan lagstiftning har i Norge vunnit tillämpning beträffande vissa yrkesförare. Dessa förare äro förbjudna att under tjänstetiden nyttja alkoholhaltiga drycker med undantag för öl, som icke innehåller 2.5 volymprocent alkohol. Förbudet gäller, förutom tjänstetiden, även en tidrymd av åtta timmar före tjänstetidens början utom i vad avser sådan ställföreträdare för förare, som icke före denna tid fått kännedom om att han skall tjänstgöra. Förbudet anses dock under alla omständigheter överträtt, om föraren vid utövning av sin verksamhet har en alkoholkoncentration i blodet av mera än 0.5 promille.

Det är uppenbart, att en lagstiftning som den nu angivna ur många synpunkter kunde te sig önskvärd. Likväl torde tiden ännu icke vara mogen för dess införande i vårt land. Det synes nämligen uteslutet, att en sådan lagstiftning skulle vara ägnad att vinna förankring i folkmedvetandet. I ett stort antal fall skulle lagens stränghet leda till att personer, som enligt allmän erfarenhet icke utgjort någon fara för trafiken, skulle komma att straffas. Lagen skulle därför, särskilt om stränga straffpåföljder föreskreves, för många te sig som upprörande orättvis. Antalet överträdelser skulle troligen också öka i oproportionerlig grad. Fara kunde uppstå, att den allmänna respekten för lagarna minskades och det är icke uteslutet — som 1927 års motorfordonssakkunniga framhållit vid behandling av ett liknande förslag —

att marken skulle beredas för spioneri och andra trakasserier. Det torde därför kunna fastslås, att — trots de statistiska och medicinska synpunkter som kunna anföras i fråga om alkoholbrukets inverkan på trafiksäkerheten — det ännu icke är lämpligt att kriminalisera även de lägsta graderna av alkoholpåverkan hos motorförare.

Den närmast till hands liggande vägen är under sådana förhållanden att bestämma straffbarhetsgränsen i enlighet med den princip, för vilken nu gällande lag giver uttryck. *Lagstiftningens uppgift bör vara att från förande av motorfordon (eller traktortåg) hindra den, som är så påverkad av alkohol att han — enligt vad allmän erfarenhet giver vid handen — är olämplig såsom motorförare.* Denna princip bör emellertid genomföras på ett sådant sätt, att de nackdelar i fråga om brottsbestämningen, vilka vidlåda nu gällande lagstiftning, om möjligt avlägsnas. I första hand måste därvid frågan om lämpligheten av att i lagen fastställa en blodalkoholgräns såsom avgörande för straffbarheten tagas under övervägande.

Med avseende å denna fråga kan till en början anmärkas, att lagstiftningen icke kan byggas enbart på en fällande blodalkoholgräns. Vid sidan av en regel om sådan gräns måste i lagen bibehållas en allmän brottsbestämning av typ, motsvarande den nu gällande.

Det är nämligen uppenbart, att i fortsättningen som hittills blodprov icke kommer att tagas vid alla fall av rattfylleri. Även om en lagstiftning, som byggde på en blodalkoholgräns såsom avgörande för straffbarheten, skulle medföra att blodprov toges i betydligt större utsträckning än vad nu är fallet, så komma dock alltid situationer att uppstå, då tagande av blodprov vore meningslöst. Detta gäller exempelvis tillfällen, då den felande avlägsnat sig innan prov kunnat tagas eller då brottet upptäckts först efter någon tid.

En regelkombination av fällande blodalkoholgräns och en allmän brottsbestämning, liknande den nu gällande, skulle emellertid vara att föredraga framför en lagstiftning, innefattande endast en allmän brottsbestämning. I de fall, där svarandens blodalkoholhalt överstigit den tillåtna, skulle nämligen svårighet ej möta för domstolarna att draga gränsen mellan straffri och straffbar alkoholpåverkan. Och vidare skulle det icke i samma utsträckning som hittills lämnas åt den enskilde motorförarens egen prövning att avgöra, om han vore lämplig att föra sitt fordon. Med hjälp av kända fakta om den inverkan, som förtäring av bestämda kvantiteter alkohol i regel har på alkoholhalten i blodet, skulle föraren kunna avgöra, när alkoholhalten i hans blod hotade att överstiga den tillåtna. En sådan lagregel måste därför på ett helt annat sätt än den nu gällande vara ägnad att förekomma onyκτηhet vid förande av motorfordon.

Fråga är under sådana förhållanden, om det ur kemiska eller andra synpunkter möter hinder att i lag fastställa en fällande blodalkoholgräns. Beträffande tillförlitligheten ur kemisk synpunkt av den Widmarkska metoden för bestämmande av blodets alkoholhalt synas numera, som framhålles i kap. V, några egentliga invändningar icke vara att vänta. Ej heller torde hinder möta på grund av den omständigheten, att det med utgångspunkt från

blodalkoholhalten är vanskligt att draga någorlunda bestämda slutsatser om den undersöktes alkoholpåverkan. Det förhåller sig visserligen så, att olika personer besitta olika motståndskraft mot alkoholens verkningar och att samma alkoholkoncentration vid skilda tillfällen kan medföra olika grad av påverkan hos en och samma person,¹ men dessa variationer äro enligt uttalanden av Wolff,² Kristensen³ och Klaus Hansen⁴ jämte andra sakkunniga⁵ icke så vittgående, att de i och för sig böra vara ett hinder för att en blodalkoholgräns såsom avgörande för straffbarheten fastställes i lag. Däremot har Widmark anfört,⁶ att han icke kunde tillråda en sådan lagstiftning. Till stöd för denna uppfattning åberopar Widmark följande exempel:

Vi anta följande personer: A, den sedan decennier tränade bilföraren, och kanske även tränad i alkoholkonsumtion, som med »naturlig» alkoholhalt (0.03 ‰) framför sitt fordon med säkerheten 100 points. Vi ha vidare föraren B, låt oss säga en ung temperamentsfull dam, som nyss har fått sitt körkort och i storstadstrafiken framför sin eleganta bil med säkerheten 50 points. A har vid ett visst tillfälle en alkoholkoncentration, som sänker hans körförmåga från 100 till 75. Men han kör ändå med 25 poäng större säkerhet än B, som icke har konsumerat alkohol. Vem av dessa har nu »nödigt herravälde över sina handlingar»? A, som kör med säkerheten 75 i stället för 100, eller B, som ännu ej kommit över 50?

Mot denna argumentering kan invändas, att det skäligen kan krävas av varje motorförare att han ej genom alkoholförtäring — eller på annat sätt — minskar sin förmåga att köra säkert. Exemplet är dessutom alltför schematiskt. Om det antages, att gränsen för normal körskicklighet förlägges till 76 points, så visar exemplet snarast att personen B fått sitt körkort för tidigt. Ej heller ur den av Widmark anförda synpunkten synes därför invändning kunna riktas mot att i lagstiftningen införes en regel om fällande blodalkoholgräns.

Frågan vid vilket promilletal en sådan gränsdragning bör ske, måste givetvis bedömas med hänsyn till de verkningar, som enligt gjorda rön i allmänhet åtfölja olika blodalkoholkoncentrationer. Dessutom bör uppmärksamhet ägnas åt relationen mellan blodalkoholhalt och tillämpningen av nu gällande lagstiftning mot rattfylleri.

Av framställningen i kap. VI under 3 framgår, att i hittillsvarande rättspraxis åtal i de flesta fall har anställts vid alkoholhalt över 1.5 promille. Fällande dom har också i dessa fall som regel följt. Om därför i lag fastsloges en fällande blodalkoholgräns av 1.5 promille, skulle detta för de fall, som överskrida denna gräns, innebära en i huvudsak oförändrad rättstillämpning. Att ett fåtal fall, som hittills frikänts,⁷ skulle falla under lagens

¹ Se ovan kap. III.

² Se yttrandet ovan sid. 33 ff.

³ Se De nordiska kriminalistföreningarnas årsbok 1939, sid. 200.

⁴ Se ovan sid. 50.

⁵ Se t. ex. *Sjövall* i Frihet—Sannhet. Festskrift till Johan Scharffenberg. Oslo 1939, sid. 281.

⁶ Se Svensk Juristtidning 1939, sid. 71 ff.

⁷ Det kan anmärkas, att rättspraxis under senare tid visat tendens att vid mycket hög blodalkoholhalt låta denna vara avgörande för straffbarhet. Se Nytt Juridiskt Arkiv I 1939, sid. 50 och 52.

presumtion, torde knappast vara ägnat att väcka invändning om hänsyn tages till de tämligen avsevärda spritmängder, som genomsnittligt sett måste ha förtärts för att en alkoholkoncentration av 1.5 promille skall uppnås. Det framgår av tabellen å sid. 59 att en man på 80 kilogram vid en alkoholkoncentration i blodet av 1.5 promille i genomsnitt har en absolut alkoholmängd i organismen motsvarande 25 centiliter 40-volymprocentig sprit. Allmän erfarenhet torde bestyrka, att det måste anses rimligt att i sådana och närstående fall förbjuda förande av motorfordon.

Från olika håll har emellertid ifrågasatts att straffbarhetsgränsen skulle dragas vid ett betydligt lägre promilletal än 1.5. Sålunda har medicinalstyrelsen i sitt yttrande över justitieombudsmannens skrivelse i ämnet uttalat sig till förmån för en fällande blodalkoholgräns av 0.5 promille. I Norge har också, som tidigare framhållits, en sådan regel lagfästs. Av framställningen i kap. VI under 3 framgår, att vid blodalkoholhalter under 1 promille åtal efter nu gällande lag i de allra flesta fall icke följt. I de fall, där åtal skett, har domen ofta varit friande. Ur tabellen å sid. 59 kan vidare inhämtas, att en man vägande 80 kilogram vid en alkoholkoncentration i blodet av 0.5 promille i genomsnitt äger en absolut alkoholmängd i organismen motsvarande icke fullt 10 centiliter 40-volymprocentig sprit. Dessa förhållanden, sedda i sammanhang med de folkpsykologiska faktorer som ovan berörts i fråga om kravet på helykterhet för motorförare, synas giva vid handen, att tiden ännu icke är mogen för att i och för sig kriminalisera framförande av motorfordon (och traktortåg) vid alkoholkoncentrationer under 1 promille. Den norska lagstiftningen synes icke kunna åberopas som stöd för att en motsvarande lagstiftning icke skulle mötas av allvarigare invändningar i Sverige. Även i Norge har det icke saknats röster, som funnit lagstiftningen mot rattfylleri för sträng.¹ Och det måste vidare beaktas, att de folkpsykologiska förhållandena — särskilt i avseende å alkoholfrågor — icke äro fullt likartade i Norge och i vårt land.

Även tanken att draga straffbarhetsgränsen vid t. ex. 1 promille kan möta betänkligheter. Enligt de nyssberörda uppgifterna om nuvarande rättspraxis har sålunda i gruppen 1.01—1.50 promille åtal i stort antal fall icke anställts. En relativt stor del av de anställda åtalen har därjämte ogillats. Om därför straffbarhetsgränsen sattes vid 1 promille, skulle detta innebära en väsentlig skärpning i jämförelse med nu gällande lagstiftning. Åtskilliga fall, som nu icke bestraffas, skulle föras in på det straffbaras område.

Skäl saknas dock icke för att verkställa en sådan skärpning. Det framgår av tabellen å sid. 59 att en man av 80 kilograms vikt måste, för att uppnå en blodalkoholkoncentration av 1.0 promille, ha en absolut alkoholmängd motsvarande 15—20 centiliter 40-volymprocentig sprit i organismen. Det kan uppenbarligen icke i någon mån anses stötande att förbjuda den, som förtärt en så stor kvantitet spritdrycker, att föra motorfordon. Det omödet synes även berättigat, att de allra flesta personer efter en sådan alkoholkonsumtion äro olämpliga såsom motorförare.

¹ Se t. ex. *Scharffenberg* i De nordiska kriminalistföreningarnas årsbok 1939, sid. 222.

Det torde dock med fog kunna påstås, att en eller annan också vid en alkoholkoncentration, som överstiger 1 promille, kör sitt fordon med samma säkerhet som i fullt nyktert tillstånd. En fällande blodalkoholgräns av 1 promille skulle därför kunna drabba en motorförare, som icke är så påverkad av alkohol, att han, enligt vad allmän erfarenhet giver vid handen, är olämplig såsom förare.

Det kan ur vissa synpunkter anses betänkligt att införa en lagstiftning, som på detta sätt skulle drabba åtskilliga förare, som för närvarande ej drabbas av straff. Betänkligheterna synas dock böra vika med hänsyn till att samhällets intresse av en effektiv repression mot rattfyllneriet måste anses vara betydligt mera berättigat än den enskilde motorförarens intresse att få framföra sitt fordon, även då han förtärt rusdrycker. Till detta övervägande måste dock knytas det förbehållet, att straffet för en motorförare, som vid framförande av sitt fordon visserligen haft en alkoholkoncentration i blodet överstigande 1 promille men likväl icke varit så påverkad, att han kunde anses direkt olämplig som förare, skulle kunna utgöra böter.¹ En straffbestämmelse, som i förevarande fall stadgade fängelsestraff som den normala påföljden, skulle säkerligen sakna stöd i rättsmedvetandet.

I utredningsmannens förslag till ny lydelse av 1 § lagen den 7 juni 1934 om straff för vissa brott vid förande av motorfordon ha därför två brottstyper uppställts. Till den ena brottstypen hänföres den, som vid framförande av automobil, motorcykel eller traktortåg varit så påverkad av starka drycker att han icke kunnat på betryggande sätt föra fordonet. Uttrycket »att han icke kunnat på betryggande sätt föra fordonet» ersätter lagens formulering »att han kan antagas icke äga nödigt herravälde över sina handlingar». Mot uttrycket »kan antagas» etc. har stundom invänts, att det skulle lämna alltför stort utrymme åt den enskilde domarens uppfattning, varigenom fara skulle kunna uppstå för rättsosäkerhet och godtycke.² Dessa farhågor synas icke ha besannats, utan stadgandet torde i rättstillämpningen ha tolkats som om dess lydelse varit t. ex. »har motorförare objektivt sett varit olämplig såsom förare» etc. Den föreslagna lydelsen anknyter till denna tolkning och torde därjämte undanröja sådana betänkligheter, som enligt vad nyss sagts kunna möta formuleringen i gällande lag.

Till den sålunda uppställda brottstypen hänföres alltid förare, som har en alkoholkoncentration i blodet av 1.5 promille eller däröver. Straffet skulle enligt förslaget utgöra detsamma som enligt nu gällande lagstiftning mot rattfylleri, d. v. s. fängelse i högst ett år eller, där omständigheterna äro mildrande, dagsböter, dock ej under tio.

Den andra brottstypen omfattar förare, som, utan att vara i lagens mening påverkade av starka drycker, ha en alkoholkoncentration i blodet av 1.0 men ej 1.5 promille. Straffet skulle utgöra fängelse i högst sex månader eller dagsböter, dock ej under tio. En överträdelse av detta stadgande vore i viss

¹ Jfr *Sjövall* i *Frihet—Sannhet*. Festskrift till Johan Scharffenberg. Oslo 1939, sid. 282.

² Se t. ex. Första lagutskottets utlåtande nr 24 vid 1928 års riksdag, i här avsedda delar återgivet ovan sid. 13 ff.

mån att betrakta som en förseelse mot god ordning, och böter skulle kunna ådömas även när förmildrande omständigheter icke förelåge. Vidare har med hänsyn till förseelsens art straffmaximum något sänkts i jämförelse med straffet för ordinärt rattfylleri. Av förslagets avfattning framgår, att en förare, som har en alkoholhalt av 1—1.5 promille men visas hava varit så påverkad, att han icke kunnat på betryggande sätt föra fordonet, skall straffas enligt den strängare straffskalan i första stycket. Detsamma kommer uppenbarligen att gälla även den, vars alkoholhalt understiger 1 promille men ändock visas hava varit så påverkad som i första stycket sägs.

Vid praktisk tillämpning av de föreslagna stadgandena får givetvis, som Wolff framhållit i sin ovanintagna skrivelse (sid. 33 ff.), nödig hänsyn tagas till analysmetodens felgränser.

I ett avseende kan det av utredningsmannen sålunda förordade förslaget giva anledning till bevissvårigheter, som icke förefinnas vid tillämpningen av gällande lag. Det förhåller sig ju så, att blodprov å föraren icke kan tagas just vid det tillfälle, då han för sitt fordon, utan först någon tid därefter. Blodprovsundersökningens resultat angiver sålunda icke blodalkoholkoncentrationen vid själva förandet, alltså det tillfälle som är av rättslig betydelse, utan vid ett senare tillfälle. I det övervägande antalet fall saknar denna differens betydelse; har blodprov tagits kort tid efter färdens avslutande, och visar undersökningens resultat icke ett promilletal, som ligger mycket nära något av de kritiska talen 1.0 eller 1.5 promille, blir domstolens uppgift icke försvårad. Annorlunda ställer sig emellertid saken i fall som t. ex. följande: blodprov har tagits en timme efter det förandet av motorfordon ägt rum, och blodprovet visar en alkoholhalt av 1.45 promille. Åklagaren kan då yrka ansvar jämlikt lagens 1 § andra stycket med den motiveringen att, enär blodalkoholhalten i genomsnitt faller med en hastighet av 0.15 promille i timmen,¹ svaranden hade 1.60 promille alkohol i blodet, då han förde sitt fordon. Mot denna uppgift kan svaranden exempelvis invända, att hans spritförtäring ägt rum vid en så sen tidpunkt, att alkoholkurvan i hans blod ännu vid provtagningen befann sig i stigande.

Det är uppenbart, att domstolens uppgift i sådana och liknande fall kan bli vansklig. Fallen torde emellertid, som redan framhållits, komma att utgöra endast en ringa del av hela antalet mål. Med hänsyn till stadgandet i 1 § första stycket kan man vidare räkna med att, även om beräkningar sådana som de förutnämnda göras, de egentliga rattfylleristerna alltid komma att bestraffas.

Om utredningsmannens förslag upphöjes till lag, synas vissa ändringar böra vidtagas i andra stadganden. I 2 § lagen den 7 juni 1934 om straff för vissa brott vid förande av motorfordon stadgas bland annat, att där någon vid förande av fordon, som avses i 1 § samma lag, varit så påverkad av starka drycker, som där sägs, och därvid ådagalagt grov vårdslöshet eller visat uppenbar likgiltighet för andra människors liv eller egendom, skall han

¹ För män — jämför angående denna uppgift upplysningarna om konstanten β å sid. 69.

dömas till fängelse eller straffarbete i högst ett år. I och med uppställandet av två brottstyper i lagens första paragraf uppstår frågan om hänvisningen från 2 § till 1 § i lagen — uttrycket »så påverkad av starka drycker, som där sägs» — skall omfatta även den nytillkomna brottstypen. Enligt utredningsmannens uppfattning bör så vara fallet. I syfte att giva ett tydligt uttryck för denna mening föreslås en mindre ändring i 2 § lagen den 7 juni 1934. I 5 § har företagits en formell ändring, betingad av den nya lagstiftningen om verkställighet av bötesstraff.

I 1 § andra stycket lagen den 31 maj 1934 (nr 194) om blodundersökning i brottmål föreskrives, att blodprov må tagas å den, som med skäl misstänkes hava fört motorfordon eller traktortåg så påverkad av starka drycker, att han kan antagas icke hava ägt nödigt herravälde över sina handlingar. Denna föreskrift bör givetvis utsträckas till att omfatta även sådana fall, då det visserligen icke kan antagas, att föraren på grund av alkoholpåverkan är ur stånd att på betryggande sätt föra sitt fordon, men det däremot är sannolikt att alkoholkoncentrationen i hans blod överstiger 1 promille. Utredningsmannen framlägger förslag till sådan ändring.

Även i 21 § 1 mom. motorfordonsförordningen behandlas det fall, att förare vid färd med motorfordon eller traktortåg varit så påverkad av starka drycker, att han kan antagas ej hava ägt nödigt herravälde över sina handlingar. Det föreskrives i detta moment att körkortet i sådant fall skall fråntagas föraren med rätt för honom att efter viss tid, minst sex månader och högst två år, få frågan om återbekommande av rätten att vara förare upptagen till prövning. Skäl synas icke föreligga att med avseende å de i författningen givna reglerna om körkortsindragning göra skillnad mellan de egentliga rattfylleristerna och de personer, som straffas allenast därför, att de vid för hög blodalkoholhalt framfört motorfordon eller traktortåg. Föreskrifterna i 21 § 1 mom. motorfordonsförordningen om indragning av körkort synas därför böra omfatta även dessa sistnämnda förare. Utredningsmannen framlägger därför förslag till härför erforderliga ändringar av detta moment.¹

Uppmärksamhet bör i detta sammanhang även ägnas åt 21 § vägtrafikstadgan. Det stadgas i denna paragraf, att polisman äger förbjuda den, som kan antagas vara så påverkad av starka drycker, att han icke äger nödigt herravälde över sina handlingar, att föra automobil. I 26 § första stycket vägtrafikstadgan föreskrives, att motsvarande regel skall gälla även beträffande motorcykel och i 37 § sista stycket i samma stadga gives enahanda föreskrift i fråga om traktortåg.

Den prövning av motorförarens påverkningsgrad, som dessa stadganden lägga i polismannens hand, måste enligt sakens natur vara ytterst schematisk. Det torde därför icke vara nödvändigt att låta polismannens rätt att

¹ Den föreslagna ändringen av detta moment medför en skärpning av gällande bestämmelser om återkallelse och återbekommande av körkort vid sådant brott mot 2 § i 1934 års lag som icke innefattar förande av motorfordon i alkoholpåverkat tillstånd. Med hänsyn till rådande praxis torde dock ändringen i denna del endast hava formell innebörd.

förbjuda förande av motorfordon eller traktortåg omfatta även förare, vars förseelse består allenast däri, att han färdats med för hög alkoholhalt i blodet. Däremot föreslås att i 21 § vägtrafikstadgan vidtages en redaktionell ändring i syfte att bringa formuleringen i överensstämmelse med förslaget till ny lydelse av 1 § lagen den 7 juni 1934 om straff för vissa brott vid förande av motorfordon.

Från skilda håll har gjorts gällande att i andra hänseenden kraftigare åtgärder borde vidtagas för att motverka onykterhet vid ratten.

Det har sålunda ifrågasatts att i avskräckande syfte vidtaga en skärpning av straffet för rattfylleri, som nu i det övervägande antalet fall utgör fängelse i en månad.¹ Med hänsyn till att redan det korta frihetsstraffet för den i övrigt oförvitlige innefattar mycket allvarliga följdverkningar av social och ekonomisk art, synes dock denna tanke böra avvisas.

Vidare har gjorts gällande, att tiden för körkortsindragning i fall av rattfylleri borde förlängas. Enligt 21 § motorfordonsförordningen kan, som tidigare anförts, efter rattfylleri körkortet återkallas för en tid av minst sex månader och högst två år. Vid rattfylleri utan särskilt försvårande omständigheter indrages kortet i regel för en tid av 8 månader, för så vitt föraren icke tidigare fått sitt körkort indraget.

Ifrågavarande spörsmål var så sent som år 1938 föremål för riksdagens prövning. I motion till detta års riksdag av herr Dahlbäck (nr 329 i andra kammaren) ifrågasattes, att vid rattfylleri första gången körkortet skulle indragas för minst ett år och att vid upprepat brott under de närmaste fem åren körkortet skulle indragas för alltid. Motionen blev emellertid i enlighet med andra lagutskottets utlåtande (nr 17) av riksdagen avslagen.

Anledning synes icke föreligga att hävda annan mening än den sålunda av riksdagen omfattade. En längre tids indragning av körkort är en påföljd, som i många fall drabbar den felande minst lika hårt som ett kortare frihetsstraff. För en yrkeschaufför betyder körkortsindragningen, att han hindras från att utöva sitt yrke. De hårda ekonomiska konsekvenserna härav gå ut icke blott över honom själv utan även över hans familj. Följden kan lätt bli att samhället måste inskrida med ekonomisk hjälp. En så hård påföljd av brottet synes även föga överensstämma med den numera allmänt omfattade principen, att en brottsling efter utståndet straff skall beredas största möjliga hjälp att bli en samhällsgagnande medborgare.

Det synes ej heller välbetänkt att — vilket även föreslagits — som påföljd för rattfylleri stadga förverkande av fordonet eller, om fordonet tillhör annan än föraren, dess värde. I den praktiska tillämpningen blir nämligen en sådan påföljd en innehållslös bestämmelse gentemot en person utan tillgångar på samma gång som den kan drabba mången annan, t. ex. en yrkesbilägare, oskäligt hårt.

Det har vidare föreslagits, att uttryckligt förbud skulle stadgas mot att i rattfyllerimål ådöma villkorlig dom. Vid remissen till lagrådet av 1934 års

¹ Se ovan sid. 71.

förslag till lag om straff för vissa brott vid förande av motorfordon yttrade föredragande departementschefen om denna fråga, att villkorlig dom som regel ej lämpade sig vid brott av ifrågavarande art. Departementschefen ville dock ej biträda ett förslag, att domstolarna skulle betagas möjligheten att i dessa mål ådöma villkorlig dom. Det vore emellertid att förmoda, framhöll departementschefen, att domstolarna jämväl i fortsättningen med urskillning skulle begagna sig av denna möjlighet.

Utvecklingen har visat, att antalet villkorliga domar i rattfyllerimål varit mycket ringa (se sid. 71). Med hänsyn härtill synes ej heller i förevarande avseende någon ändring vara påkallad.

Gällande författningstexter i Sverige och vissa främmande länder.

Sverige.

Lag den 7 juni 1934 om straff för vissa brott vid förande av motorfordon.

1 §.

Förer den, som är så påverkad av starka drycker att han kan antagas icke äga nödigt herravälde över sina handlingar, automobil, motorcykel eller traktortåg, straffes med fängelse i högst ett år eller, där omständigheterna äro mildrande, med dagsböter, dock ej under tio. *Lag 9 april 1937. Ett andra stycke har upphört att gälla enligt lag 22 juni 1939.*

Norge.

Lov 20 februari 1926 um motorvogner.

§ 17 andra stycket.

Ingen må køyra eller prøva på å køyra motorvogn når han er påverka av alkohol (ikkje edru). Hev han større alkoholkonsentrasjon i blodet enn 0.5 promille, vert han i alle fall rekna for å vera påverka av alkohol (ikkje edru) i høve til fyresegnene i denne lovi. Mistak med umsyn til storleiken av alkoholkonsentrasjonen fritek ikkje for straff. Heller ikkje må nokon køyra eller prøva på å køyra motorvogn når han er so trøytt eller elles i slik tilstand at han ikkje vert rekna for skikka til å føra vogni. Førar som køyrer motorvogn eller som er tett attmed motorvogn som han nettupp hev køyrt eller skal til å setja i gang, kann politiet føra til gransking av lækjar, som kann taka blodprøve, når det er grunn til å tru at han er påverka av alkohol (ikkje edru). Justisdepartementet gjev nærare reglar um slik lækjargransking og alt som står i samband med det. *Lov 16 juli 1936.*

§ 29.

Brot på dei fyresegnene som er gjevne i eller med heimel av denne lovi vert straffa med bøter eller med fengsel i upptil 1 år, soframt det ikkje kjem inn under noko strengare straffebod. Brot på denne lovi eller på dei fyresegnene som er gjevne med heimel av denne lovi er misferd utan umsyn til kor stor straffi er.

Har nokon køyrt motorvogn påverka av alkohol (ikkje edru), nyttast fengsel når ingen serleg skuldmink er til stades. *Lov 21 juni 1935.*

Danmark.

Lovbekendtgørelse af 14 april 1932 om Motorkøretøjer.

§ 24.

Stk. 1. Et Motorkøretøj maa ikke føres eller forsøges ført af nogen, der paa Grund af Nydelse af Spiritus ikke er i Stand til at gøre det paa betryggende Maade. Er der Grund til at antage, at en Person har overtraadt denne Bestemmelse, kan Politiet fremstille ham for en Læge til Undersøgelse. Justitsministeren kan give nærmere Regler om Lægeundersøgelsen. Det er forbudt at overlade Føringen af et Motorkøretøj til en Person, der er paavirket af Spiritus som foran nævnt.

Stk. 2. Naar en Person, der paa et offentligt Beværtningsssted har nydt Spiritus, og om hvem Værten eller hans Stedfortræder ved eller har Føje til at antage, at han er Fører af et Motorkøretøj, paa Grund af Spiritusnydelsen ikke er i Stand til at føre saadant paa betryggende Maade skal Værten eller Stedfortræderen gøre sit, eventuelt ved Tilkaldelse af Politiet, til at hindre, at han i denne Tilstand fører eller forsøger at føre Motorkøretøj.

Stk. 3. Et Motorkøretøj maa ikke føres eller forsøges ført af nogen, der paa Grund af Overanstrengelse, Mangel paa Søvn, forudgaaende Nydelse af Spiritus eller af hidsende eller bedøvende Midler eller af lignende Aarsager befinder sig i en saadan Trætheds- eller Sløvhedstilstand, at han er ude af Stand til at føre Motorkøretøj paa betryggende Maade. At en Person i en saadan Tilstand med Motorkøretøjet har befordret Personer i erhvervsmæssigt Øjemed, betragtes som en skærpene Omstændighed. Har paagældendes Arbejdsgiver Medansvar for, at han har ført Motorkøretøj i saadan Tilstand, straffes tillige Arbejdsgiveren.

§ 41.

Stk. 1. Overtrædelse af denne Lov eller de i Medfør af samme givne Bestemmelser straffes, for saa vidt højere Straf ikke er forskyldt i Medfør af den øvrige Lovgivning, med Bøder eller under skærpene Omstændigheder med Fængsel (almindelig borgerlig Straffelovs § 25). Den, der overtræder § 24, Stk. 1, 1ste eller 4de Punktum, saavel som den, der fører Motorkøretøj til Trods for, at Retten til at være eller blive Fører er frakendt ham, straffes dog med Fængsel eller under særlig formildende Omstændigheder med Bøde. Ved Fastsættelsen af Bødernes Størrelse bliver særligt at tage Hensyn til den skyldiges Formueforhold.

Finland.

Lag om trafik med motorfordon den 21 maj 1926.

§ 12.

Var, som vid framförande av motorfordon är drucken eller påverkad av starka drycker, straffes med fängelse i högst två år eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, med böter.

Lag samma vare, där ägare eller innehavare av motorfordon överlämnar sitt fordon att brukas av person, som är uppenbart drucken eller som han vet vara påverkad av starka drycker. Lag 17 december 1937.

Tyskland.

Strassenverkehrszulassungsordnung av den 13 november 1937.

§ 2.

Bedingte Zulassung.

(1) Wer infolge körperlicher oder geistiger Mängel sich nicht sicher im Verkehr bewegen kann, darf am Verkehr nur teilnehmen, wenn in geeigneter Weise — für die Führung von Fahrzeugen nötigenfalls durch Vorrichtungen an diesen — Vorsorge getroffen ist, dass er andere nicht gefährdet. Die Pflicht zur Vorsorge liegt dem Verkehrsteilnehmer selbst oder einem für ihn Verantwortlichen, z. B. einem Erziehungsberechtigten, ob.

§ 3.

Einschränkung oder Entziehung der Zulassung.

(1) Erweist sich jemand als ungeeignet zum Führen von Fahrzeugen oder Tieren, so kann die Verwaltungsbehörde ihm deren Führung untersagen oder ihm die er-

forderlichen Bedingungen auferlegen. Sie kann eine Fahrerlaubnis entziehen und für die Wiedererteilung Bedingungen festsetzen. Zur Prüfung der körperlichen oder geistigen Eignung kann sie die Beibringung eines amts- oder fachärztlichen Zeugnisses oder eines Sachverständigen-Gutachtens anordnen; Gegenstand der ärztlichen Untersuchung ist die Begutachtung der körperlichen und geistigen Eignung im allgemeinen, wenn nicht die Verwaltungsbehörde ein Gutachten über eine bestimmte Eigenschaft (z. B. Seh- oder Hörvermögen) anfordert.

(2) Ungeeignet zum Führen von Fahrzeugen oder Tieren ist besonders, wer unter erheblicher Wirkung geistiger Getränke oder Rauschgifte am Verkehr teilgenommen oder sonst gegen verkehrsrechtliche Vorschriften oder andere Strafgesetze erheblich verstossen hat.

§ 71.

Strafbestimmungen.

Wer Vorschriften dieser Verordnung oder zu ihrer Ausführung erlassenen Anweisungen des Reichsverkehrsministers vorsätzlich oder fahrlässig zuwiderhandelt, wird mit Geldstrafe bis zu 150 Reichsmark oder mit Haft bestraft.

England.

Road Traffic Act, 1930.

Section 15.

(1) Any person who when driving or attempting to drive, or when in charge of a motor vehicle on a road or other public place is under the influence of drink or a drug to such an extent as to be incapable of having proper control of the vehicle, shall be liable —

- (a) on summary conviction to a fine not exceeding fifty pounds or to imprisonment for a term not exceeding four months, and in the case of a second or subsequent conviction either to a fine not exceeding one hundred pounds or to such imprisonment as aforesaid or to both such fine and imprisonment;
- (b) on conviction on indictment to imprisonment for a term not exceeding six months or to a fine, or to both such imprisonment and fine.

(2) A person convicted of an offence under this section shall, unless the court for special reasons thinks, fit to order otherwise and without prejudice to the power of the court to order a longer period of disqualification, be disqualified for a period of twelve months from the date of the conviction for holding or obtaining a licence.

(3) A person liable to be charged with an offence under this section shall not be liable to be charged under section twelve of the Licensing Act, 1872, with the offence of being drunk while in charge, on a highway or other public place, of a carriage.

(4) A police constable may arrest without warrant any person committing an offence under this section.

Nederländerna.

Motor- och cykellagen den 10 februari 1905.

(i översättning efter dess lydelse enligt beslut den 27 januari 1925.)

Art. 22 sub b.

Det är förbjudet för förare av motorfordon eller cykel att därmed köra på väg eller cykelväg, medan han är under sådant inflytande av alkoholhaltig dryck, att han icke kan anses vara i stånd att på tillbörligt sätt framföra motorfordonet eller cykeln.

Schweiz.

Förbundslagen den 15 mars 1932 angående trafiken med motorfordon och cyklar.

Art. 59.

Fransk text.

1. Celui qui, étant pris de boisson, conduit un véhicule automobile est puni d'un emprisonnement de vingt jours au plus ou d'une amende de mille francs au plus.
2. Dans les cas graves ou s'il y a récidive, la peine est l'emprisonnement de six mois au plus ou l'amende de cinq mille francs au plus.

Tysk text.

1. Wer in angetrunkenem Zustand ein Motorfahrzeug führt, wird mit Gefängnis bis zu zwanzig Tagen oder mit Busse bis zu tausend Franken bestraft.
2. In schweren Fällen oder bei Rückfall wird auf Gefängnis bis zu sechs Monaten oder auf Busse bis zu fünftausend Franken erkannt.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
<i>Skrivelse</i> till Herr Statsrådet och Chefen för kommunikationsdepartementet ..	3
Författningsförslag:	
1) Lag om ändrad lydelse av 1, 2 och 5 §§ lagen den 7 juni 1934 (nr 247) om straff för vissa brott vid förande av motorfordon	5
2) Lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 31 maj 1934 (nr 194) om blodundersökning i brottmål	6
3) Förordning om ändrad lydelse av 21 § 1 mom. motorfordonsförordningen den 23 oktober 1936 (nr 561)	7
4) Förordning om ändrad lydelse av 21 § vägtrafikstadgan den 23 oktober 1936 (nr 562)	8
Motiv.	
<i>Kap. I. Historik</i>	9
1) Tiden före ikraftträdandet av lagen den 7 juni 1934.....	9
2) Tiden efter ikraftträdandet av lagen den 7 juni 1934.....	28
<i>Kap. II. Främmande rätt</i>	48
<i>Kap. III. Alkoholens huvudsakligaste fysiologiska verkningar</i>	56
<i>Kap. IV. Alkoholens andel i frekvensen av motortrafikolyckor</i>	61
<i>Kap. V. Widmarks metod för bestämning av blodalkoholhalten och därmed sammanhängande frågor</i>	64
1) Provtagning och i samband därmed företagen s. k. klinisk undersökning	64
2) Blodanalysen och dess tillförlitlighet	67
3) Undersökningsresultatet.....	68
<i>Kap. VI. Tillämpningen av nu gällande lagstiftning</i>	71
1) Antalet brott mot lagen den 7 juni 1934 samt ådömda straffpåföljder.....	71
2) Praxis i fråga om indragning av körkort såsom påföljd av rattfylleri	72
3) Statistiska uppgifter om alkoholhalten i blodet hos de motorförare, som under åren 1938 och 1939 dömts eller endast misstänkts för rattfylleri	73
<i>Kap. VII. Utredningsmannens förslag</i>	77
<i>Bilaga. Gällande författningstexter i Sverige och vissa främmande länder</i> ...	89

INVERALL EORFORDING

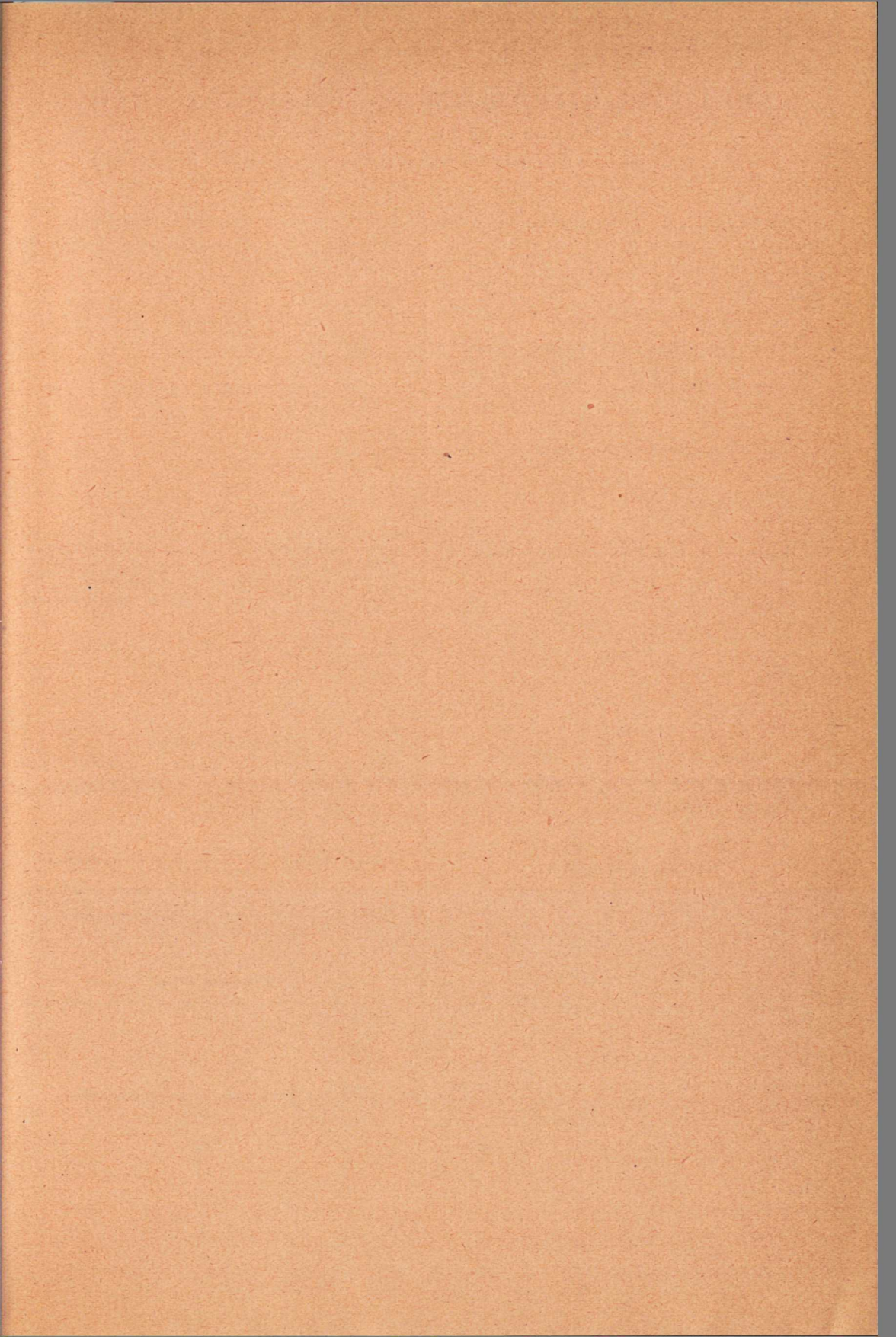
Stærkt til þess stöðugt og þess vegna er ástæða til að...

Förningarlög

- 1) Eftir að hafa tekið til gætu þess að...
- 2) Eftir að hafa tekið til gætu þess að...
- 3) Eftir að hafa tekið til gætu þess að...
- 4) Eftir að hafa tekið til gætu þess að...

Skýla

- Kap. I. Almennar ástæður
- 1) Almennar ástæður
- 2) Almennar ástæður
- Kap. II. Almennar ástæður
- 1) Almennar ástæður
- 2) Almennar ástæður
- 3) Almennar ástæður
- Kap. III. Almennar ástæður
- 1) Almennar ástæður
- 2) Almennar ástæður
- 3) Almennar ástæður
- 4) Almennar ástæður
- Kap. IV. Almennar ástæður
- 1) Almennar ástæður
- 2) Almennar ástæður
- 3) Almennar ástæður
- 4) Almennar ástæður
- 5) Almennar ástæður
- Kap. V. Almennar ástæður
- 1) Almennar ástæður
- 2) Almennar ástæður
- 3) Almennar ástæður
- 4) Almennar ástæður
- 5) Almennar ástæður
- 6) Almennar ástæður
- Kap. VI. Almennar ástæður
- 1) Almennar ástæður
- 2) Almennar ástæður
- 3) Almennar ástæður
- 4) Almennar ástæður
- 5) Almennar ástæður
- 6) Almennar ástæður
- 7) Almennar ástæður
- Kap. VII. Almennar ástæður
- 1) Almennar ástæður
- 2) Almennar ástæður
- 3) Almennar ástæður
- 4) Almennar ástæður
- 5) Almennar ástæður
- 6) Almennar ástæður
- 7) Almennar ástæður
- 8) Almennar ástæður
- 9) Almennar ástæður
- 10) Almennar ástæður

Statens offentliga utredningar 1940

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Betänkande med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 kap. strafflagen m. m. jämte därmed sammanhängande författningar. [8]

Betänkande med förslag rörande offentliga rättshjälpsanstalter. [11]

Statistisk utredning angående förvaltningskostnader m. m. i konkurser. [13]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Promemoria med förslag till vissa åtgärder mot missbruk av tryckfriheten. [5]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Politi.

Nationalekonomi och socialpolitik.

Betänkande med utredning och förslag ang. inrättande av fritidsreservat för städernas och de tätbebyggda samhällenas befolkning. [12]

Hälso- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Betänkande med förslag till kungörelse ang. kontroll å handeln med ost samt viss lagstiftning ang. korvaror. [9]

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Betänkande ang. uppgörelse mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholms stad rörande vissa markfrågor m. m. i Stockholm. [6]

Efterfrågan på jordbruksprodukter och dess känslighet för pris- och inkomstförändringar. [16]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande med förslag till åtgärder för befordrande av produktionen å enskilda skogar i vissa delar av Norrland. [3]

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Betänkande och förslag ang. förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning vid statens järnvägar. Del 1. [14]

Betänkande med förslag rörande skärgårdarnas behov av förbättrade kommunikationer. Del 2. [15]

Betänkande med förslag till ändrad lagstiftning ang. s. k. rattfylleri. [17]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Betänkande med förslag till lag om krigsskadersättning. [4]

Betänkande med förslag till lag med vissa bestämmelser om livförsäkring vid krig m. m. [7]

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Betänkande och förslag ang. reglering av församlingsindelningen i Stockholm och revision av den för huvudstaden gällande lagen om församlingsstyrelse. [1]
Svensk namnbok 1940. [10]

Försvarsväsen.

Betänkande ang. omorganisation av arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse m. m. [2]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.